No. ४७४०

Title रामार्चन चन्द्रिका

Author आनन्दवनः मुकुन्दवनशिष्यः

Extent ९८ पत्राणि Age सं. १९२९

Subject तंत्रम्

श्यामार्चनचन्द्रिका

४७४०

सं. १९२८ आश्विन प्र. ३१

रामार्चनचंद्रका पत्रे ६८ श्लोक २३००

वीरहल्लखवारिसत्ये

प्रतिवस्ता ११

अं. का: ४७४०

ॐस्वस्तिश्रीगणेशायनमः श्रीगुरवेनमः श्रीरामचंद्रायनमः तंतुंसंसृतिवारिधिंविजगतांनैतोर्मीमयस्सप्रभैर्येवंदसक
लंविभातिसततंजातंस्थितंसंहृतं यस्मिन्नेतिनिगमाभवंतितमनोमानस्यथाराश्वतेतंवंदेसहजप्रकाशममलंश्रीराम
चंद्रंपरं १ विश्वव्यापितनोःस्वभावरुपतेर्मूर्तैवमूर्तिस्तयोवाक्यार्थइतिवाथनेकचतुरशांत्यादिशीलःकविः
स्वज्ञानांघ्रनिवारणेकतरणिर्विज्ञानचिंतामणिनित्यानंदपदैकसूर्विजयतेश्रीमन्मुकुंदोमुनिः २ वेदांतवा
क्यार्थतरिर्विराजतेयस्मिन्जःकामपदाद्ययोनीह तथामुदानंदपदंप्रपेदिरेवंदेमुकुंदाख्यवनंगुरुंपरं ३ ए
वंचोज्जलतापनीयमौलिकल्पवरंमारुतेर्ब्रह्मागस्त्यवशिष्ठवामदेवजःकल्याणस्तथासंहिताः शास्त्रमंत्रमयम
हाकुवलयेनालोक्यसीतादिकंश्रीरामार्चनचंद्रिकाकलिमलप्रध्वंसिकाप्रोच्यते ४ तत्तद्ग्रंथगतैर्नानावाक्यैरे
वनकल्पितैःसोपकार्यार्थक्रमःसम्यक्स्वदीपेनप्रतन्यते ५ उच्यतेप्रथमंतत्रलक्षणंगुरुशिष्ययोः शांतोदांतःकुली
नश्चविनीतःशुद्धवेषवान् ६ सदाचारःसुप्रसिद्धस्सुविदग्धःसुबुद्धिमान् आश्रमीध्याननिष्ठश्चमंत्रतंत्रविचक्षणः
निग्रहानुग्रहेशक्तोगुरुरित्यभिधीयते ७ इतिगुरुलक्षणं शांतोविनीतःशुद्धात्माश्रद्धावान्धारणक्षमः समर्थ
श्वकुलीनश्चप्राज्ञःसच्चरितोयतनी ८ एवमादिगुणैर्युक्तःशिष्योभवतिनान्यथा गुरुताशिष्यतावापितयोर्वत्स
रवासतः तथाचोक्तंसारसंग्रहे सद्गुरुःस्वाश्रितंशिष्यंवर्षमेकंपरीक्षयेत् इतितत्रैवराजन्यमात्यजोदोषःपत्नीपापानि

भर्तारि तथा शिष्यार्जितं पापं गुरुं प्राप्नोति निश्चितमिति देव्यागमे शिववाक्यं गुरुरप्यासनं यानं पादुकोपानत्पी
ठकं पादोदकं तथा छायां लंघयेन्न कदाचनेति तथा तैव गुरोरग्रे पृथक्पूजामौद्धत्यं च परित्यजेत दीक्षां व्या
ख्यां प्रभुत्वादि गुरोरग्रे विवर्जयेत् इति शिष्यलक्षणं दिनांविनापदेशस्य दुष्टत्वात्सर्वथा मंत्रस्य प्राप्तत्वं यदि दैव
भावे साधकस्य करोत्यतः तत्रापि सिद्धसाध्यारिभेदैः संशोधयेन्मन्त्रं इत्यग्निरुद्रनवतंत्रप्रभेदवेदिद्वत्तुल्यखषो
डशावन्तर्दशभौतिकेषु पातालपर्वदशवह्निहिमांशुकोष्ठवर्णान्लिखेल्लिपिभवान्क्रमशः सुधीमान् जन्म।
र्क्षाद्वरेतोवीद्धतत्रमंत्रादिमात्तरं वर्तभिकोष्ठकस्तवक इति कोष्ठवत्सहेयं पुनः कोष्ठककोष्ठेषु सर्वत्रोजं।
जन्मभावत्वात् सिद्धसाध्यसुसिद्धारिक्रमात्तेयं विवर्णोः सिद्धः सिध्यति कालेन
साध्यस्तु जपहोमतः सुसिद्धो ग्रहमात्रेण रिपुर्मूलनिकृन्तनः सिद्धार्णी बांधवाः
प्रोक्ताः साध्याश्च सेवकाः स्मृताः सुसिद्धाः पोषकास्ते या शत्रवो घातकाः स्मृता।
जपेत बंधुः सिद्धस्यात्सेवकोऽधिकसेवया पुष्णाति पोषको भीष्टं घातको नाशये
द्ध्रुवं सिद्धसिद्धो यथोक्तेन तद्द्विगुणान्सिद्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धोऽर्द्धजपात्सिद्धारि
र्हन्ति बांधवान् साध्यसिद्धो द्विगुणकः साध्यसाध्यो निरर्थकः तत्सुसिद्धसिद्धो।

अ क ध ह	इ ऊ प	आ ख द त	ऋ च फ
औ ड व	ऌ क म	ओ ड श	लृ ञ य
य ई न	ट ज भ	ॠ पा व	ऐ छ व
अः त श	ए ठ ल	उ ण ष	ए ढ न

चं· एतान्साध्यारिहेतिगोत्रजान् सुसिद्धसिद्धजपात्तत्साध्योद्विगुणाधिकात् तत्सुसिद्धोऽयहादेवसुसिद्धारिःस्वगोत्रहा ३
श्रीसिद्धःसुतान्हन्यादरिसाध्यस्तुकन्यकाः तत्सुसिद्धस्तुपत्नीयस्तदरिर्हंतिसाधकं मातापितृकृतंनाममंत्राण्यभि ५
२ जनेस्तथा विशेष्यतस्यैववर्णान्स्वरवर्णविभेदतः तथैवमंत्रवीजानिततःशोधनमारभेत् विंदुर्द्विविंदुकोपध्मा
नीयजिह्वामूलीयसंभवः संहतोच्चारणान्मध्यमधिकादरमेवच अथवंशगतंवंलतोत्पत्काखेउचतत्तुयं ऋॠऌॡ
एतेस्वराःमंत्रान्तरेःसहैकैकंनामवर्णंविशोधयेत् व्यंजनैर्व्यंजनान्येवस्वरैःसाईस्वरास्तथा मामानसंशो घ = ध =
ध्येद्वितीयेनद्वितीयकं मंत्रेवाप्यथवानाम्निवर्णास्युर्विषमायदा तदामंत्रेसमानस्युसमंयावत्प्रयोजयेत्
आद्यंतयोःसिद्धवर्णौमंत्रेयस्मिन्वरानने अचिरेणैवकालेनसभवेत्सर्वसिद्धदः साध्यान्तादिगुतोयस्तुअति
कृच्छ्रेणसिद्ध्यति आदावंतेसुसिद्धस्तुसर्वकामविभूतिदः आदावंतेरिपुर्यस्यभवेत्याज्यःसमंत्रकः स्थानत्रय
गतारियोमंत्रोमत्स्यसमोमतः शत्रुर्भवतियदादौमध्येसिद्धस्तदंतिकेसाध्यःकष्टेनकार्यसिद्धिस्तस्यफलंस्व
ल्पमेवभवेत् अंतेयदिभवतिरिपुःप्रथमेमध्येचभवतिसाध्ययुगं कार्यविलंवितंस्यात्प्रणास्यति सर्वमेवांतिके
सिद्धंसुसिद्धमथवारिपूणांनरितपरीतयेयत्नात् वकापसंशजलितंमंत्रंवर्जयेन्मतिमान् नृसिंहार्कवराहाणांप्रासाद
प्रणवस्यच सपिंडाक्षरमंत्राणांसिद्धादीन्नैवशोधयेत् स्वप्नेलब्धेस्त्रियादत्तेमालामंत्रेत्रिवीजके वैदिकेषुचसर्वेषुसि २

डारिनैवशोधयेत् इतिसिद्धसाध्यादिशुद्धः स्वकुलान्यकुलभेदं वक्ष्यामो मंत्रिणामथ उऊओगजडदवलक्षषा।
र्थिवाः ऋॠऔघझढधभवशा वारुणाः इईऐखछठथफरहाः आग्नेयाः अआएकचटतपाः यसा मारुताः
लृॡअंङञणनमसहा नाभसाः साधकस्यादिवर्णं च मंत्रस्यापि तदक्षरं यद्येकभूतदैवत्यं जानीयात्स्वकुलं हितम्
भौमस्य वारुणं मित्रमाग्नेयस्यापि मारुतं मारुतं पार्थिवाख्यानां शत्रुराग्नेयस्य वालसे नाभसं सर्वमित्रं स्यादि
हैवमेलयेत् इतिस्वकुलाकुलचक्रं बालादिभेदोप्यपरो मंत्राणामभिधीयते आरभ्यैकाक्षरं मंत्रं बालाश्चाष्टोऽ
शाक्षरात् ततश्चाविंशतेः प्रौढास्ततोन्ये स्थविरा मताः स्वाहान्ताः स्त्रीस्वरूपाः स्युर्नमोन्ताश्च नपुंसकाः हुंफडन्ता
श्च ये मंत्राः पुंमांसस्ते प्रकीर्तिताः शान्ताश्च विविधा मंत्रा वश्यशान्त्यभिचारके इतिबालादिभेदाः राशिमेलन
माथोच्यते तन्त्रे स्थितिमथ्यतः अआइईमेषः उऊऋॠवृषः लृॡमिथुनः एऐकर्कटः ओऔसिंहः अंअः शषस
हलक्षाः कन्याः कवर्गस्तुलः चवर्गो वृश्चिकः टवर्गो धनुः तवर्गो मकरः पवर्गः कुंभः याद्यष्टौ मीनः साध्या
द्यादिराशयन्तं गणयेत्साधकाक्षरात् एकपंचनववाथवास्मृताः षट्दशा मास्तु सेवकाः वह्निरुद्रमितपक्षयो
श्चका द्वादशाष्टचतुरस्तु घातकाः इतिराशिमेलनं अश्वाश्विनी देवगणाः इभरणी मनुष्यगणाः ईउऊकृत्ति
का राक्षसगणाः ऋॠलृलॄरोहिणी मनुष्यगणाः एमृगशीर्षे देवगणाः ऐआर्द्रा मनुष्यगणाः ओऔपुनर्वसुर्देव

चं. गणाः कः पुष्योदेवगणः खगोश्लेषाराक्षसः गंघऊ मघाराक्षसः चपूर्वामनुष्यः छजउत्तरामनुष्यगणः फजहस्तोदेवः टचित्रारा
क्षसः डस्वातीदेवः ढणौविशाखाराक्षसः तथदअनुराधादेवः धज्येष्ठाराक्षसः नपफमूलंराक्षसः बपूर्वाषाढामनुष्यः भ
उत्तराषाढामनुष्यः मश्रवणोदेवः यरयनिष्ठाराक्षसः लशतभिषराक्षसः वशपूर्वाभाद्रपदामर्त्यः षसहउत्तराभाद्र
३ पदामनुष्यः अंअः रेवतीदेवः धात्रीतिऐपनगणेयेसाधकाख्योदाराह्रथीः जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्य[illegible]रीसाधकोव
यः मैत्रंपरममैत्रंवजन्मादीनिपुनः पुनः विपद्वधः प्रत्यहरः परित्याज्यामनीषिभिः इतिनक्षत्रप्रकारः स्वप्नप्रबोधकाले
येमंत्राणामभिधीयते अग्नीषोमात्मकामंत्राविज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः कर्मणोर्वह्निनारीत्यपियत्स्वायाः समीरिताः आ
ग्नेयामनवः सौम्याश्चयिषे[illegible]मृतादराः आग्नेयाः संप्रबुध्यन्ते प्राणेचरतिदक्षिणे प्रागेवामेस्थितेप्राणे सौम्याबोधंप्र
यान्तिच नाडीद्वयंगतेप्राणे सर्वेबोधंप्रयान्तिते प्रयच्छंतिफलंसर्वे प्रबुद्धामंत्रिणांसदा यदाप्राणागमानसमायोगा
च्छिवशक्तोस्तुमेलनं प्रबोधकालोविज्ञेयः स्वापकालस्ततः परः इतिस्वप्रबोधकालः संपुटीकृत्यमंत्रेणाशांता
नाद्यान्स्वविद्धकान् पुनश्चसर्वसर्गान्तेलान्तकारैःकेवलंपतेत् एवंयत्नेनयदिदृष्टेश्चेत्स्वप्नबुद्धः शीघ्रसिद्धिदः अथर्णधन
प्रद्धिश्चकथ्यतेसिद्धिदायिनी इंद्वैतेनेत्ररविपंचदशार्णवेदवन्हायुयाहृतवभिर्गणितास्वासाध्यात् दिग्भूमिरिस्त्र
तिराजाग्निमनीषुवेद[illegible]दृग्भिर्भिश्चगुणिताताश्चसाधकार्णान् नामाक्षरादकटवाहृतवन्हिशेषंनोनोभयोर ३

धिशेषवृत्तरणंगुणेतस्मात् अस्यार्थः इंद्राद्यैकैः साध्यार्णास्वरव्यंजनरूपेणएष्यकृतान्नशोणतान्कृता तथासाधकनामात
राएयषिद्गादिभिरंकैर्गणयेत् नामाकलादितिस्वरव्यंजनसमुदायात् अकचवादितिवर्गवत्तष्टयप्रभिन्ना
न् अकारादिः अः अंतोअइउऋऌएऐओऔअंअः एतद्रूपअवर्गः कादिङांतः कवर्गः वादिहांतोववर्गः एतेष
केद्वेशोका दशादशाश्चत्वारोवर्गाः अस्मात् अकचटवादष्टभिर्भागैर्हृतेसतितउभयोः साध्यसाधकवर्गयोः शेष
स्याधिकरूपसंकरणंदेयमितिशेषः यतंवक्तानामंमंत्रंदद्यात् मंत्रश्चैदृणीभवतितदामंत्रशुभदायकः यन्नीचे।
न्नमंत्रेयद्यधिकांकः स्यात्तन्मंत्रंतन्नजपेत्सुधीः समेपिचजपेन्मंत्रंनजपेतयन्नाधिके मृत्युमस्मंविजानीया[illegible]स्मा
मृत्युंविवर्जयेत् राशीनांशुद्धतांज्ञेयायकेष्टुत्न्तीनिवयं स्वराशेर्मंत्रराश्यंतंगणनीयंविचक्षणैः लग्नंधनंभ्रा
तृबंधुपुत्रशत्रुकलत्रकाः मरणंधर्मकामार्थव्ययाद्वादशराशयः इतिराशिशुद्धिः इतिऋणधनशोधनप्रकारः
समाप्तः अन्येपिमंत्रदोषायेतेयाग्रंथांतराद्बुध्यैः लिख्यंतेमंत्रसंस्काराःशारदा।
दातिलकादृशाः जननंजीवनंपश्चात्ताडनंबोधनंतथा अथाभिषेकोविम
लीकरणमाप्यायनंपुनः तर्पणंदीपनंगुप्तिर्दशैतामंत्रसंस्क्रियाः मंत्राणांमा
तृकामध्यादुद्धारोजननंस्मृतं प्रणवांतरितान्कृत्वामंत्रवर्णान्जपेत्सुधीः एत

१४	२२	२	१२	१५	६	४	३	८	८	९
अ	इ	उ	ऋ	ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
१०	२	७	४	८	३	७	५	४	६	३

चं. ज्जीवनमित्याहुर्मंत्रतंत्रविशारदाः मंत्रवर्णान्समालिख्य ताडयेच्चंदनांभसा प्रत्येकं वायुना मंत्री ताडनं तदुदाहृतं ३ वि
लिख्य मंत्रं तं मंत्री प्रसूनैः करवीरजैः तन्मंत्राक्षरसंख्यातैर्हन्याद्यैतेनबोधनं ४ स्वतंत्रोक्तविधानेन मंत्रं मंत्रार्णसंख्यया
६ अश्वत्थपल्लवैर्मंत्रमभिषिंचेद्विशुद्धये ५ संचिंत्य मनसा मंत्रं ज्योतिर्मंत्रेण निर्दहेत् तारं व्योमाग्निमनुयुग्दंडी ज्योतिर्मनु
मतः कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः मंत्रे मलत्रयं मंत्री विमलीकरणं त्विदं ६ तारं व्योमाग्निमनुयुग्दंडी ज्यो।
तिर्मनुर्मतः कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः ७ तेन मंत्रेण विधिवदेतदाप्यायनं स्मृतं मंत्रेण वारिणा मंत्रे
तर्पणं तर्पणं स्मृतं ८ तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते जप्यमानस्य मंत्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं इति मंत्रसं
स्काराः मंत्रोद्धारमथाख्यास्ये मंत्राणां राघवस्य तु ब्रह्मकल्पादिषु प्रोक्तं साधकानां सुसिद्धिदं वह्निः शेषशायनं विश्वो
रईचंद्रविभूषितं षडक्षरो मनुः प्रोक्तो मंत्रराजः सुरद्रुमः ब्रह्मा मुनिः स्याद्गायत्री छंदो रामस्य देवता दीर्घाईंडुयुजां
गानि कुर्याद्धल्लात्मना मनोः सरयूतीरमंदारवेदिकापंकजासने श्यामं वीरासनासीनं ज्ञानमुद्रोपशोभितं वामोरु
न्यस्ततद्धस्तं सीतालक्ष्मणसेवितं अवेक्ष्यमाणमात्मानमात्मन्यमिततेजसं चिंतयन्परमात्मानं भानुलक्षं जपेन्म
नुं वह्निर्नारायणो नाडो जाववरः केवलोऽपि वा द्व्यक्षरो मंत्रराजोऽयं भुक्तिमुक्तिफलप्रदः षडक्षरोक्तमृष्यादिसं
दायेन षडंगकं तारमायारमानंगवाक्स्वबीजैश्च षड्विधः त्र्यक्षरो मंत्रराजः स्यात्सर्वाभीष्टफलप्रदः द्व्यक्षरश्चंद्रभद्रां ६

नोद्विवियश्चतुरक्षरः स्रष्ट्यादिर्पूर्ववद्वेद्यमेतेषां तु विवक्षणैः स्वतिष्ठोरमोवा पूर्वं पंचार्णो मनुः स्मृतः विश्वामित्रोमु
निः प्रोक्तः पंक्तिः छंदोस्य देवता रामभद्रो बीजशक्तिप्रथमार्णनतीक्रमात् भ्रूमध्यहृदिनाभ्यंह्रौ पादयोर्विन्य
सेन्मनु षडंगं पूर्ववद्यद्वा पंचार्णेमनुनास्वकं मध्येवतंकल्पतरोर्मूले पुष्पलतासने लक्ष्मणेनप्रगुणेनमन्दस्मि
क्षेणेनसायकं श्रवेत्यमाणं जानक्या कृतवंजनमीश्वरं जटाभारलसच्छीर्षं श्यामं मुनीगणगावृतं लक्ष्मणे
ष्य नयुतं छत्रमथदा पुष्कोपरि दिशास्यमथ तं प्राग्वत्सुग्रीवविभीषणौ विजयार्थी विशेषेणवर्णलक्षं जपेन्मनुं स
कामशक्तिवाक्कलक्ष्मीताराद्यपंचवर्णकः षडक्षरः षड्विधः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदः पंचाशन्मातृकामंत्रवर्णप्र
त्येकपूर्वकः लक्ष्मीवाङ्मन्मथादिश्चताराद्दिः स्यादनेकधाः श्रीमायामन्मथैकैकबीजाद्यंतगतोमनुः चतुर्वर्ण
स्पवस्यात्षड्वर्णो वांछितप्रदः स्वाहांतोहुंफडंतो वा नत्यंतो वा भवेदयं ब्रह्मासंमोहनः शक्तिर्दक्षिणामूर्तिदेवक
ऋग्गत्रिश्रीशिवः प्रोक्ता मुनयोनुक्रमादिमे छंदोगाद्यसंतंवश्रीरामश्चैवदेवता अथवाकामबीजादेर्विश्वामित्रो
मुनिमतोः छंदोदेव्यादिगायत्री रामभद्रोस्यदेवता बीजशक्तियथापूर्वं षड्वर्णानित्विन्यसेत्ततः ब्रह्मरंध्रे भ्रुवोर्मध्ये हृन्ना
भ्यंघ्रुपपादयोः बीजैः षड्दीर्घयुक्तैर्वा मंत्रार्णैर्वा षडंगकं ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले स्वर्णमयमंडपे पुष्पकाख्यावि
मानांतः सिंहासनपरिच्छदे पद्मेचतुर्दले देवमिंद्रनीलमणिप्रभं वीरासनसमारूढं व्याख्यामुद्रोपशोभितं वा

चे०

५

मोहनमस्तकंकं सीतालक्ष्मणसेवितं सर्वाभरणसंपन्नमतुलं तं जपेन्मनुं षडाक्षरादिमंत्राणां जपाभवाहरिंस्मरेत्
रामश्चंद्रभद्रांतो ङेंतोतितिर्द्विधा तारादिसहितः सोपि मंत्रस्त्वष्टाक्षरः स्मृतः तारायंतगतः सोपि नवार्णः स्याद्नेक
धाता रामश्चतुर्थ्यंतः कोथा स्वं वह्निवल्लभा अष्टार्णोयं परो मंत्रः ऋष्यादिः स्यात्षडर्णवत् रमणबीजं वदेन्मायां रुद्रा
मायुग्मतश्चांते शिवोमा राममंत्रोयं वस्वर्णस्तु वसुप्रदः ऋषिः सदाशिवः प्रोक्तो गायत्रं छंद उच्यते शिवोमारा
मचंद्रोत्र देवता परिकीर्तिता दीर्घया माययांगानि तारपंचार्णयुक्तया रामं त्रिनेत्रं सोमार्द्धधारिणं शूलिनं
वरं भस्मोद्धूलितसर्वांगं कपर्दिनमुपास्महे रामाभिरामा सौंदर्यसीमां सोमावतंसिनीं पाशांकुशधनुर्बाण।
धरां मीनां त्रिलोचनां ध्यायेत देववर्णलक्षं जपेत्त्रिमधुराप्लुतैः बिल्वपत्रैः फलैः पुष्पैस्तिलैर्वा पंकजैर्हुनेत् स्व
यमायांति निधयश्चास्यैः सिताः जानकीवल्लभं ङेंतं वह्निजायां क्रमादिकं दशाक्षरोयं मंत्रः स्याद्वसिष्ठः स्या
दृषिः स्वराट् छंदस्तु देवता रामः सीतापाणिपरिग्रहः आद्यो बीजं द्विठः शक्तिः कामेनांगक्रियामता शिरो
ललाटभ्रूमध्ये तालुकंठेषु हृद्यपि नाभ्यूरुजानुपादेषु दशार्णान्विन्यसेन्मनोः अयोध्यानगरे रत्नचित्रे सौव
र्णमंडपे मंदारपुष्पैराबद्धविताने तोरणांचिते सिंहासनसमारूढं पुष्पकोपरि राघवं रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दि
व्ययानगतैः शुभैः संस्तूयमानं मुनिभिः प्रह्वैश्च परिसेवितं सीतालंकृतवामांगं लक्ष्मणेनोपशोभितं श्यामं ५

प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितं ध्यायेन्नेवं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षं विचक्षणः रामङेंतं यथ्रुवघ्राणियेङेंतं स्वाहाद्विसुंदरी
दशाक्षरोयं मंत्रः स्यान्मुनिर्ब्रह्माविराट्स्मृतं छंदस्तु देवता प्रोक्ता रामो राक्षसमर्दनः आद्योबीजं द्विठः शक्तिस्तेने
वांगानि पूर्ववत् वर्णन्यासं तथा ध्यानं तथा पोरश्चरणिकं विधिं दशाक्षरोक्तवत्कुर्याच्चापवाणधरं स्मरेत् ॐ ह्रं भग
वते राम चंद्रभद्रो च ङेस्युतो अर्कार्णो हि विधोप्युस्यऋषिध्यानादि पूर्ववत् श्रीपूर्वं जयमध्यस्थं तद्द्विधा राम नाम च
त्रयोदशार्णो नारदाऋष्यादि पूर्ववत्सर्वकामदः पदत्रये द्विराहृत्ते तेरंगध्यानं दशार्णवत् सतारंह्भगवते रामङेंतं महातनः
प्रुरुषाय पदं पश्चान्हृदंतोष्टादशाक्षरः विश्वामित्रो मुनिः छंदो गायत्रं देवताः मनोः दशास्यदर्पदलनो रामभद्रः समी।
रितः तारं बीजं नतिः शक्तिः षडंगं कल्पयेत्ततः मूलमंत्रकोष्ठालेंद्रमव्यस्तं यथमनंतरं रावणांतकवामानं सर्वलो
कहितं तथा स्वाहा प्रसन्नवदनश्चात्र ध्यानं समाचरेत् नंदिग्रामस्योपवने भरतायतकोत्तके रम्ये सुगंधिपुष्पाढ्ये
इंद्रखंडे सुमंडिते निःशाणभेरीपटहशंखतूर्यादिनिःस्वनैः प्रवृत्तनृत्ये परितो जयमंगलभाषिते पटीरद्रुसुमाणा
शीरकर्पूरागरुगंधितैः नानाकुसुमसौरभ्यवाहिगंधवहान्विते देवगंधर्वनारीभिर्गायत्रीभिरलंकृते सिंहा
सनसमारूढं पुष्पकोपरि राघवं सौमित्रसीतासहितं जयसुग्रीवदशोभितं चापवाणधरं श्यामं ससुग्रीवविभीष
णं हत्वा रावणमायांतं कृतत्रैलोक्यरक्षणं रामभद्रं हृदि ध्यायन्दशलक्षं जपेन्मनुं रामभद्रमहेष्वर्वसान्निध्ययततः

पं. परं बीजं तरोत्तमपदं दशार्णस्यांतकमीरितं नमोवत्तवतेदेहिपश्चादापयेमेश्रियं द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रो विश्वामित्रो मुनिर्मनोः
६ छंदोनुष्टुप्देवता च रामभद्रः प्रकीर्तितः चतुष्कराणां वेदाग्निवसुवेदांगकल्पना मूर्ध्नि भाले दृशोः श्रोत्रगंडयुग्मे सनासि
के आस्यदोःसंधियुगले स्तनहृन्नाभिमंडले कट्यां मेढ्रे पायुपादसंधिष्वर्णान्न्यसेन्मनोः पूर्वोक्तध्यानमंत्रोपि
6 त्रिलक्षं निर्जपेत् पीठं वा चिंतयेद्रामं मथनात्रो वा मनुं जपेत् सनार्हह्रुं भगवते चतुर्थ्या रघुनंदनं रक्षोघ्नविशदं
तद्वन्मधुरेति वदेत्ततः प्रसन्नवदनेचामिततेजसे बलरामे चतुर्थ्यंतो विष्णुडे. नमस्ततः श्लोको मालाम
त्रः सप्तचत्वारिंशद्वर्णैः स्मृतिः पितामहः अंगुष्ठो भवेदनुष्टुप्देवता राॐभिषिक्तो रामश्च बीजं शक्तिर्यथाराधि
रस्याननहृत्ते च भ्रूमध्ये लिंगयोरीपष्ठोत्रयोर्घ्राणयोश्चैव गंडयोरोष्ठयोरपि दंतयोरास्यदेशे च दोःपत्स्वपृष्ठके
षु च कंठे हृदि स्तनद्वंद्वे पार्श्वयोः पृष्ठदेशतः जठरे नाभ्यधिष्ठाने गुह्ये वर्णान्न्यसेत् सप्तर्षिसप्तदश षडंगस
दे= ंगः षडंगकं ध्यानं दशाक्षरप्रोक्तं लक्षमेकं जपेन्मनुं बिल्वैः फलैः प्रसूनैश्च पत्रैर्होमसमन्वितैः मधुत्रितययुक्तै
नपायसेनाथवा बुधः होमं दशांशतः कुर्यात्तथा सर्वत्र तर्पणं सर्वेषु राममंत्रेषु मंत्रराजः षडक्षरः एकधा चैव द्विधा
या चैवा चतुर्धा पंचधा तथा षट्सप्तधाष्टधा चैव बहुधायं व्यवस्थितः राममंत्रस्य भेदस्तु शिवो जानाति तत्त्वतः
हमासीता चतुर्थ्यंता स्वाहांतो यं षडक्षरः सीतामंत्रश्च कथितः स्वतंत्रोगपरोपिच जनकोस्य ऋषिः छंदो गाय ६

त्रंदेवतामनोः सीताभगवतीप्रोक्ताश्रीवीजंशक्तिरंततो दीर्घस्वरयुताद्येनषडंगानिप्रकल्पयेत् एवंध्येदेसेवेपीठेध्यायेद्रा
घवंसंयुतं स्ववर्णमंत्रजकरंरामालोकनतत्परं वर्णलक्षंजपेन्मंत्रंमिष्टार्थंसाधयेत्ततः मंत्रराजमथप्रोक्तंलक्ष्मण
स्यप्रतन्यते रेफपूर्वंसमायुक्तमंदुलक्ष्मणसंयुतं ङेन्तोयंलक्ष्मणमनुर्नमसावसमन्वितः अगस्त्यःऋषिरस्यायंगा।
यत्रंछंदउच्यते लक्ष्मणोदेवताप्रोक्तालंबीजंशक्तिरस्यहि नमस्तुविनियोगोहिपुरुषार्थचतुष्टये दीर्घभाजास्ववी
जेनषडंगानिप्रकल्पयेत् द्विभुजंस्वर्णरुचिरतनुंपद्मभिमेक्षणं धनुर्वाणकरंराममेवासक्तमानसं पूजापिवैस्मेवेपी
ठेसांगायरवर्जिते सप्तलक्षंपुरश्चर्यांततःसिद्धस्तुसाधयेत् भरतस्यैवमेवस्याच्छत्रुघ्नस्याप्ययंविधिः आङ्गःनेत्रैर्दिताह्येः।
नेयथान्येनापिसंमताः आदौवाप्यंततोवापिपूजायांराघवस्यतु एतेषामपिकर्तव्यासक्तिमुक्तिफलेप्सुभिः प्राधा
न्येनपृथक्केनत्र्यंगत्वेरामपीठके लक्ष्मणस्तुसदापूज्यःप्राधान्येनैवनित्यसः यथारामस्यपूजास्यात्तथातस्यापि।
नित्यसः साफल्यंरामपूजायायदीछेन्नियतव्रतः तत्प्रयत्नेनकर्तव्यालक्ष्मणस्यापिविस्तरात् श्रीराममंत्रभेदास्तुवह
वःसंतिवैमने तस्मात्केसदाकार्यासेमंत्रेरपिनित्यसः अष्टोत्तरशतसहस्रंवाशतंवाप्रसमाहितः लक्ष्मणस्यमनु।
र्जपेत्सोमसुतोत्तुभिरतंद्रितैः अजपालक्ष्मणमंत्रंराममंत्रंजपंतियेतेनःजपस्यफलंनैवप्रयांतिकमलाक्षापि श्रीराममंत्रविवे
कोपिनैवकार्योभवेद्विह योजपेल्लक्ष्मणमंत्रंनित्यमेकांतआस्थितः मुच्यते सर्वपापेभ्यःसकामानश्नुतेखिलान्

चं· प्रयोगाद्येवमंत्रोयमुपदिष्टोहिशार्ङ्गिणा अर्जुनस्यपुरासम्यग्येनैवजयंजयः दिशोविजित्यसकलाःसकृत्स्नेनकप
र्दिवद्दि प्रीतिश्चपश्चमराजंपैत्रिकेराज्यउत्तमे जप्यप्रयानोमंत्रोयंराज्यप्राप्तिकसाधनं योजपेन्नियतोमंत्रंलक्षमेकंसमा
७ हितः सोचिरान्नष्टराज्यंस्वप्राप्नोत्येवनसंशयः अभिषिक्तमथोध्यायात्ध्यायेद्वासममभ्यथीः पंचविंशतिमंत्रंजप्त्वान
ष्टराज्यमवाप्नुयात् नागपाशविनिर्मुक्तंध्यायन्नेकांतआस्थितः अयुतंजपेन्मंत्रःस्मान्निगडबंधेसदेवहि श्री
जनेयसमानीतमहौषधीहस्तव्यथं ध्यायन्नयुतंजप्येनअयमस्मज्जपेन्नरः इंद्रजित्प्राणहर्त्तारंध्यायन्नेवसुमा
श्रितः दुर्जयानतिवेगेनजयेद्रिपुकुलंवहु स्वर्पणास्त्रनामाग्रंछेदनोद्युक्तमानसंध्यायन्सहस्रजाप्येनपुरुहूतादिका
न्जयेत् रामपादाब्जसेवार्थेहूतद्वारमथस्मरन् जपन्नयुतमेकांतेमहारोगान्वहूनपिज्वरापस्मारकुष्ठादि
न्नाशयेत्येवतत्क्षणात् त्रिमासंनियताहारोजपमन्त्रसहस्रकंदिनेदिनेविधानेनजयन्विजितेंद्रियः अष्टोत्तरशतै
पुष्पैरच्छिद्रैःशतपत्रकैःपायसंसर्करोपेतंनैवेद्यंविधिवन्नतिःयनसारसमायुक्तचंदनेनावलिप्यच देवोदेशेनसं
पूज्यनित्यमेवद्विजोत्तमः कुष्ठरोगात्प्रमुच्येतदुश्चिकित्स्यादनेकसः ज्वरोग्रजाबहुविधामंडलाविषभेदतः तेसर्वे
नाशमायांतिदुश्चिकित्स्याअपिक्षणात् एकांतेनियताहारःषण्मासंविजितेंद्रियः जपेन्नेवंविधानेनतदपरोगात्प्रमु
च्येत माषाश्यान्नैनैवेद्यंजप्त्वामंत्रंसमाहितःवातरोगात्प्रमुच्येतबहुतेदादपितत्क्षणात अभिमंत्र्यजलंनित्यंमंत्रेणात्रिःसमाहितः ७

५

पीत्वासंध्यासुभक्त्यावैमुच्यतेसर्वरोगतः दारिद्र्यंनाशयित्वातुश्रियमाप्नोतिसुव्रतः विषादिरोगसंस्पर्शोनभवेच्चकदाचनः प्रत्यासे
वपत्तिदिनंसुर्वभक्त्यासमाहितः सर्वनेत्रादिसंभूतान्येरोगांस्तदाहरणात् पिबाभिमंत्रितजलंकृदिरोगाञ्जये ह्र दृ=
न् देवस्यप्रतिमादानंकृत्वाभक्त्याविधानतः सर्वेभ्योपापरोगेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः कन्यार्थीचेन्मिलापा[illegible]ग्रहणो सि=
शतमात्रंतु ध्यायन्लक्ष्मंमंत्रंजप्त्वाहुत्वालाजैर्दशांशकं इप्सितंप्राप्नुयात्कन्यांशीघ्रमेवतपोधन दीक्षितंजस्तृणस्मा।
णामंत्रेषुनियतःव्रतः संस्मार्यविधिवन्नित्यंमासत्रयमतन्मथीः प्रजापुरःसर्वसन्नसहस्रंविजितेंद्रियः जपन्निविल
विधानतानतजोभवतिध्रुवं विश्वामित्रकृतंवरंकृत्वाद्भुतपराक्रमं ध्यायन्तमुत्तमायेनभयेभ्योमुच्यतेचिरात् संध्या
चोपास्यविधिवन्मूलमंत्रेणमंत्रवित् त्रिकालंनियतोभूत्वाकृतनित्यविधिःस्वयं दीक्षायुक्तोयथान्यायाद्कुर्वन्ताप्रःस
र् मुच्यतेसर्वपापेभ्योयातिविष्णोःपरंपदं ऐहिकानन्तपदेवतिक्रामेयोचवेयेहिभ्रं दीक्षांप्राप्यविधानेनगुरोर्विगतः।
कल्मषात् स्वाचारनिरतोदांतोगृहस्थादिर्जितेंद्रियात् तदनन्तान्मसारेणपुरश्चर्यांयथाविधि सर्वान्मुपापोयाद्द
द्धुनिर्मलमानसः पुनरावृत्तिरहितंशाश्वतंपदमाप्नुयात् सकामोवांछितंलब्ध्वाभुक्त्वाभोगान्मनोहरान् जातिस्मर
चिरंभूत्वायातिविष्णोःपरंपदं यथाश्रीराममंत्राणांप्रयोक्तःपापसंभवं तथोतोलक्ष्मणमंत्रोकिंन्नुयांतिपरांगतिं किंचि
त्तत्वर्थमेवस्तुःकेचिदंहिकेसाधना भुक्तिमुक्तिफलंचायमेकेविज्ञायतेपरं श्रीजनेयमंत्रंवदेद्भुक्तिमुक्त्येकसा।

पं. धनं प्रकाशितं शंकरेणालोकानांहितमिछता॥ भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसा दृष्ट्वैवप्रपलायंते मंत्रस्यास्यानंतरं
प्रधानंचांगभूतायेमंत्रराजोयमुत्तमः॥ पूर्वंनमः पदंचोक्त्वाततोभगवतेपदं अंजनेयपदंङेंतंमहाबलपदंतथा वह्निजा
ह जायांततएवस्मान्मंत्रोहनुमतःपरं पूर्वसिद्धिकरःप्रोक्तोमंत्रश्चाष्टादशाक्षरः मालामंत्रोपरंमंत्रोपिमारुतेःसर्वसिद्धः
8 प्रणवंपूर्वमुच्चार्यनमोहनुमतःपदंङेंतंप्रकटमेपुरुतंपराक्रमपदंतथा तथाक्रांतपदेपेतंदिंमंडलमुदीरयेत् य
शोवितानयवलीकृतजगत्रितयेत्यथ वज्रदेहेतिचोक्त्वातुरुद्रावतारपदंतथा मेघ्वंतंपदंलंकापुरीदहनमीर
येत् उदधेर्लंघनंचापिदशग्रीवकृतांतकं सीताश्वासनेतिपदमंजनागर्भसंभवं श्रीरामलक्ष्मणानंदकारिन्कपिसे
न्यप्रकाशकसुग्रीवसाहाय्यकारणपदंपर्वतोत्पाटनंतथा बालब्रह्मचारिन्निति तथागंभीरशब्दपदंतथा सर्वगृहविना
शनसर्वज्वरछेदनेतिच डाकिनीध्वंसनपदंततस्तामुदीरयेत् मायाह्रांत्रयमुच्चार्यहल्योवहिपदंततः सर्वविषहरपद
वलंदेमभयमेतिच सर्वकार्याणिसाधयेतिहिकचरेत् हुंफट्स्वाहेतिमंत्रोयंमालारव्यस्सर्वकामधुक् अस्यैषऋषिरीश्वरएव
स्यादनुष्टुप्छंदउच्यते हनुमान्देवताप्रोक्ताहंबीजंशक्तिरस्तजौ कीलकंह्रांत्रयंप्रोक्तंवेथकंहृहसौग्ज्ञनः हनूमन्प्रीणनं
चैवफलमायमुदीरितं नमोभगवतेचांजनेयायांगुष्ठयोर्न्यसेत् रुद्रमूर्तयइत्येवंतर्जनीभ्यामनंतरं वायुसुतायाइत्यपितथा
मध्यमाभ्यामपिस्फुटं अग्निगर्भायचतथानामिकाभ्यांप्रविन्यसेत् रामदूतायचप्रतःकनिष्ठाभ्यांविचक्षणः ब्रह्मास्त्र ८

निवारणायचास्त्रमंत्रस्समीरितः पंचषडंगवष्टेनेहनूनाध्यायेद्दत्तन्यधीः स्फटिकाभंस्वर्णकांतिद्विभुजंचकृतांजलिं कुंडल
द्वयसंशोभिमुखांभोजंमहाहरिं अथतंत्रस्यर्थ्यारामस्याग्रेशिवस्यच पूजांतवे स्वेपीठेशैवेवाविदधीतवो आहीत
भिर्विनानित्यंतत्काषीविजितेंद्रियः त्वद्रोगनिवृत्यर्थमष्टोत्तरशतंजपेत् जप्त्वादिदिनमेकांतेतेभ्योमुच्येततत्क्षणात्
त्वद्रूपस्थरोगात्यर्थंशतमष्टोत्तरंपुनः दिनत्रयमथोजप्त्वा भूतानांमुच्यतेभयात् भूतप्रेतपिशाचादिशांतयेष्टोत्तरं
शतंजपेद्वतद्ध्यान्मुक्तोभवेदेवनसंशयः महारोगादिशांत्यर्थमष्टोत्तरसहस्रकं जप्त्वातस्मान्मुच्येतनिश्चितं
नियताशनः जयाभिकांक्षिणांराज्ञामस्मादन्यन्नविद्यते ध्यायेद्रामसहस्रनारमयुतंनियताशनः जपन्नियतमांश्चैव
जयेदुर्जयमप्यरिं संधातायत्नसुग्रीवसंधाताऽरंस्मरन्नपि अयुतेनैवबलिनासंधिमाप्नोत्यसंशयः लंकायादाह
कंध्यायजपन्नयुतंमंत्रमा शत्रुराष्ट्रंदहेद्देवदुःखव्याधिमपिचानघ जयार्थीरिपुसंधानामस्मादन्योनविद्यते यस्य
गेहेहनूमंतंसर्वदेवप्रपूजयेत् तंवेदेतस्यमंत्रेणतस्यलक्ष्मीश्चंचला दीर्घमायुर्लभेद्देवसर्वात्मेविजयीभवेत्
मायादिभूतसंतोभन्नदेशेनैवजायते शत्रवस्सर्वदामित्रभावेनैवासतेसदा शैवानांवैष्णवानांचषट्कर्मात्रप्रद
र्शितं नान्यस्मायतनमस्यैवमंत्रादस्माद्धनूमतः चौरव्याघ्रादिभीतानामयमेवपरायणं पराहृतराज्यानांयथेष्टि
ज्ञातांपरैः पुनः सत्वाहभाज्जायुद्धेष्टफलदानोपरमैनिकैः यात्राकालाद्धनूमंतस्मन्यत्नस्मगाद्गृहात् निर्गच्छति

चं.
९
७

सर्वेषामनद्धार्थमभिगच्छति स्वापकाले स्मरन्नित्यं चोरभूतादिकान्जयेत् यद्यथवा सद्देवायेहनूमतपदं ततः फलंति
फलितपदं स्थयोतियोतिच आयुराधहद्वाहेतिमंत्रः प्रत्ययकारकः चतुर्विंशत्यक्षरको मंत्रोयं श्रीहरेणाद्दत्त वागभ्वि
दलं चैलमष्टगुणितं शुभं वेशजं सकलं स्थाप्यक्रमास्त्री होदरोपरि सप्तावर्णेयापलाशैश्चैवदर्भैर्वह्निप्रतापयेत् मं
त्रेणानेनाभिमंत्र्य सप्तवारं तथाप्रतः तत्राभिमंत्रयेदेवं सप्तभिस्त्रीवचक्रणः स्फोटकाराडवेस्त्रीहालक्ष्मीश्चेतान संशयः
कर्पूरागुरुगंधेन पृष्ठाकारे पटे लिखेत् कोकिलादस्यलेखन्याहूय हनूमतानामन उद्धृत्याष्टादशार्णमंत्रमध्येभिधा
मैरैः मूर्द्धिवद्धे ततो तैवत्रैलोक्यं जयतिध्रुवं यद्वासेनाजयेच्छायां पत्रियासमालिखेत् चंद्रसूर्यग्रहे जप्त्वामातृका
मोक्षणावधि होमयेच्चदशांशेन तिलसर्षपकादिभिः युद्धकाले पताकांतां गजेष्वापरि संस्थितं दर्शयन्परसैन्य
स्य भंगो भवति निश्चितं मालामंत्रं जपेद्यस्तदृक्त्वमंतं स्मनुणा वज्रांगो जायते युद्धे हनूमत्समविक्रमः अथ रक्षाप्रव
क्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदायकां लभंती सर्वसैन्यानां शत्रूणां च वशंकरो रोचनाकुंकुमाभ्यां च भूर्जपत्रे सुशोभने स्व
र्णामयलेखन्यां यंत्रमष्टदलं लिखेत् साध्यनामचतन्मध्ये मूलमंत्रं दलाष्टके मालामंत्रं चतद्बाह्ये त्रिधा श्रीका
रवेष्टितं वेष्टयं त्रेत्रिलोहेन कटिबाहुशिरस्थितं धारयेद्यः सदारक्षां विघ्नस्तस्य न जायते रणे राजकुले ऽ तव्यवहारे
पराभव प्राप्नोति नाक्रमेतत्स वज्रदेहो ऽ कलः उपसर्गादिदोषाश्च विषं स्थावरजंगमं न भयं विद्यते तस्य स्त्रीणां वा ९

मन्त्र= घू

तीववल्लभः तस्यापीडनकं र्वीतिगृहाश्चैवउपगृहाः जलवह्निभयंनास्तिव्याघ्रतस्करजंतथा ज्वराः सर्वेविनश्यंतिव्याधिका
यामहाबलाः येतयादिमहारोगायंत्रराजप्रभावतः तारंहकारेरग्निशत्रवः षष्ठीयस्वरविंदुमान् प्रणवांतोहादरकोमूल
मंत्रउदाहृतः नारायवत्त्रकायेत्तिवतद्वउंतिचोद्धरेत् कपिलपिंगलघ्राक्षोऊर्द्ध्वकेशमहाबलः रक्तमुखनडिज्जिक्रम
हारोद्रपदंततः दंष्ट्राकटकटकरालिनेवदेत्ततः महादंष्ट्रप्रहारिश्चलंकेश्वरवधायतु महासेतुवंधपदंमहाशै
लप्रवाहदवगगनचरएह्येहिभगवन्महापदंवलपराक्रमपदंभैरवाज्ञापयेतिचएह्येहितिमहारौद्रदीर्घपुच्छेनवे
ष्टय वैरिणंभंजयपदंहुंहुंफट्ततकः पंचविंशत्याद्यधिकः प्रोक्तोमंत्रः शतात्परः मालामंत्रोयंज्वरादीनांरोगाणा
मंतकः स्मृतः इतिश्रीराममंत्रोद्धारः गणेशादिचतुर्णांत्रयाणांमंत्रगतत्वप्रतीयते सर्वेदेवास्त्ववंतीतिसामान्यश्रुतिबो
द्धनात् मंत्रराजागतासर्वमंत्राणांश्रुतिचोदिताः तेयामादावदनुक्तापिपरब्रह्मत्वविग्रहात् तस्मान्नेयेगणेशानेसूर्य
नैऋत्यकोणकेवायव्यांत्वंविकामीशामीशानेप्रजयेत्क्रमात् शशिविसृगविशशिगमृशशिविमविसृगशश
व्यंतरेनक्तः क्रमः पंचसवह्नितः स्वस्थानवहिताद्देवाद्दुःखशोकामयप्रदाः सर्वेपुष्पांजलिदत्वागणेशाद्यर्चनं
भवेत् गणेशपवसन्व्यश्नुतत्रसूर्यक्रमाद्भवेत् तेषांतत्रनेकमंत्राणांस्तुतेयाग्रंथांतरादुधैः संक्षेपेणेहकथ्यंतेग्रंथ
विस्तरभीतितः तारश्रीशक्तिस्मरभूस्वबीजंगणपतिंवदेत् ॐ तवरांनेवरदंसर्वधुक्तंजनंचमे वशंचेतिवदेत्पश्चादान

चं.
१०
10

येभिर्वल्लभं अष्टाविंशत्यक्षरोयं महागणपतेर्मनुः गणकोस्य ऋषिः छंदो गायत्री तद्वदन्वितः महागणपतिः प्रो
क्तो देवो भुवनवंदितः षडंगं बीजेन तत्त्वेन शक्तिः श्रीर्मुखं हृदयं स्मरः सर्वाभीष्टफलप्राप्त्यै विनियोगोत्र कीर्तितः तारा
द्यादिस्वबीजेन दीर्घभाग कल्पना बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुजाचक्राब्जपाशोत्पलव्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नक
लशान्हस्तैर्वहंतं भजे हस्तीन्द्राननमिन्दुचूडमरुणच्छायं त्रिनेत्रं रसादाश्लिष्टं प्रियया सपद्मकरया स्वांगस्थया सं
ततं श्रीग्रीष्मविल्वमभितस्स्वरमारमेशौ तद्दक्षिणे वटजुषौ गिरिजाहरौ सांकौ पृष्ठेत पिप्पलजुषौ रतिपुष्पबाणौ
सव्ये प्रियंगुमभितश्च महीवराहौ सव्यासव्यभावेन सप्येयैश्च शंखपद्मनिधी मौक्तिकमाणिक्याभौ वर्षतो
धारया यतातिसव्ये निजपुष्करस्थकलशच्युतमणिमुक्ताप्रवालवर्षेण अविरततयांविकिरन्तभितः साधकस
मग्रसंपत्त्यै तारं ह्रीं घृणिः सूर्य पमादित्यमिति उद्धरेत् अष्टाक्षरः सूर्यस्य मंत्रोयं समुदीरितः भार्गवोस्य ऋषिः छंदो गा
यत्रं देवता मतो: श्रेतः मुनिभिः प्रोक्तो दृष्टादृष्टफलप्रदः अंगमंत्राः पदैर्जातैर्जात्या युक्तः हृदयं पुनः ब्रह्मणे च शिरः
प्रोक्तं विष्णवे च शिखा मता रुद्राय वर्म निर्दिष्टमग्नये नेत्रमी सूर्यमंत्रः ॐ ह्रीं घृणिः सूर्य आदित्यं तत् सर्वोद्यास्त्र च वि
ज्ञेयमितिस्यादंग कल्पना रक्ताब्जयुग्माभयदानहस्तं केयूरभूषांगदकुंडलाढ्यं माणिक्यमौलिं दिननाथ
मीडे वंधूककांतिविलसत्त्रिनेत्रं सांतो ऽन्नयहसंयुक्तो विंदुभूषितमस्तकः प्रासादाख्यो मनुः प्रोक्तो भक्तानां सुरपा १०

द्यः ऋषिस्स्याद्रामदेवोऽस्य पंक्तिश्छंद समीरितं सदाशिवो देवता वं हं वीजं शक्तिरेव स्यात् दीर्घस्वरयुजम्मूलवीजेन स्यात्षडंगकं मुक्तापीत
पयोदमौक्तिकजपावर्णैर्मुखैः पंचभिस्त्र्यक्षैरंचितमीशमिंदुमुकुटं पूर्णेंदुकोटिप्रभं शूलं टंककृपाणवज्रदहनान्नागेंद्रघंटां
कुशान् पाशं भीतिहरं दधानममिताकल्पोज्ज्वलं चिंतयेत् लकुलीशोऽग्निमारूढो वामनेत्रार्द्धचंद्रयुक् भुवनेशी समाख्या
ता भुक्तिमुक्त्येकसाधनं ऋषिः शक्तिर्भवेच्छंदो गायत्री देवता मता हं वीजमीशशक्तिः स्यात् सर्वार्थे विनियोजयेत् षड्दीर्घयुक्त
वीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् उद्यदादित्यसंकाशां शाद्यदां स्मेरवक्त्रां भजे पाशांकुशाभयवरान्दधतीं जगदंबिकां सिद्धादि
भोगतानेषां मंगले सति राजवत् एवं प्रकारः प्राधान्ये द्रष्टव्यो ग्रंथविस्तरात् इत्यंगदेवतामंत्रोद्धारः अगस्त्योऽपि च माहा
त्म्यप्राधान्यकारणं महत् वक्ष्ये श्रीमंत्रराजस्य शृणु तात यथातिसक्ति सर्वेषु मंत्रवर्येषु श्रेष्ठो वैष्णव उच्यते गाणपत्येषु शैवेषु
शाक्तेषु सौरेषु मीष्टदः वैष्णवेष्वपि सर्वेषु राममंत्राः फलाधिकाः गाणपत्यादिमंत्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकाः विनैव दी
क्षां विप्रेंद्र पुरश्चर्यां विनैव हि विनैव न्यासविधिना जपमात्रेण सिद्धिदाः मंत्रेष्वेष्वपि नायासफलदोऽयं षडक्षरः षडक्षरो
ऽयं मंत्रस्तु सर्वाघौघनिवारणः मंत्रराजश्च इति प्रोक्तः सर्वेषामुत्तमोत्तमः दैनंदिनं च दुरितं पक्षमाससर्तुवर्षजं सर्वं दहति निः
शेषमूर्णविमिवानलः ब्रह्महत्यासहस्राणि ज्ञानाज्ञानकृतानि च स्वर्णस्तेयसुरापानगुरुतल्पायुतानि च कोटिको
टिसहस्राणि ह्युपपातकजान्यपि सर्वाण्यपि प्रणश्यंति राममंत्रानुकीर्तनात् इत्यादि तथा च श्रुतिः प्रवक्तारकं ब्राह्म

रं. ऐगनित्यमधीतेसपाप्मानंतरतिसमृत्युंतरतिसभ्रूणहत्यांतरतिससर्वहत्यांतरतिससंसारंतरतिलोगविमुक्तात्माश्रितोभवति
११ सोऽमृतत्वंचगच्छति एतेनसदृशोमंत्रोजगत्स्वपिनविद्यते येनाराधितोरामःप्रसीदत्येवसत्वरं सामान्येनैवसर्वेषां
मंत्राणांराघवस्यतु अनुष्ठानविधिर्ज्ञेयोविशेषांतरंततेवे इतिमंत्रमाहात्म्यंरामस्य श्रीराममंत्रराजस्यसम्यगर्थोभि
धीयते संहितोपनिषन्मूलःसर्वकार्यार्थसिद्धिदः रकारोवह्निवचनःप्रकाशःपर्यवस्यति सच्चिदानंदरूपोस्यपरमा
त्मार्थउच्यते व्यंजनंनिष्कलंब्रह्मप्राणोमायेतिचस्वरः व्यंजनैःस्वरसंयोगंविद्धितत्प्राणयोजनं रेफेज्योतिर्मयेतस्मा
त्कृतमाकारयोजनं मकारोभ्युदयार्थत्वात्मायार्थेतिचकीर्त्यते अयमेवातमत्स्याकारमेकारोरामनः सोयं
वीजस्यकेतस्यात्ममायंब्रह्मउच्यतेसविंदुःसोपिपुरुषःशिवसूर्येंदुरूपवान् ज्योतिस्तस्यशिखारूपंनादःसप्रकृ
तिर्मता प्रकृतिःपुरुषश्चोभौसमायाब्रह्मणःस्वतः विंदुनादात्मकंवीजंवह्निःसोमकलात्मना अग्निषोमात्म
कंविश्वंरामवीजेप्रतिष्ठितं यथैवावटवीजस्थःप्राकृतश्चमहाद्रुमः तथैवरामवीजस्थंजगदेतच्चराचरं इतिश्रुतिः
रा॰ इतिवीजार्थः अथरार्थंप्रयास्येवविशदीकृतेमनोः वीजात्मकभयात्मत्वेरामनामनिदृश्यते वीजंमायाविनिर्मुक्तंप
रंब्रह्मेतिकीर्त्यतेमुक्तिदंसाधकानांतन्मकारोमुक्तिदोमतः मारूपत्वादतोरामोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः [illegible]ता [illegible] =
तत्पदार्थःस्यात्मकारस्त्वंपदार्थवान् तयोःसंयोजनमसीत्यर्थात्तत्त्वविदोविदुः ततमस्यादिवाक्यंतुकेवलंमुक्तिदं ११

यतः मुक्तिभुक्तिप्रदश्चैवं तस्मादप्यभिधीयते रमंते योगिनो नित्यं यत्र रमयति स्वकान् निर्गुणं सच्चिदानंदं सगुणं चेति की
र्त्यते जीववाचिनमो नाम चात्मा रामेति गीयते तादात्म्यकाया वत्तथैव तथा वाचयेतिकथ्यते मंत्रोयं वाचको रामो वा
च्यः स्याद्योगमयतयोः फलदश्चैव सर्वेषां साधकानां न संशयः यथा नामी वाचकेन नाम्ना योभिमुखो भवेत् तथा
जीवात्मको मंत्रेणाभिमुखो भवेत् तथा जीवात्मको मंत्रो चिन्मयः स्याद्द्वितीयस्य निःकलस्याशरीरिणः उपासकानां का
र्यार्थं ब्रह्मणो रूपकल्पना रूपस्थानां देवतानां पुंस्त्र्यंगास्त्रादिकल्पना मन्त्राणां नाममंत्राणां कल्पभूरुहः मूल
त्वात्सर्वमंत्राणां मूलाधारसमुद्भवात् मूलस्वरूपमूलत्वान्मूलत्वान्मूलमंत्र इति स्मृतः सप्तकोटिमहामंत्रा उपमंत्रास्त्व
तादृशाः वर्णमात्राः स्वराः सर्वे मूलमंत्रासमन्विताः ते त्वधीते तेन तेन सर्वमनुष्ठितं मूलमंत्रं विजानाति यो विद्वान् गुरुव
क्त्रितः मूलविज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः अणिमादिकमैश्वर्यं मंचिरादेव जायते इति मंत्रराजार्थः मनुष्वेकेते सर्वेषा
मधिकारोस्ति देहिनां मुमुक्षूणां विरक्तानां तथा चाभिमानिनां सदा रामो ध्येयः प्रणवत्वयतीनां तु विशेषतः श्रुत्युक्तत्वात्ता
रकं तं मंत्रराजस्य तत्स्फुटं ॐ मई मात्रा विंदुश्च नादो वर्णाः क्रमेण षट् तारकत्वात्तारकं तच्छ्रुत्युक्तादवधार्यतां अथ हैनं भर
द्वाजः पप्रच्छ याज्ञवल्क्यं किं तारकं किं तरतीति स होवाच याज्ञवल्क्यः तारकं दीर्घानलं बिंदुपूर्वकं दीर्घानलं पुनर्माय
नमः चंद्राय नमः भद्राय नमः इत्येतद्ब्रह्मात्मकाः सच्चिदानंदाख्या इत्युपासितव्यं अकारः प्रथमाक्षरो भवति उकारो द्वि

श्री

च॰ तीयान्तरोभवति मकारस्तृतीयान्तरोभवति अर्द्धमात्राश्चतुर्थान्तरोभवति विंदुःपंचमान्तरोभवति नादःषष्ठान्तरोभवति ना
दकलाभारकोभवति तदेवतारकंब्रह्मत्वंविद्धीतिश्रुतिः रामेतिपरमंजप्यंतारकंब्रह्मसंज्ञितं तथाचरामरामेतिएत
१२ त्तारकमुच्यते इत्याद्याश्रुतयःसंतिस्मृतयश्चसहस्रशः एतदेवाविमुक्तेश्रीरुद्रःकथयतिस्वकं मुमूर्षोर्मणिकर्णिका
मर्ध्योदकनिवासिनः रुद्रस्तारकंब्रह्मव्याचष्टेतिश्रुतेरपि सर्वेषामधिदैवैतत्त्वोपदेशकोतमेः अगस्तिसंहितायां
तुएतदेवोपयोदितंशुचिव्रततमाः शूद्राधार्मिकाद्विजसेवकाः स्त्रियःपतिव्रताश्चान्येप्रतिलोमानुलोमजाः लोकाश्चांडा
लपर्यंतेसर्वेप्यत्राधिकारिणः श्रुतिर्ब्रह्माद्यष्टसर्गस्मरन्निर्वर्णहुयात्मकं द्वयोर्विरोधःसंप्रोक्तोनाशयेतेनव्यवस्थया श्रुति
स्मृतिविरोधेनश्रुतिरेवबलीयसी व्यवस्थाभावमाश्रित्यवाक्यमेतन्नियामकं षड्वर्णंब्राह्मणादीनांत्रयाणांतुद्विवर्णकं
अन्येषांदेशिकेंद्रेणवक्तव्यंतारकंपरं विनातुप्रणवंमंत्रानगायत्रींश्रुतिवारणात् सावित्रीलक्ष्मीयजुषप्रणवंयदिजानी
यात्स्त्रीशूद्रस्यसमृतोधोरस्त्वरीति तस्मात्सर्वंवचेष्टयथाचेष्टमथाचार्यस्तैनैवमृतोभवतीतितापनीयश्रुति तथाचाहागस्त्य
मंत्रोयमुपदेष्टव्योब्राह्मणाद्यवरूपतशति नतुमंत्राद्यक्षरंवाच्यंनवर्णाघटूत्तरंडे॰तापेक्षाहीनवाक्छ्रुतिरप्याहनिःशेम
रमंतेयोगिनोनित्यंसत्यानंदेचिदात्मनि इतिरामपदेनासौपरंब्रह्माभिधीयते तादात्मिकायावर्तथीतथावाय्वतिकथ्यते मंत्रोयं
चकोरामोवाच्यःस्याद्योगपतयोः फलदश्चैवसर्वेषांसाधकानांनसंशयः यथानामीवाचकेननाम्नायोभिमुखो १२

भवेत् चिन्मयः स्याद्द्वितीयस्मृतिः कलस्याशरीरिणः उपासकानां कार्यार्थं ब्रह्मणो रूपकल्पना रूपस्थानान्देव
तानां पुंस्त्र्यंगास्त्रादिकल्पना मननात्त्राणनान्मंत्रो मंत्रिणां कल्पवृक्षकः मूलत्वात्सर्वमंत्राणां मूलाधारसमुद्भ
वात् मूलस्वरूपमूलत्वात्मूलमंत्र इति स्मृतः सप्तकोटिमहामंत्रा उपमंत्रास्तु नादृशा वर्णमात्राः स्वराः सर्वे मू
लमंत्रसमन्विताः तेनाधीतं श्रुतं तेन तेन सर्वमनुष्ठितं मूलमंत्रं विजानाति यो विद्वान् गुरुदर्शितं मूलविज्ञानमा
त्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः अणिमादिकमैश्वर्यमचिराद्देव जायते इति मंत्रराजार्थः मनुष्येते सर्वेषामधिकारोस्ति देहि
नां मुमुक्षूणां विरक्तानां तथा चाश्रमिणां सदा रामो ध्येयः प्रणववयतीनां तु विशेषतः श्रुत्युक्तत्वात्तारकत्वं मंत्रराज
स्य यत्स्फुटं ॐ मर्द्धमात्राविंदुश्च नादो वर्णाः क्रमेण षा तारकत्वात्तारकं तत् श्रुत्युक्तत्वाद्यथार्थतां अथ हैनं भारद्वाजः प
प्रच्छ याज्ञवल्क्यं किं तारकं किं तरतीति स होवाच याज्ञवल्क्यः तारकं दीर्घानलं विंदुपूर्वकं दीर्घानलं पुनर्मायनमः
चंद्राय नमः भद्राय नमः इत्येतद्ब्रह्मात्मिकाः सच्चिदानंदाख्या इत्युपासितव्यं अकारः प्रथमाक्षरो भवति तदात्मनि इति
रामपदेनासौ परं ब्रह्माभिधीयत इति इत्यधिकारनिर्णयः अथाभिषेकं वक्ष्यामि दीक्षाविधिमनुत्तमं उपासनशतैर्भावि
ता येन न सिद्ध्यति मधुमासे भवेद्दुःखं माधवे रत्नसंचयः मरणं भवति ज्येष्ठे आषाढे बंधुनाशनं समृद्धिः श्रावणे
नूनं भवेज्ज्ञानं भाद्रपदे क्षयः प्रजानामाश्विने मासि सर्वतः शुभमेव हि ज्ञानं स्यात्कार्तिके सौख्यं मार्गशीर्षे भवत्यपि पौषे

पं.
१३
13

त्रानत्वेयोमाघेभवेन्मेधाविवर्द्धनं फाल्गुनेपिसमृद्धिःस्यात्मलमासंविवर्जयेत् इतिमासशुद्धिः रवौगुरौसितेसोमेकर्त्त
व्यंबुधशुक्रयोः इतिवारशुद्धिः अश्विनीरोहिणीस्वातीविशाखाहस्तभेषुच ज्येष्ठोत्तरात्रयेष्वेवंकुर्य्यादभिषेचनं
नारदोक्तंच रोहिणीश्रवणार्द्राचधनिष्ठाउत्तरात्रयं पुष्यःशतभिषश्चैवदीक्षानक्षत्रमुच्यते इतिनक्षत्रशुद्धिः पूर्णि
मापंचमीचैवद्वितीयासप्तमीतथा त्रयोदशीचदशमीप्रशस्ताःसर्वकामदाः मंत्रसारसंग्रहे द्वितीयापंचमी
षष्ठीचापिषष्ठिवापिविशेषतः द्वादश्यामपिकर्त्तव्यंत्रयोदश्यामथापिवा इतितिथिशुद्धिः पंचांगशुद्धिदिवसे
स्वोदयेशशितारयोः गुरुशुक्रोदयेशुद्धलग्नेद्वादशमाधिते चंद्रतारानुकूलेचशस्यसर्वकर्मसु इतिकालशुद्धिः सू
र्यग्रहणकालेतुनान्यदन्वेषितंभवेत् सूर्यग्रहणकालेनसमानोनास्तिकश्चन तत्रयद्यत्कृतंसर्वमनंतफलंद
भवेत् नमासतिथिवारादिशोधनंसूर्यपर्वणिदद्यातीहगृहीतंयतस्मिन्कालेगुरोर्नृषसिद्धिर्भवतिमंत्रस्यवि।
नायासेनवेगतः अतस्तत्रैवरामस्यमंत्रतीर्थाभिषेचनं कर्त्तव्यंसर्वयत्नेनमंत्रसिद्धिमभीप्सुभिः सतीर्थार्कविधुग्रासे
तन्तुदामनपर्वणोः मंत्रदीक्षांप्रकुर्वाणोमासर्क्षादिनशोधयेत् इत्यपवादकालः उपासकस्तुशुद्धात्मागुरुंपरे
नतोषयेत् स्वचित्तवित्तकायैश्चभक्तिश्रद्धासमन्वितः यथाददातिसंतुष्टःप्रसन्नोवरदोमनुं स्वयमेवतथाचैव।
मितिकर्त्तव्यताक्रमः गुरुर्विशुद्धःप्रागेवशुद्धात्मासप्तमेहनि संकल्पपोष्यकर्त्तव्यमंकुरारोपणंशुभं कुर्यात्ता

१३

दीप्तंवंश्याङ्कुरैर्वेणुस्वस्तिवाचनं स्वगृह्योक्तप्रकारेण ततो दत्ताद्विरथीनवै चतुर्भिर्वर्णकैः सम्यङ्नीलपीतसितासितैः सर्व
तोभद्रमालिख्य ततो धान्याञ्जलिद्वयं निधाय कलशं तत्र तीर्थतोयसुपूरितं वेष्टितं वस्त्रयुग्मेन पञ्चरत्नसमन्वितं
आम्राश्वत्थप्रसूनाद्यैः शाखाभिरुपशोभितं नारिकेलफलोपेतं मङ्गलैः परितोज्ज्वलं सर्वौषत्सर्वसमायुक्तं कामा
न्तत्रार्चयेद्धरिं ऋग्यजुःसामसूक्तैश्च स्मार्तैः पौराणिकैरपि मन्त्रैरागमिकैश्चैव वैष्णवैर्देवमर्चयेत् वरयेद्ब्राह्मणा
न्वाग्मिः कुण्डलाङ्गुलीभूषणैः श्रावयेत्तेन सूक्तानि मन्त्रं विष्णुतमवेश्मभे गुरुस्तत्कल्पविधिनाभ्युक्ष्य सुद्याद्यथा च
रेत् न्यासजालं च विन्यस्य विधिवत्तत्र पूजयेत् पूजनीयैश्च पूर्वोक्तैः साधनैः प्ररुषैरिमं पूर्वोक्तं नृत्यगीताद्यैरुत्सवं त
त्कारयेत् पुण्यपत्नीभ्यो गृहस्थेभ्यो दद्याद्दक्षिणाविस्तरं गन्धपुष्पाक्षतान्ताम्बूलसद्वासोभूषणादिकं भोजनं चान्नपा
नीयैर्देयेभ्योऽपि प्रदीयते एवं तत्रोत्सवं कृत्वा रात्रौ जागरणं चरेत् एवं दिवा च रात्रौ च त्रिकालं पूजयेत्सदा षडक्षरं जपेत्
त्पूजान्ते हरिर्निशि गुरुः परेहनि तथा प्रातः पूर्ववत्सर्वमाचरेत् संपूज्य विधिवद्धोममग्निकार्यमथाचरेत् वशिष्ठसंहिताया
तत्कुण्डलक्षणमीरितं गृहस्येशानभागे तु मण्डपं कारयेद्बुधः षड्द्वादशाष्टभिर्हस्तैः षोडशैर्वा समन्ततः चतुर्द्वारसमायु
क्तं तोरणाद्यैरलंकृतं कुण्डं तन्मध्यभागे तु कारयेच्चतुरस्रकं वितस्तिद्वयखातं यत्कुण्डं सचतुरङ्गुलं विस्तारेणान्त्वि
यातं त्रिमेखलाद्वयसंयुतं वैष्णवानां द्व्यङ्गुलाधिकं ब्राह्मणानां हस्तमात्रकं प्रथमा मेखलात्र द्वादशाङ्गुलविस्त

वं॰

ता चतुर्भिरंगुलैः तस्याश्चान्तंतत्समन्ततः तस्याश्चापरिवप्रस्याचतुरंगुलमुन्नतः सहाभिरंगुलैः सम्यग्विस्तीर्णेन
समन्ततः तस्योपरिपुनःकार्योवप्रःसोपितृतीयकः चतुरंगुलविस्तीर्णश्चान्तत्स्वतथाविधः योनिश्चपश्चिमेभाग
१४ प्राग्भागीमध्यसंस्थिता षडंगुलैश्चविस्तीर्णाचायताद्वादशांगुलैः छिद्रेणान्ततागजोष्ठेवसंछिद्रामध्येमानतः कंठे।
ष्ठयवमात्रःस्यात्कुंडेचकरमात्रके कंठोयन्नेनकर्तव्योभुक्तिमुक्तिफलेप्सुभिः नाभिरप्यथवाकुंडेमेकमेखलकंभ
वेत पद्मलक्षणसंयुक्तंकुंडंसर्वार्थसिद्धिदं अनेकदोषदंकुंडंयन्नस्तुनाधिकंयदि तस्मात्सम्यक्परी[illegible]वकर्तव्यंशुभमि द्वै:
च्छता इषुमात्रंस्थंडिलंवामंलिप्तंहोमकर्मणि इतिकुंडलक्षणं वायव्येवाथईशानेस्प्रजावेदीप्रकल्पयेत हस्तेनान्न
तोत्रविस्तीर्णाचतुरस्रांसमन्ततः शालितंडुलचूर्णैश्चनीलपीतसितासितैः रक्ताहरितधूम्रगौरैर्वर्णैर्मध्येसमालिखेत
राजितोदीताग्रदात्पत्रवसुपत्रतिरूपितं श्वेतौरेखाश्चतद्दिक्षुदशमतस्तुचकारयेत तन्मध्येपत्रंकमलंवृत्तत्रयपरीवृ
तं सोमसूर्याग्निबिंबानितथाकुर्याद्विचक्षणः चतुरस्रंवहिस्तस्मत्कोणकर्णिकान्तरे पीतंपूर्वेसितंदेयंपश्चि
मेपृष्ठतरेतथा रक्तास्तद्दिशिकोणपाटलंवह्निसंस्थितं नैरृत्येतुनीलवर्णंतुवायव्येधूम्रवर्णकं पैशागोरंविनि
र्दिष्टमष्टपत्रेष्वयंक्रमः शंखचक्रगदापद्मयन्त्रवीणाश्चमंडले विलिख्यवर्णकैः सम्यकृत्वारामंसमर्चयेत
न्यायार्जितैःसाधनैश्चदान[illegible]मा[illegible]नादिकं कुर्यान्नैवेद्ययोयातिभक्त्याकुर्वन्नपिद्विजामध्येषोडशकोष्ठानि। १४

हे वं:

येत्रार्थं परिमार्जयेत् ततः पंक्तीद्वयं मार्ज्जीदिक्षु कोणाग्रं यथा गृहं विदिक्षु च समं मार्गे शिखान्तत्र द्वादशारशयः कृत्वा पंक्तिद्वयं वाह्ये
वल्यर्थं मार्जयेत्ततः शेषपंक्तिद्वयं मध्ये कोष्ठेर्द्वारा समं ततः शोभोपशोभा च कोष्ठेर्ई चंद्रास्त्रिभिस्त्रिभिः पंचाय
तनदीर्घास्त्रेषु साधारणक्रमः कंठांते रेष्ये वमेव माराध्यं जनुहृयान्मते इतिवेदिकालक्षणं स्रुवे वाहु प्रमाणे
नहेमार्ध्यं विदध्यीत वै चतुरस्रं विधायादो समं पंचांगुलक्रमात् तृतीयांशेन गर्जे स्यात्तदंतर्वर्तशोभितं ख्या
त्रासमं तिर्यग्वृद्धितदूर्ध्वः शोधयेद्वहिः चतुर्थांशं पंचांगुलस्य शोषावारीति दत्त ततः रम्यां च मेखलाः खातेशिष्टेना
ईन कारयेत् ऊर्ध्वे त्रिभागविस्तारमङ्गुष्ठेन समायतं सार्द्धमंगुष्ठकं वा स्यान्नदगेतमुखं भवेत् चतुरंगुलविस्ता
रं पंचांगुलमथापि वा त्रिद्व्यागकं तस्य मध्यान्तनुस्स शोभनं सुविं[illegible]कं देशस्याद्दिशाधावत्कनीयसी शोभ
द्वि॰ टंडं तु कर्त्तव्यं यथा[illegible] विविक्तकं चतुः कोणसमायुक्तो हस्तमात्रः स्रुवो भवेत् चतुष्कं शोभनं हृत्तद्वांगुलविद
धीत वै यथाल्पयं के गोष्ठाद्हविरं[illegible]पेततथा पालाशपत्रेति छिद्रं हविरेस्त्वक्त वै मते विदध्याद्[illegible]।
पत्रे संदिग्धे होमकर्मणि इति स्रुक्स्रुवौ ततः कुंडस्थलं सम्यग्गोमयेनोपलिप्य च श्वादौ वह्निमवं कुर्याद्
पवित्रहस्तविष्टरे प्राणानायम्य मनसा जपन्मंत्रमतन्द्रधीः यावन्न हृत्सवति सर्वांगे व्यापिनिश्चयः संकल्पस्य
डिलेकुंडे कृत्वा लेखा मध्यतः षट्पद्कोणं त्रिकोणं वा वह्निमत्रादधीत वै प्रोक्षोपमार्यत्तत्पश्चद्दत्वा विष्टरमादरात्

चं.

लक्ष्मीमूलमंत्रेणात्र प्रभोर्नारायणस्य च ग्राम्यधर्मेण संजातमग्निं तत्र विचिंतयेत् प्रमथ्य विधिनैवाग्निमाहिताग्नेर्गृहा
दपि स्थानीयवा यथोक्तात्र काष्ठैः प्रज्वालयेत्ततः संशोध्य याज्ञिकैः काष्ठैः पुनः प्रज्वालयेदपि प्राणायामं ततः कृत्वा
१५ परिस्तीर्य्य कुशाग्रकैः स्वगृह्योक्तविधानेन वासुदेवादिभिर्मनैः पात्राण्यासाद्य विधिवत्स्थमंत्रवित् तान्येवस
पवित्रेणैव तान्यानि विधाय च प्रोक्ष्याग्नेः त्यान्त्वपरिसूर्य्य प्रभावुना दत्तात्तान्यविंग्रवतत्रोत्सृपनिधायततः
दिक्पुत्र रक्षांतत्यात्र प्रणीतेत्युच्यते बुधैः तत्रार्चयेत्संभवं विस्पष्टवर्णानां वाग्लोकार्तेश्वाज्यमं स्रुवं विधिवत्सक्त्स्वा ॥
वेमिनिब्रुवन् गर्भाधानादिकं वक्ष्ये विवाहान्तं समाचरेत् अष्टावष्टौ वतारेणैवैकैकस्य तु कर्मणः जुहुयादर्चितेव
ह्नौ वोषट्कारं समाप्य च कर्मान्तरं समारभ्य तदप्येवं समापयेत् इध्माधानाद्यग्निमुखाज्यभागौ जुहुयात्ततः ज्व
ग्निमुखं एवमग्नौ संपन्ने वेल्लवं घृपयेद्वरुं सांगाह्वानमंत्राग्नौ स्रजयेद्विधुनायकं समिदाज्यचरूणां च प्रत्येकं षो
डशाहुतीः जुहुयान्मूलमंत्रेण परिवारेभ्य एव च तिस्रो वै नायकादिभ्यः सर्वेभ्योप्याहुतीर्मुने द्वारांगपरिवारेभ्यः
सुरेभ्यो जुहुयात्ततः हुत्वाज्येनाहुतीस्तत्र दद्यात्तत्तदात्मने ततः देवेभ्यश्च जुहुयात्सर्वं चरुमनोहरं द्वारपीठसुरेभ्य
श्च हुत्वादौ जुहुयात्ततः ब्रह्मादिदेवसर्वेभ्यः निस्तथात्याहुतीः पृथक् ततः स्विष्टकृतं हुत्वा हुतेन मुनिसत्तमः
जलेन विधिना सम्यक्प्रविश्य समंततः प्रणीता मार्जनं हुत्वा दद्याच्च ब्रह्मदक्षिणां स्वस्तिवाचमारोपालोभ १५

15

मोहविवर्जितः ततोब्रह्मणमुद्दाम्यब्राह्मणान्भोजयेदथ अग्निमध्यगतंदेवंपुनःस्वात्मनियोजयेत् एकीभूतंविचिंत्यैवंवा
चयन्स्वस्तिवाचनं आसीर्वचोभिर्विद्वद्भिर्वर्ध्यमानःसुखीभवेत् हुतशेषंततःप्राश्यःकुंकुंयंउप्रमाणकं मंत्रितरामा
गायत्र्यातत्तस्मैवलिंहरेत् सोत्रवर्पिदेवस्मवात्यातर्दित्त्वान्यस्मा नित्येनैमित्तिकेकाम्येप्येदग्निस्मर्वस्मृते सर्वज्ञ।
भ्युदयआड्समेक्रगरोपणंतथा आदावेवप्रकर्वीनकर्मणोभ्युदयार्थतः इतिहोमविधिः कलशस्यायरामायदया।
नुषंयाज्ञलिपुनः ततःशिष्यमुपानीयभक्तितस्रमकल्मषंप्राणनायम्यविधिवद्भूतशुद्धिंविधायचसुरास्त्वामभिषिंति
मंत्रैस्तुबहुभिब्राह्मणैःसह अभिषिंचेचततःमूर्द्धितदेतत्कलशोदकैः सुरास्त्वामभिषिंचंतुब्रह्मविष्णुमहेश्वराः
वासुदेवोजगन्नाथस्तथासंकर्षणोविभुः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चभवंतुविजयायते आखंडलोग्निर्भगवानयमो
वैनिरृतिस्तथा वरुणःपवनश्चैवधनाध्यक्षस्तथाशिवः ब्रह्मणासहितश्शेषोदिक्पालाःपांतुतेसदा की
र्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधापुष्टिःश्रद्धाक्रियामतिः बुद्धिर्लज्जावपुःशांतिर्मायानिद्राचभावना एतस्त्वामभिषिं
चंतुपुष्टिःकांतिःक्षमातथा आदित्यश्चंद्रमाभौमोबुधजीवसितार्कजाः ग्रहास्त्वामभिषिंचंतुराहुकेतुश्चपूजिताः
देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयोमनवोगावोदेवमातरएवच देवपत्न्योद्रुमानागादैत्याश्चाप्स
रसांगणाः अस्त्राणिसर्वशास्त्राणिराजानोवाहनानिच औषधानिचरत्नानिकालस्यावयवाश्चये सरितस्सागराः

शैलाद्यास्तीर्थनिजलदानदाः पतेस्त्वामभिषिंचंतु सर्वकामार्थसिद्धये इति वशिष्ठसंहितायां अभिषेकमंत्राः नाराय
व॰ णः स्वयं रामः शिष्यमस्तिदयान्वितैः सर्वगः सर्वतोप्यस्तु प्रसीदतु दयानिधिः इति संस्मरन् मंत्रं स्मरन्यतज्जलै रभिषेच
१६ येत् परिधाप्य स्ववाससी च वेदनाद्यकरोप्य च कुंडले बाहुवलयं च भारयित्वाऽन्यमेततः वैष्णवीमातृकां चैव तत्त्वन्या
सविशारदः तन्मूर्तिपंजरन्यासं सृष्ट्यादिन्यासमेव च सर्वं विधिवत्कृष्यत नावेवं प्रविन्यसेत् ततस्तच्छिरसि
16 स्वस्पृहस्तं दत्वा शतं जपेत् अष्टोत्तरं ततो मंत्रादद्याद्पुष्टकपूर्वकं श्रावयेत्सकल्पफलदो भवेत्स्वमदीवयेत् प्र
सन्नवदनः स्मे शिष्याय मुनिपुंगवः स्वतेजोपातिर्मयी विद्यां गच्छंतीं भावयेद्गुरुः आगतां भावयेच्छिष्योऽथ त्या
स्मीति विशेषतः कृतकृत्यस्तथा शिष्यः सर्वं तस्मै निवेदयेत् यद्वयावद्यत्तद्दत्वा गुरवे कल्पयेत्ततः गोभूहिर
ण्यविपिनगृहक्षेत्रादिकं बहु तच्चदद्याद्वा तद्भागमथापि वा अकोशात्तु वस्त्रादिद्रव्यवित्तानुसारतः श्री
भागवते अथ देहि सन्निष्ठैः कर्तव्यं गुरुनिष्कृतयेहै विशुद्धभावेन सर्वार्थात्मार्पणं गुराविति प्रकारांतरमाल
व्य गुरुं यत्नेन तोषयेत् गृहपुत्रकलत्रादीं स्तोषयेत्कनकादिभिः अर्हणाभिश्च वह्नयाभक्त्याच्छादनभूषणैः प
व मत्कप्रकारेण गुरवे वेतनदक्षिणाः कृतकृत्यं तथात्मानं मत्वा विप्रांश्च भोजयेत् तेभ्योपि दक्षिणां दत्वा सर्वं तत्परि
पूरयेत् ब्राह्मणाशीर्वचोभिश्च गुर्वाशीर्भिः समेधितः विसर्जयेच्च गुर्वादीस्ततो भुंजीत मंत्रवित् एवं लब्ध्वा मंत्र १६

राम=

विघ्नः कृतार्थस्यान्नसंशयः इतिदीक्षाप्रकारः दीक्षावेलायसंदेयात्प्रसक्ताचार्य्यसम्पन्नान्तत्त्वसारे मंदैवेक्षानदा
दीक्षागुरोराज्ञानुरूपतः नतिथिनार्चनेहोमेन तत्त्वानेनजपक्रियाः दीक्षायाकारणंकिंतत्त्वेदावाञ्छेतसद्गु।
राविति तदेवलग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपतेतेंघ्रियुगंस्मरा
मि इतिदीक्षामाल्यकालः मुहूर्ते सर्वतोभद्रे नवकुंभं निधायच मोदकं गंधपुष्पाभ्यामर्चितं वस्त्रसंहतं
सर्वौषधीपंचरत्नपंचपल्लवसंयुतं ततोदेवार्चनंकृत्वाष्टोत्तरहोमनरंशतं शिष्यंस्वलंकृतंवेद्यामग्निमुपवे
शयेत् मंत्रितंचोदितंणीतोयेश्शांतिकुंभजलेस्तथा मूलमंत्रेणाष्टशतंमंत्रितैरभिषेचयेत् अथसंपादयेन्मं
त्रंहस्तंशिरसिधारयेत् ममेयांत्वित्यदत्तान्द्याद्यथशिष्योवर्येऽहं इतिसंक्षेपदीक्षाः अत्रोप्यशक्तः कश्चि
चेदक्षमध्यर्व्यमादतं तदेवुनाभिषिच्याष्टवारंमूलेनकेकरं निधायामंत्रंजपेत्कर्णेउपदेशोत्वयंविधिः चं
द्रसूर्यग्रहेतीर्थेसिद्धक्षेत्रेशिवालये मंत्रमात्रप्रकथनमुपदेशःसउच्यते उत्तूपदेशः द्विविधंस्यात्स्वसम
नोर्बाह्यांतरस्वरूपास्मृतं न्यासितंनाचांतरंप्रोक्तमन्येषामभयंस्मृतं पंचवर्णात्मिकाशक्तिविद्याव्योमसमुद्रा।
हृता नादात्मिकोशिवहेसंहत्यात्मानचिंतनं आत्मनस्तत्त्वचिंतानुस्याद्ध्यात्मानुचिंतनं उभयोरैक्यचिंता
तनञ्चांतकमालेद्यायारायनेवाग्रंगृहस्यसमन्वयथ तदेवोक्तंसंहितायांशंभुनाशांभवीप्रति नग्र

रा॰ हीतानमात्रेणपरेहृचमंगालं प्राप्नोतिचंद्रवदनेदानहोमादिभिर्विना गृहस्थोयदिदानादिदद्यात्तज्जन्मयाद
१२ पि त्यजेयदिद्विधिनानैवकर्तुयदिनदत्तहं नब्रह्मचारिणादानमधिकारोस्तिभामिनी गुरुभ्योन्यत्रसर्वभ्यः को रे=
वादास्यत्युपेक्षितं नारण्यवासिनांशक्तिनात्रसंतिकलौयुगे परिव्राड्ज्ञानमात्रेणदानहोमादिभिर्विना
सर्वदुःखविपिशाचेभ्योमुक्तोभवतिनान्यथा परिव्राड्द्विविधोविरक्तश्चाविरक्तस्तथागृहीतथा कंभीपाकेनिमज्ज्येत।
तावद्भोगकमलानने प्राणप्रियोगृहस्थाश्रमंगलैर्मंगलार्थिनः पूजोपकरणोत्कर्षैर्महोत्सवदानानिवाहणं वा
नप्रस्थाश्रयनोयोयद्येवंकर्मसुरत्वंहं संसारान्ननिवर्तते विधिप्रतिक्रमदोषतः शाहूद्रपतिनांत्येतेभवेद्युदुःखभाज
नं अहिंसापरमोधर्मस्तेवामेषानपद्धतिः नहिंसान्यतिरेकेणलभ्यंतेनानितानिवै भावनाकल्पितैः पूजासा
रे= धनैर्वयुज्यते नवहिर्योगयुक्तानामंतस्तेषांप्रशस्यते आत्मानंशस्तेरामंसंभाव्यविहरंतियं नतेषांदुष्कृ
तंकिंचिद्दुष्कृतेनोथानचापरः यरिभिर्भावितैर्द्रव्यैः पूज्योरामोत्वहंततः संपादितैर्गृहस्थैश्चसमपर्वकमगुच्यते
रत्नुपासनविता इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवनविरचिता
यांश्रीरामार्चनचंद्रिकायांप्रथमः पटलः वदंतितत्तत्वविदस्तत्वंयज्ज्ञानमद्वयं ब्रह्मेतिपरमात्मेतिभगवानि
तिशब्द्यते नत्वदयानामस्तनयोज्ञानवैराग्ययुक्तया पश्यंत्यात्मनिचात्मानंभक्त्याश्रुतगृहीतया अतःप्रभृति १८

जश्रेष्ठावर्णाश्रमविभागशः स्वनुष्ठितस्य धर्मस्य संसिद्धिर्हरितोषणं तस्मादेकेन मनसा भगवान्सात्वतांप
तिः श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च ध्येयः पूज्यश्च नित्यदा अव्यक्तब्रह्मलेवीहृ निर्विमृतेन परंब्रजेत् दुर्जयोत्तरिष्वङ्गो
टं- मूर्तेब्रह्मततोभजेत् इतिभक्तेदा विनास्वधर्मयत्किंचिद्देवताराधनादिकं सर्वोनशेषतत्तद्यस्मात्द्गणतमे
सकहर्म्यवत् इतिस्वधर्मनिष्ठा ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायाचिंतयेद्रघुनंदनं रामारामेतिरामेतिनिनादकाव्यप
रंशुभं श्रीपूर्वजयमध्यस्थोहिर्जयांतेविचक्षणः प्रातःस्मरामिदिननायकवंशभूषंवेदांतवेद्यमभयंकृतरा
जवेषं वैदेहिलक्ष्मणयुतंस्वजनाभिरामंसंसारसर्पगरलोपशमायरामं प्रातर्नमामिचरितंनिहतेंद्ररा
मस्तस्यपलभक्तहृतांतकस्य यःसिंधुबंधकथयाभवबंधहंतारागज्यंततोतिचविभीषणराज्यरक्षा २ प्रा
तःकरोमिकलिकल्मषनाशकर्मतत्कर्मदंभवतुभक्तिकरंपरंमे श्रुंतस्थितेनमखमातविदात्मकेनरामेण
वाष्यगरुदेहवनानियुक्तः ३ श्लोकत्रयंयःपठतिप्रभातेश्रीरामचंद्रार्पितचित्तहत्तिः आयुःश्रियंकीर्तिमनंतमो
क्षलब्ध्वाविसांमुपदंसमेति ४ गुर्वर्थंत्यक्तराज्योव्यचरदनुवनंपद्मपद्भ्यांप्रियायाःपाणिस्पर्शाक्षमाभ्यामजि
तपथिरुजोयोहरीद्रानुजाभ्यां वैरूप्याच्छूर्पणख्याःप्रियविरहरुषारोपितभ्रूविजृंभत्रस्ताब्धिर्बद्धसेतुःखलदव
दहनःकोशलेंद्रोवतान्नः इतिस्मरणं संध्यासुदर्भुजोहत्यपिनिक्षिप्तदर्दिनिएगस्यानिवीतीकुर्यान्नक्षत्रा

वं=

वं. दिमोचं वह्निरथं थालिलातन्नलिंगे मृदेका पंचापानेथ हस्ते दश सप्त तस्मभयोः सप्त चैव तन्मृहस्थैर्हेगणपादिक्रमात् इति
वनियतिष्ठस्यात्तदर्द्धं निशायां इति मूत्रोत्सर्गः हस्तौ पादशौचं विमलमथ जलैस्त्रिः पिबेद् दुस्मृजेद्वे दीप्तिन्यंग
२८ ष्ठकाभ्यामसजलमभिमृश्योत्ताशिकारंध्रयुग्मं अंगुष्ठानामिकाभ्यां नयनयुगमथो कर्णयुग्मं कनिष्ठांगु
ष्ठाभ्यां नाभिदेशं हृदयमथ तलेनांगुलीभिः शिरोंशौ इत्याचमनविधिः दंतोल्लेखोवितस्त्याभवतिपरिमि
178 तादाग्रुवित्यादिमंत्रात्स्नातः दीर्घ्यादिकाष्ठाहटाविदिरपश्चविनामाकेविल्ले भक्ताशंरूबषक्कादिरपिकुश्म
म्हतेोदेशिनीमंगुलीभिर्नदाभूताश्वत्ताष्ठपर्वण्यपिनखलज्जवमर्कपाते मन्त्राघायवसूहधं थं सोमांग
जायमानमनृतसमेमस्वप्नमादेतेयपश्मसाचभगेनच इति दंतधावनमंत्रः सर्वाणिणरवानिंमेशौयमपुचिर्हः।
तविशेषाणां स्वस्तिकाद्यासनेत्थायेद्यायवंस्वस्वरूपिणं अहं रामोनचान्योस्मि ब्रह्मैवाहं नशोकभाक् स
च्चिदानंदरूपोहंनित्यमुक्तस्वभाववान् इति भावना त्रैलोक्यचैतन्यमयादिदेव श्रीनाथविष्णो भवदाज्ञयैव प्रा
तःसमुत्थायतवप्रियार्थं संसारयात्रामनुवर्त्तयिष्ये जानामि धर्मं नच मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं नच मे निवृत्तिः के
नादेवेनहृदिस्थितेन यथा नियुक्तोस्मि तथा करोमि इति प्रार्थनाविधिः शुचौदेशेविधानेन स्नात्वा यद्बलसूत्रकं
यज्ञोपवीतमितितन्मंत्रेणधारयेद्बुधः दक्षिणाभिमुखोदीच्यः कुर्यात्केशप्रसाधनं स्नानोत्तरं च गायत्रीनिवधीया। १८

छिखंतततः योतं वराणाद्दर्भाग्रगृहीतामृत्तिकां तथा नद्यादितीरमागत्य स्नायान्नस्वविधानवत् अथैतेन च वक्ष्येण नित्य
नैमित्तकीं क्रियां कुर्वन्फलं न चाप्नोति दत्तं भवति निष्फलं योतं द्विपाणिराचांत कुर्यात्संकल्पमाहतः रामार्चांगतया
स्नानं करिष्येहं तदा तया स्नानं स्याद्वारुणादि कृत्वा सरसि समुद्रित दर्शावगाहेर्भूत्या वा गोरजोभिर्भवति विपदित
केवले वीपि मंत्रैः स्नात्पंचोधृत्य पिंडास्त्रय पूयासिमरित्तततमांतास्तु वर्ज्या सिंहान्या कर्कटाद्यो परिज्ञा धगताल्ली
रतिहाग्रयुक्तावस्थितं पुंडरीकादर्शं नमूर्तिप्रभुं स्मरेत् अनंतादित्यसंकाशं वासुदेवं चतुर्भुजं शंखचक्रगदाप
द्मसुकुटं वनमालिनं दिव्यचंदनलिप्तांगं चारुहासं शुभेक्षणं नारदाद्यैः सेव्यमानं भास्वद्विपलकंकणं सकिंकि
णीककेयूरहारिणां मणिनूपुरं ध्वजछत्रांकुशालद्यपादपंकेरुहद्वयं तत्पादोदकजांधारां निपतंतीति स्वमूर्द्धि वि
तयेद्गुलवंध्रेणाविशंतीं स्वकां तनुं तया संक्षालयेत्सर्वमंतर्देहगतं मलं तत्क्षणाद्विरजामंत्री जायते स्फटिकोप
मः इदं मांत्रं वरस्नानं सहस्रादधिकं स्मृतं कृत्वादौ वैदिकं स्नानं ततस्तांत्रिकमाचरेत् विन्यस्यांगे षडंगानि प्राणाया
मपुरःसरं श्रीसूर्यमंडलात्तीर्थमाकृष्यांकुशामुद्रया वमित्यनेन चाप्लाव्य कवचेनावगुंठयेत् संरक्ष्यास्त्रेण मूलेन
मंत्रयेद्धुसेव्ययावारिदेयं ततः कुर्याद्दक्षेण गाथार्कसंख्यपानि मज्जनस्मित्यायेश्रीरामं शतवारं जपन्मनुं उक्त
जपकं भमुद्रां चवधास्नायाद्विवक्ततः शालग्रामशिलातोयं तुलसीगंधमिश्रितं कृत्वा धेनुमुद्रामन्त्रैः प्रक्षिपन्विज

वं॰ भूरीति शालिग्रामशिलातोयमपीत्वा यस्तु मस्तके । प्रदेयं प्रकुर्वीत ब्रह्महा स निगद्यते । पृथिव्यां यानि तीर्थानि तानि तिष्ठ-
न्ति सागरे स सागरस्तानि तीर्थानि पदे विप्रस्य दक्षिणे । ततः संक्षेपतो देवान्मानुषांस्तर्पयेत्पितॄन् । पीडयित्वा वस्त्रं चोद्धृत्य का-
१९ ल्याचम्य यत्नतः । धारयेद्वाससी शुद्धे परिधानोत्तरीयके । अच्छिन्ने सदशे शुक्ले आचामेत्पीठसंस्थितः । बहुचरिशिष्टे य-
तीनामासनं स्नानकर्माकारं च कारयेत् । अन्येषां तु चतुष्पादं चतुरस्रं च कारयेत् । गोहस्तं चर्ममयं भिन्नं तथा पा-
लाशपिप्पले लोहवंशं सर्वदैवार्कं वर्जयेदासनं बुधः । दानमाचमनं होमं भोजनं देवतार्चनं । प्रौढपादो न कुर्वीत स्वाध्या-
यं चैव तर्पणं । आसनारूढपादस्तु जान्वोर्वाप्यथ जंघयोः । कृतावसक्थिको यस्तु प्रौढपादः स उच्यते ॥ इति स्नानविधिः ॥
केशवाद्यैस्त्रिभिः पीत्वा द्वाभ्यां प्रक्षालयेत्करौ । द्वाभ्यामोष्ठौ च संमृज्य द्वाभ्यामुन्मार्जनं तथा । एकेन हस्तं प्रक्षाल्य पा-
दावपि तथैकतः । संप्रोक्ष्यैकेन मूर्द्धानं ततः संकर्षणादिभिः । आस्यनासाक्षिकर्णांश्च नाभ्युरःकं भुजं स्पृशेत् ।
एवमाचमनं कृत्वा साक्षान्नारायणो भवेत् । केशवनारायणमाधवगोविंदविष्णुमधुसूदनत्रिविक्रमवामन-
श्रीधरहृषीकेशपद्मनाभदामोदरसंकर्षणवासुदेवप्रद्युम्नानिरुद्धपुरुषोत्तमअधोक्षजनारसिंहअच्युतजना-
र्दनउपेन्द्रहरिकृष्णचतुर्थीनमोंतैर्नामभिः । इति वैष्णवाचमनं । ललाटे केशवं ध्यायेन्नारायणमथोदरे । माधवं हृ-
दये ध्यायेद्गोविंदं कंठकूबरे । उदरे दक्षिणे पार्श्वे विष्णुं च व्यापि चिंतयेत् । तत्पार्श्वे बाहुमूले तु चिंतयेन्मधुसूदनं

त्रिविक्रमं वतत्स्कंधे वामपार्श्वे तु वामनं श्रीधरं स्वाङ्के वामे हृषीकेशं तु कंधरे अपरे पद्मनाभं स्यात्ककुद्दामोदरं स्मरेत् नत्वक्षा
लन्तोयेन वासुदेवेति मूर्द्धनि इति एतत्करोति विप्रो विष्णुयाहे हृदर्पिते पद्मं मत्स्य वा परे ख्यशं खं चक्रं मे गदां तथा ल
८= लाटे गदां धार्यां मूर्द्धि वायं शरां तथा नंदकं चैव हस्तमध्ये शंखं च केभुजद्वये शंखं चक्रं किंतो विष्णुः श्रमणां तेमन्य
तेपि चेत् प्रयागियागतिश्रोकोसागतिस्तस्य नारद। इति तिलकधारणं निःपीडयित्वा वस्त्रं तु पश्चात्संध्यां।
समारभेत् अन्यथा कुरुते यस्तु स्नानं तस्याफलं भवेत् वस्त्रं त्रिगुणितं यस्तु निःपीडयति मूढधीः वृथा स्नानं भ
वेत्तस्य निष्पीडयति चाङ्गुनि रामात्मकं गुरुं नत्वा रामसंध्यां समाचरेत् सायं प्रातश्च मध्याह्ने रामसंध्यां वामतं।
जपेत् जलमष्टेण संशोध्य कवचेनावकुण्ठ्यते चक्रीकृत्य जलं सम्यक् दर्भमूलेन मंत्रवित् आवाहनादि मुद्राभि
स्तीर्थमावाह्य पूजयेत् ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर गं
गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति नर्मदे सिंधु कावेरि जलेस्मिन् संनिधिं कुरु एवमावाह्य चाराध्य विधिवत्तज्ज।
लं मन्त्रे आदाय जालेना सम्यक् जपेन्मालामवशकृत् जलं दत्त्वा गृहस्तस्यं समव्यहस्ते विनिःक्षिपेत् तन्निः
सृतं त्वङ्गुना मूर्द्धि सिंचेन्मालामवस्मरेत् दशादेरगतेछघमभिमंत्र्य जलं पिबेत् पुनरंजलिमादाय जलमूर्द्ध
विहृदिपेत् मण्डलस्थाय रामाय नमोर्घ्यं कल्पयाम्यहं ततो रामोहमस्मीति गायत्रीं नियतो जपेत् जन्मषट्

चं.

२०

20

तियन्यापंदशाभिर्प्यीतिमंचितं प्रोक्तेनशतेनैवसहस्रेणाजपेन्न्वा पदेह्यशरथायेतिविग्रहेतिपदंततः सीतापदंसमुद्
त्यवल्लभायनतोवदेत् धीमहीत्यपितन्नोथरामश्चापिप्रचोदयात् पषास्याद्रामगायत्रीभक्तानांभुक्तिमुक्तिदापर
श्चरणमस्याश्चवत्तुर्लक्षजपावधि यच्चयावच्चपूजादिसर्वंपूर्ववदाचरेत् श्रीमादिरेवागायत्रीभुक्तिमेवप्रय।
च्छति मायादिरपिवैकुंठरमादिश्चश्रियंमुने मदनेनापिसंयुक्तासंमोहयतिमेदिनीं अनयाराधितोरामःस
र्वाभीष्टंप्रयच्छति तर्प्पयेच्चततोमूलमंत्रोच्चारणपूर्वकं रामंतर्पयामिनमः पीठदेवादिपूर्वकं चत्वारिंश
द्विंशादौसीतादींश्चवत्तक्रमात् हृदादींस्तर्पयेत्पश्चात्मध्येमध्येरघूद्वह नाममंत्रैर्भवेदेवंचत्वारिंशाक्षतद
यं स्त्वेवंश्चरणमेद्रामंयथाशक्त्यामतीश्वर हुत्वैतन्त्सत्यहंसम्पक्तिमध्येचयथाविधि हुतनहुत्याभवेत्कृंत्रीस
त्पस – त्यवतान्मथा ओंहंसःपूर्वमुच्चार्यसोहमित्यजपांजपेत् ऋषिहंसोव्ययंछंदःपरमात्मात्रदेवता सूर्या
त्मनेहृत्सोमात्मनेशिरः निरंजनायशिखा निराभासायकवचं अतनुसूक्ष्मःप्रचोदयादस्त्रयामूर्हीर्नयस्यविश्व
वदंतिवेदैर्नाभिंचक्षुषीचंद्रसूर्यौ दिशःश्रोत्रेयस्यपादौक्षितिंच ध्यातव्योसौसर्वभूतांतरात्मा एकविंशतिसा
हस्रंषट्शतंसजपेनषट् शताधिकेनश्रीरामःप्रीतोस्त्विति विसर्जयेत् इतिरामसंध्या रामंततोगुरुंत्वेषा
न्ईशाभःप्रणाधीरकान् भुक्तान्थेवपावंप्रजामंस्मनागृहेविशेत् गर्ध्दग्रावाद्याद्योमारवेरम्यैर्दिवानिशि भवेत् २०

संधीद्वितीयावेदैर्व्यैब्रीह्मादिभिर्यथा देवपूजांततःकुर्यान्नाममंत्रैःशक्तितःसकृत वृधादानंयथाशक्तिपात्रेराममपेतेनथा इति
दिनाद्यभागकृत्यविधिः दिवशस्यद्वितीयेंशेवेदस्याभ्यसनंचरेत मीमांसातर्कधर्मार्थशास्त्रादीनामपिद्विजः सा
लंकारस्यसमनाःसंपश्येत्मंगलाष्टकं गोभूविप्रांडुहेमघृतमणिस्तेहरत्नपानीति इतिद्वितीयदिनभागकृत्यविधिः
विभागेकृततीयेतुयोष्यवर्गेनुपोषितं देशशास्त्राविरुद्धेनद्रविणंकर्म्मणार्जयेत ऋतामृताभ्यांजीवेतमृतेन
प्रमृतेनवा सत्यानृताभ्यामपिवानस्ववृत्याकदाचन ऋतमुंछशिलंप्रोक्तममृतंयदयाचितं मृतंतुनित्ययाच्।
ञास्यात्प्रमृतंकर्षणंस्मृतं सत्यानृतंतुवाणिज्यंस्ववृत्तिर्नीचसेवनं सेवाश्ववृत्तिर्येरुक्तानसम्यक्तैरुदाहृतं स्वके
द्वश्विनकस्त्राविक्रीतासकसेवकः पणीकृत्यात्मनःप्राणांन्यवर्ततेद्विजाधमाः तेषांदुरात्मनामन्नंभुक्तावां।
द्रायणंचरेत ग्रतेपत्स्रष्टोभागोत्तिहेत्मंत्रीजपन्मन रामास्नाकृतविश्रामोदातासर्वेश्वरोयतः इतितृतीयदिन
भागकृत्यविधिः अष्टधाह्नोविभक्तस्यचतुर्थेंशेयथाद्विजः कुर्यान्माध्याह्निकंस्नानंजपदेवार्चनादिच मृत्कुश
यांस्तककुशास्तनमुद्रिकादिपुष्पादलतातिल्लकमंडलचंदनादि गत्वानदींतिकमलेहृदसमार्षिकंचस्नात्वार्च
येत्सकलतीर्थपवित्रकीर्तिं स्वगृह्योक्तैर्मंत्रैर्वैस्नात्वासंध्यांविधायच सेतकर्द्दरकंसेष्ठदेवादींस्तर्पयेत्तिलैः
तथैवभुक्तेयशस्स्तनेसंध्याथतर्पणंपूर्वदत्तेस्तंमंत्रीरामंतत्राविसर्जयेत ततोदेवालयंगत्वान्यासान्कृत्वा

चं॰

२१

21

र्चयेद्दीरं लक्ष्मीतं विशेत्संश्रीमंदरं सदरं स्वकं इति वनर्ध्यदिनभागस्त्रानं मध्याह्नागतोर्चयेद्रामं पंचमे दिवसांशके प्रक्षाल्य
पादावाचम्य दद्यादर्घ्यं रवेर्विधिः योदेवपूजक श्राद्धपूजादुत्वाणीतत्फलं प्राणादुक्तादिकं सर्वं तस्मै रामात्मने नमः
अनेन मनुना ततो द्वारदेवान्प्रपूजयेत् अगस्तिसंहितायां यत्पूजनं तत्क्रमेणतु अनुष्ठानं क्रमेणातः स देवाह्न।
त्यलिख्यते ॐ नमो रामभद्राय गं गणेशाय ते नमः संसविवे ह्रीं शिवाय रें श्रीं श्रीपरशक्तये दीं दीपनाथाय
नमः दं देवपालाय नमः पुष्पाक्षतादिभिः पूज्याः श्रीरामद्वारदेवताः द्वारस्य रत्नस्तस्मिन्नूर्ध्वमामवायेत्सुधीः
द्वारश्रीयै नमः श्रों देहल्यै तदधस्ततः द्वारस्य शोभनस्याथ शाखयोर्दक्षवामयोः धातुर्विधातुर्गंगायै यमुनायै
चपूर्वतः ॐ भद्राय सुभद्राय योदोक्षसाचदक्षिणे ॐ चंडाय प्रचंडाय रेवानापी च पश्चिमे शंखाय पद्मनिधये वा
णीवैत्यंतथोत्तरे चतुर्द्वारं समं पूज्य पृष्ठोपरि ततोर्चयेत् गरुडाय शुद्धायाथ कलदेवेन मोक्षिति नमः सर्व
शंगमीपृफह्निनाय कायफड्मः आभ्यामंतर्गतं पश्चाद्यस्योमे भवामतः निःसार्य्य विघ्नसंघान्त्रिः पाणिघातेन सम।
भ्यसेत् देहलीं गां स्पृशन्दक्षपादं सर्वं प्रविशेच्च शेषाय विद्यापीठाय वास्तुपुंसे नमोर्चयेत् इति द्वारपूजाविधिः
वशाग्रमदारुयवणीत्याण्य वनिर्मितं वर्जयेदासनं धीमान्दारिद्र्याद्यादिदुःखदं कृष्णाजिनं व्याघ्रचर्मकौ
शेयं वेत्रनिर्मितं वस्त्राजिनं कंबलं वा कल्पयेदासनं मृदु तिवेशपतस्मिन्नादौ तपात्रासादनमारभेत् संपाद्य २१

ज्ञ

विविधैः पुष्पैः सुरचेत् पुष्पमालिकां तुलसीपत्रजात्याद्यैर्मालैर्वहुविधैरपि स्वपरोद्दिष्टं तीर्थपुण्ड्रवारिसंपूरितं क
लशं स्वपुरो वामभागे तु विनियोजयेत् अन्यानि पूजाद्रव्याणि पुरस्तादेव निःक्षिपेत् तत्प्रसादं तुलसीकाष्ठ
घटितैरुद्राक्षदार्वैः स्वकारितैः शंखचक्रगदापद्मपादुकाकारकारितैः निर्मितां मालिकां कंठे विधायार्चनमार
भेत् तथामलकमालां च सम्यक् पुष्करमालिकां निर्माल्यतुलसीमालां शिरस्यपि निधाय वै निर्माल्यं च
दत्तेनांगमंकयेत्तस्य नामभिः तस्मात्पृथानिवाक्यात् स्तुतैर्नैव द्विजसत्तमः पापिष्ठो वाप्यपापिष्ठः सर्वत्रोप्यजप
वा भवेद्देवाधिकार्यं पूजाकर्मण्यसंशयः इति मालाधारणं पश्चात्तत्तानि द्रव्याणां कुर्याज्जलेन शोधनं ॥
तालवेनानुलेपाद्यैर्मूर्तिशुद्धिः समाचरेत् अव्ययेनात्मशुद्धिं तु ततश्चरेत् विलिप्य वेदिकां सम्यक् मंडलं तत्र का च द्रिति शुद्धं =
रयेत् शालितंडुलचूर्णैश्च नीलपीतसितासितैः लिखेदष्टदलं पद्मं चतुरस्रं समाहितं षट्कोणकर्णिका
मध्ये कोणाग्रे वृत्तसंवृतं साध्यमेवं ततः शोभारेखाभिरूपशोभितं संपूज्य मंडलं चैतत् तत्र सिंहासनं न्य
सेत् चंद्रातपपताकैश्च तोरणैरपि सर्वतः चित्रितं तत्र चापि भित्तिस्तंभस्थलादिषु अणिमात्रं तु यः कार्या
मंडलं राघवायतः सहस्रमयैर्दीर्घाभिर्वर्षाणां तत्फलमश्नुते इति शुद्धिवृत्तषट्कं पद्मस्वस्तिकभद्रादिरू
पेणा कुर्यात् पद्मयं पृथिव्यां त्वयेति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः सुतलं छंदः कूर्मो देवता आसनस्थापने विनियोगः

प्र=२

प्र॰ एषितवयाधृतालोकादेवित्वंविष्णुनाधृता त्वंचधारयमांभद्रेपवित्रंकुरुचासनं भूर्भुवःस्वःकूर्मायनमः आधारश
क्तयेनमः इष्टविघ्नवारणायत्रिमियेतिपूजयेत् अपक्रामंतभूतानिपिशाचाःसर्वतोदिशं सर्वेषामविरोधेनब्रह्मक
२२ र्मसमारभे पार्ष्णिघातत्रयंकृत्वामंत्रेणानेनमंत्रवित् भूतसंघात्समन्तात्सार्थसंविशेदासनंबुधः ॐरस्त्रायफ
ड्वाक्यादितत्वत्रयंचतर्जन्यपि करास्फालनतोदिग्बन्धनतोगुर्वादिनतिः इत्यासनं विनायकंनमस्कृत्यसर्वाश्चैवस
रस्वतीं दक्षिणेगौरींवटुकंचदेवत्रयंबुधः ततश्चादितआरभ्यनमेत्गुरुपरंपरं नमोस्त्वनंतायनमोस्तुवेधसे
नमोवशिष्ठायनमोस्तुशक्तये पराशरायाथनमोस्तुव्यासतेनमस्ततःसत्यवतीसुताय योगीन्द्रवर्यपादांश्च
५= गौडपादान्विदात्मकान् भगवत्पूज्यगोविन्दपादान्वेदेततःस्वयं श्रीमच्छंकराचार्यान्विश्वरूपान्सुरेश्वरान्
हस्तामलकत्रोटकविद्याप्रवर्तकान् माधवान्वासुदेवाख्यान्सर्वयत्नकृतस्तथा गंगाधरान्वामदेवांश्चश्रीभट्टाचार्यान् २२ चार्य
पंडितान् परमानंदराजाख्यान्देगलीशाभिधांस्तथा निर्वादित्यान्महासिद्धान्मार्गेनत्रटशःप्रभून् श्रीमद्धि
स्वस्वामिराजान्विष्णुभक्तिप्रवर्तकान् वैदेहंप्रभुराजांश्चविष्णुस्वामिकुमारकान् नमोगुरुभ्योगुरुपादुकाभ्यो
नमःपरेभ्यःपरपादुकाभ्यः आचार्यसिद्धेश्वरपादुकाभ्योनमोस्तुलक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः इतिगुरुनतिः ततोदे
वंनमस्कृत्यकुर्यात्तालत्रयंपुनः ॐरस्त्रायफडित्यस्त्रमामंत्र्यदक्षिणकरंकालंस्पृशन्ताकरिष्येहंश्रीरामप्रीत २२

येर्वंतं संकल्प्यैवं ततो न्यासस्थानान्मायांतं संहरेत् प्रतिलोमतस्तल्लयो लकारे लोहकारके हलयश्च सकारोऽत्र
मलयश्च सकारके क्रमेणैवमपर्यंतं लयमुत्पादयेत्ततः श्रोश्रोमिति ब्रह्मरंध्रे सहस्राब्जे नियोजयेत् इति मातृको
पसंहारः ततस्तु चिंतयेद्देवं स्थानत्रयांतरे ज्योतिर्मयमनंतं सत्यज्ञानसुखात्मकं आत्मनः परितो वह्निप्रा
कारं त्राणनाय च भूतप्रेतपिशाचेभ्यो विधायतदंतरं शुद्धिप्रख्यातैश्चैव वह्निवीजात्मसंचितैः प्रदीपेत्परि
भोमंत्री भयविघ्ननिवृत्तये हृदंभोजे ब्रह्मकंदसंभूते ज्ञाननालके ऐश्वर्याष्टदलोपेते स्थितो वैराग्यकर्णिके आरा
ग्रमाधो जीवस्तु चिंतनीयो मनीषिभिः तेन चाहंसमंत्रेण द्वादशांते स्थितः परः तेन संयोज्य विधिवद्भूतशुद्धिमथा
चरेत् इति जीवस्थापनं पादाद्याजानुकं पीतं चतुर्हिरण्यदेवतं वज्ररसोपवगंधगुणं लंक्रांक्रः फट् भुवं जले जात्वा
घ्रानाभिपर्यंतं कांस्यं तनमर्द्धेंदुं देवमस्मिन् वं रसं रूपं स्पर्शं शब्दं वं क्रीं क्रः फट् जलं शुचौ नाभ्यादि हृदंतं प्राग्वं त्रिकोणं स्व
स्तिकाहणं वह्निरूपस्पर्शशब्दं रं क्रं क्रः फट् ... रणे भ्रूपर्यंतं हृदो वायोः षट्बिंदुस्पर्शशब्दवत् हतशंगकर्ष
णं धूम्रं यं क्रं क्रः फट् हिहाय भ्रूमध्याद्ब्रह्मरंध्रांतं वा स्वदेवं शशब्दं वं हं क्रौं क्रः फट् हकारे हंमहत्तत्त्वके च त
त् प्रकृतौ तां नामं वंद्रापैपरब्रह्मणि संहरेत् इति भूतसंहारः शरीराकारभूतानां भूतानां यद्विशोधनं अ
व्ययब्रह्मसंपर्काद्भूतशुद्धिरियं मता मूलाज्ञानं ततः पापं जन्मादि दुःखदं चेयत् प्राणपानौ निहत्याथ त

मी =

ब॰ स्वाहा [illegible] पं विचिंतयेत् महापातकपंचांगं पातकोसंश्रयं उपपातकरोमाणं कस्मक्रूरातिभीषणं नाभौ षडिंद्रसंशुकष
उस्तागमितवन्हिले वामयाष्टरिते वायुं ओं यं मोने नशोषयेत् हृदि दिग्विकोणानि गंकृत्सर्वाग्निके रक्ते तेजसि बह्निनाकुंभिते वा
२३ योगें रं मों १६ संहरामिति वीजं चंद्रसहस्राभे मस्तकाब्जस्थितं मितं ओं वं मों ३२ स्तुतपीयूषवंशाव्याप्ततेन रोचयेत् इत्याप्ला
वंते वारवीजभूतसंहारमग्यस्याज्ञावनेततः हंसैवतसहस्राब्जरामोहमितिसंस्मरेत् इजावाश्रेत तेनो भक्त्या स्वदे
हं भावयेत्ततः ध्यायंती वा तमसे चैक्यं शुद्धं मंगं शुभप्रदं मूलाधारे त्वया सूक्ष्मभासा सोऽसुषुम्नमार्गतः ओं हूं फडिति
संयमप्राणां १६ वित्पसमहीन अविशत्कुलेणरामात्मेरकः पुरुषस्तथा प्रकृतिर्महांस्ततोनेतस्ततोहं त्रिगुणा
त्मकः तस्माद्वापतस्मादात्मनः आकाशः संभूतः आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापः अद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओष
धयः ओषधीभ्योऽन्नमन्नाद्रेतो रेतसः पुरुषः स वा एष पुरुषोऽन्नरसमयः ग्लौमिति पृथ्वीवीजेन तरसं घनतां नयेत्
ओं हंसोमिति वीजेनावयवीकरणं भवेत् सोहंमंत्रेणानामपवीनादांतो सिद्धभाविता ध्यात्वैवं ब्रह्मरंध्रेणानत्र जी
वकलान्यसेत् हृदि हस्तं सन्निधाय तारप्राणप्रतिष्ठया प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः ऋग्यजुःसा
मानि छंदांसि प्रतिच्छंदो वा छंदः क्रियामयवपुः प्राणाख्या देवता प्राणप्रतिष्ठार्थे विनियोगः ओं कं खं गं घं ङं
अं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने ओं हृदयाय नमः ओं चं छं जं झं ञं ईं शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने ईं शिरसे स्वाहा २३

ॐ टं ठं डं ढं णं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ॐ शिखायै वषट् ॐ तं थं दं धं नं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने कवचा
य ॐ पं फं बं भं मं श्रोत्रवक्तव्यादानगतिविसर्गानंदात्मने श्रोत्रे नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं मनोबु
द्ध्यहंकारचितात्मने श्रः अस्त्राय फट् ॐ आं नाभेरथः ॐ ह्रीं हृदयादानाभिः ॐ क्रों मस्तकादाहृदयं ततः
ॐ यं त्वगात्मने नमः हृदि ॐ रं असृगात्मने नमः दोर्मूले ॐ लं मांसात्मने नमः ककुदि ॐ वं मेदात्मने न
कक्षयोः ॐ शं अस्थ्यात्मने नमः हृदादिपाणियुगले ॐ षं मज्जात्मने नमः पादयुगले ॐ सं शुक्रात्मने नमः
जठरे ॐ हं प्राणात्मने नमः आनने ॐ ळं जीवात्मने नमः व्यापकः न्यासमेवं प्रकारेण कृत्वा ध्यायेच्च देवतां रक्ता
म्भोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः पाशं कोदंडमिक्षूद्भवमथगुणमप्यंकुशं पंचबाणान्
बिभ्राणासृक्कपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षोरुहाढ्या देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा
नः इति ध्यानं ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं हंसः मम प्राणा इह प्राणा इह प्राणाः पुनर्मामेव जीवात्मा
ह्वार्य मम जीव इह स्थितः पुनस्तथैवोह्वार्य मम सर्वेंद्रियाणि पुनस्तथोह्वार्य मम वाङ्मनस्त्वक्चक्षुर्जिह्वा
श्रोत्रघ्राणास्य सर्वे प्राणा इहायांतु स्वस्तये सुचिरं सुखेन तिष्ठंतु स्वाहा इति मंत्रः ततो जन्मादिक षोडशक्रियासंस्का
रसिद्धये षोडशप्रणवावृत्तीः कृत्वा शक्तिं परां स्मरेत् इति पुनर्देहोत्पादनं चत्वारिवाक्यविमितापदानितता।

वं.
२४
२५

निविड्ब्रीत्सणयेमनीषिणः गुहानीणिनिहितानेंगयंतितुरीयंवाचोमनुष्यावदंतीतिश्रुतिः इतिभूतलिपिः भू
तलिपिंविनाकर्तृजपहोमार्चनः क्रियाः भवंतिनिःफलाःसर्वाःप्रकारेणाख्यानेहिताः स्वस्मात्प्रमातृका
घोवेउत्पन्नालिपिमातृकाःसाभिन्नानान्तकार्य्यायास्तस्यान्यासप्रकीर्त्यते न्यासंविनाजयंप्राज्ञतिः
फलंमूकमासवं न्यासात्ब्रह्मात्मकोहिःस्याद्ब्रह्मभूत्वाततोजपेत् वामांगुष्ठाद्दक्षिणतःपाणेपाकृत्पत्तिसं
ज्ञकः संहारोविपरीतोसौकनिष्ठान्तःस्थितिप्रदः शिरआरभ्यपादांतोदेहेमुत्पत्तिसंज्ञकः संहारोविपरी।
तोन्यासोमूर्द्धांतःस्थितिर्नाभिगः स्थितिन्यासोगृहस्थस्यसंहारोवनिनोयते ब्रह्मचारिणउत्पत्तिक्रियाःस्वदस्य
वेष्टदः इतिन्यासनिर्णयः ३उयापूरयेत्प्राणानस्पर्शंसत्वैः कुंभयेत् रेचयेयादिकैर्वर्णैमतःपिंगलयापुनः
तथैवपूरणंवायोःकुंभनंरेचनंपुनः ३उयास्यानत्तोदाभ्यांपूरणादित्रयंपुनःप्राणायामेत्रयंत्वेवंकृत्वाव्यापु
कमारभेत् अकाराद्यैःनवर्णैरापादतलमस्तके इतिप्राणायामः अस्यश्रीमातृकामंत्रस्यब्रह्मऋषिर्दे
दैवीगायत्रीछंदःश्रीमातृकासरस्वतीदेवताहलोबीजानिस्वरसंयहंशक्तिः अनुष्ठीयमानश्रीराममंत्रांगत्वे
नन्यासेविनियोगः ३ब्रह्मर्षिवंऋषिः छंदोदेवताबीजशक्तयःशिरोवदनहृद्गुह्यपादेषुक्रमतोन्यसेत् मा हरि =
तृकाअक्षरादिन्यासःकरांगुलीनांरेखाष्ठस्वरैकैकंप्रविन्यसेत् विन्यसेत्प्राणांवंपाणितलयोःपृष्ठयोरपि २४

ॐअंकंखंगंघंङंआंअंगुष्ठाभ्यांनमः ॐइंचंछंजंझंञंईंतर्जनीभ्यांनमः ॐउंटंठंडंढंणंऊंमध्यमाभ्यांनमः ॐएंतंथंदं
धंनंऐंअनामिकाभ्यांनमः ॐओंपंफंबंभंमंऔंकनिष्ठिकाभ्यांनमः ॐअंयंरंलंवंशंषंसंहंलंक्षंअः करतलपृ
ष्ठाभ्यांनमः एतान्येवषडंगेषुयोजनीयानि हृदयादिनमःशिरसेस्वाहा शिखायैवषट् कवचायहुं ने
त्रत्रयायवौषट् अस्त्रायफट् इतिप्रकारेण इतिकेवलमातृका पंचाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोःपादयुक्कुक्षि
वक्षोदेशांभास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिंदुकुंदावदातां अक्षस्रक्कुंभचिंतालिखितवरकरांत्रीक्षणांपद्मसंस्था
मच्छाकल्पामतुच्छस्तनभरजघनांभारतींतांनमामि इतिकेवलमातृकाध्यानं अथांतर्मातृकान्यासः कंठहृन्ना
भिगुह्यके पायोर्भ्रूमध्यकेपद्मेषोडशद्वादशाब्दे दशषट्चतुःद्विपत्रके पंचाशद्वर्णविन्यासंपत्रेषु
ख्याक्रमाद्भवेत् एकैकवर्णमेकैकपत्रांतेबिंदुसंयुक्तंन्यसेत् इत्यंतर्मातृकान्यासः एवमंतःप्रविन्यस्यमनसा
तोवहिर्न्यसेत् शिरोवदनवृत्तेपिचक्षुःश्रोत्रघ्राणगंडयुग्मतासाकःपोलयुगलेतथोष्ठाधरयोरपि ऊर्ध्वाधोदंतपंक्त्यो
चम्मूर्ध्न्यास्येषोडशस्वरान् कचवर्गद्वयंबाह्वोःपंचसंधिःस्थालेन्यसेत् टतवर्गद्वयंपादसंधिष्वग्रेपितथान्यसेत् प
वर्गंपार्श्वयुगलेपृष्ठनाभ्युदरेषुच हृदोर्मूलककुत्कंदहृदादिकारपदद्वये जठराननयोश्चैवव्यापकंविनियो
जयेत् ॐमायंतेनतमांतावामर्बिंदुर्बिंदुवर्जितःपंचाशदक्षरन्यासःक्रमेणैवंविधीयते इतिकेवलमातृका

चं. न्यासः ततः सविंदुकन्यासे ऋषिः छंदश्च पूर्ववत् संहारशारदादेव्यंगानि विंदुयुजैः स्वरैः अत्र सजं हरिणायेतमदयुठंके
विद्याक्षैरैरविरतं दधतीं त्रिनेत्रां अंईंदुमौलिमरुणामरविंदसंस्थां वर्णेश्वरीं प्रणमतस्तनभारनम्रां इति विंदुमातृका
२५ ध्यानं विंदुयुक्तां मातृकां तु विन्यसेदनुलोमतः इति सविंदुमातृकान्यासः स्यात्तेषेते व्यथयुतमातृकायाः कला
न्यसेत् अस्य कलान्यासस्य प्रजापतिऋषिः गायत्री छंदः कलासरस्वती देवता इष्टार्थे विनियोगः अंॐआं हृदया
य नमः इंॐईं शिरसे स्वाहा उंॐऊं शिखायै वषट् एंॐऐं कवचाय हुं ओंॐऔं नेत्रत्रयाय वौषट् अंॐअः अस्त्राय फ
ट् इति कलाषडंगः हस्तैः पद्मं रथांगं गुणमथ हरिणं पुस्तकं वर्णमालां टंकं शूलं कपालं दरममलसद्मकुंभं
वहंतीं मुक्ताविद्युत्पयोदस्फटिकनवजपाबंधुरैः पंचवर्णैस्त्र्यक्षैर्देवं दोजनतां सकलशशिनिभां भारतीं तां नत।
मामि इति कलादेव्याध्यानं ॐ अं निवृत्यै नमः ॐ आं प्रतिष्ठायै नमः ॐ इं विद्यायै नमः ईं शांत्यै नमः ॐ उं इंधि
कायै नमः ऊं दीपिकायै· ऋं रेचिकायै· ॠं मोचिकायै· ऌं परायै· ॡं अतिसूक्ष्मायै एं सूक्ष्मायै· ऐं ज्ञानायै ओ
मृतायै· औं आप्यायन्यै अं व्यापिन्यै· अः व्योमरूपायै· कं सृष्ट्यै· खं ऋद्ध्यै· गं स्मृत्यै· घं मेधायै· ङं कान्त्यै· चं लक्ष्म्यै
छं द्युत्यै· जं स्थिरायै· झं स्थित्यै ञं सिद्ध्यै· टं जरायै· ठं पालिन्यै डं शान्त्यै· ढं ऐश्वर्यायै· णं रत्यै· तं कामिकायै· थं वर
दायै· दं ह्लादिन्यै· धं प्रीत्यै· नं दीर्घायै· पं तीक्ष्णायै· फं रौद्रायै· बं भयायै· भं निद्रायै· मं तंद्रायै· यं क्षुधायै· रं क्रोधि २५

नैयक्रियायै वं उल्कायै· शं मृत्यवे· षं पीतायै· सं श्वेतायै· हं अरुणायै· लं असितायै· क्षं अनंतायै इति पंचाशत्कलान्यासः
ॐ अं अमृतायै नमः ॐ आं आनंदायै नमः इं पूषायै ईं तुष्ट्यै· उं पुष्ट्यै· ऊं रत्यै· ऋं धृत्यै ॠं शशिन्यै· लृं चंद्रिकायै·
ॡं कांत्यै· एं ज्योत्स्नायै· ऐं श्रियै· ओं प्रीत्यै· औं अंगदायै· अं पूर्णायै· अः पूर्णामृतायै नम इत्यंताः स्वरस्थाने
षु वन्यस्तव्याः कं भं तपिन्यै· खं वं तापिन्यै· गं फं धूम्रायै· घं पं मरीच्यै· ङं नं ज्वालिन्यै· चं भं रुच्यै· छं दं सुषुम्णा
यै· जं थं भोगदायै· झं तं विश्वायै· ञं णं बोधिन्यै· टं ढं धारिण्यै· ठं डं क्षमायै· मं यं धूम्रार्चिषे· रं ऊष्मायै· लं ज्वा
लिन्यै· वं ज्वालामालिन्यै· शं विस्फुलिंगिन्यै· षं सुश्रियै· सं सुरूपायै· हं कपिलायै· एता हस्तपादयुगलसंधि
षु न्यस्तव्याः ळं हव्यवाहायै नमः इति मस्तके क्षं कव्यवाहायै नमः इति व्यापकं इत्यष्टत्रिंशत्कलान्यासः मा
याद्यैः पुटितान्वर्णान्केशवादीन् यथाक्रमात् सशक्तिकान्न्यसेद्यत्नान्मस्तकादिक्रमेण तु तथाहि ॐ केशवा
दि मातृकान्यासस्य अथ नारायणऋषिर्गायत्रीछंदः लक्ष्मीनारायणो देवता हलो बीजं स्वरसंयहः शक्ति
इष्टार्थे विनियोगः ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं अं कं खं गं घं ङं· आं ॐ क्रौं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणा
य क्रुद्धोल्काय स्वाहा· आं देव्यै इति हृदयं ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं इं चं छं जं झं ञं ईं ॐ क्रौं हंसः सोहं
ॐ नमो नारायणाय महोल्काय स्वाहा· श्रीपद्मिन्यै नमः इति शिरसे ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः॥

वे॰ सोहं ठंठं ठं ङं ढं णं ऊं ओं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय वीरोल्काय स्वाहा॰ श्रं विस्वरूपात्मने नमः इति शिखा ओं श्रीं
२६ ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं पं तं थं दं धं नं मैं ओं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय सूल्काय स्वाहा॰ श्रैं वं वज्रा
येति कवचं ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं अं पं फं बं भं मं श्रौं ओं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय
सहस्रोल्काय स्वाहा श्रौं कमलरूपायेति नेत्रं ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं श्रं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं
श्रः ओं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय अनन्तोल्काय स्वाहा श्रः सूलिन्ये नमः इति अस्त्रं इति केशवादिमातृका
षडंगाः विद्यार्विद्रुमकुंकुमार्तकंभपमकौमोदकीदरसुदर्शनशोभिहस्तं सौदामिनीमुकुरकान्तिविभातिलक्ष्मी
नारायणात्मकमखण्डितमादिमूर्तिं इति केशवादिमातृकाध्यानं ओं ह्रीं श्रीं क्लीं श्रं क्लीं श्रीं ह्रीं केशवाय कीर्त्यै नमः॥
इति सर्वत्र संपुटः श्रां नारायणाय कान्त्यै॰ इं माधवाय तुष्ट्यै ईं गोविन्दाय पुष्ट्यै उं विष्णवे धृत्यै॰ ऊं मधुसूदनाय शान्त्यै
ऋं त्रिविक्रमाय क्रियायै॰ ॠं वामनाय दयायै लृं श्रीधराय मेधायै॰ लॄं हृषीकेशाय हर्षायै॰ एं पद्मनाभाय श्रद्धा
यै॰ ऐं दामोदराय लज्जायै॰ ओं वासुदेवाय लक्ष्म्यै औं संकर्षणाय सरस्वत्यै अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै॰ अः अनिरुद्धाय र
त्यै॰ ९६ कं चक्रिणे जयायै॰ खं गदिने दुर्गायै गं शार्ङ्गिणे प्रभायै घं खड्गिने सत्यायै ङं शंखिने चण्डायै॰ चं हलिने
वाण्यै॰ छं मुसलिने विलासिन्यै॰ जं शूलिने विजयायै॰ झं पाशिने विरजायै॰ ञं अंकुशिने विश्वायै टं मुकुन्दा २६

यविमदायै ढंनंदजायस्वनंदायै· डंनंदिनेसत्यै· ढंनरायऋध्यै· णंनरकजेसमृद्ध्यै तंहरयेशुद्ध्यै· थंकृष्णायबुद्ध्यै दंसत्याय
भुक्त्यै· धंसात्वतायमत्यै· नंशौरयेक्षमायै· पंशूरायरमायै· फंजनार्दनायउमायै बंभूधरायक्लेदिन्यै· भंविश्वमूर्तयेक्लि
न्नायै· मंवैकुंठायवसुदायै· यंत्वगात्मनेपुरुषोत्तमायवसुधायै रंअसृगात्मनेबलिनेपरायै लंमांसात्मनेबलानुजा
यपरायणायै· वंमेदात्मनेबलायसूक्ष्मायै शंअस्थ्यात्मनेवृषघ्नायसंध्यायै षंमज्जात्मनेवृषायप्रज्ञायै संशुक्रात्मने
हंसायप्रभायै हंप्राणात्मनेवराहायनिशायै· क्षंक्रोधात्मनेविमलायमोघायै ॐऐंह्रींश्रींक्लींदंक्लींश्रींक्लींपरमा
त्मनेनृसिंहायविद्युतायैनमः केशवादिर्यंन्यासोन्यासमात्रेणदेहिनां अच्युतानंददात्येवसत्यंसत्यनसंशयः इति
केशवादिमातृकान्यासः वाग्भवायामादिकेवर्णमातृकायाः सशक्तिकान् श्रीकंठादीनथादिन्यान्नसेत्स्थाने।
ष्वेतेषुहि श्रीकंठादिन्यासस्यअंबरीषऋषिरनुष्टुप्छंदः अर्द्धनारीश्वरोदेवताहलोबीजानिस्वराशक्तयः ज्ञानावि
ज्ञानार्थेविनियोगः ऐंह्रींश्रींअंकंखंगंघंङंआंअंगुष्ठाभ्यांनमः ऐंह्रींश्रींइंचंछंजंझंञंईंतर्जनीभ्यांनमः ऐंह्रीं
श्रींउंटंठंडंढंणंऊंमध्यमाभ्यांनमः ऐंह्रींश्रींएंतंथंदंधंनंऐंअनामिकाभ्यांनमः ऐंह्रींश्रींओंपंफंबंभंमंऔंकनि
ष्ठिकाभ्यांनमः ऐंह्रींश्रींअंयंरंलंवंशंषंसंहंलंक्षंअःकरतलपृष्ठाभ्यांनमः एतैरेवहृदयादिन्यासः सिंदूरकां
चनसमोभयभागमर्द्धनारीश्वरंगिरिशमाहरिमाहारिभूषचिह्नं पाशाभयानवलयेष्टदहस्तमीशंस्मरनान्येस

वं. २७
त्सकलवांछितवस्तुसिद्धै ऐंक्लींश्रींअंश्रीकंठेशपूर्णोदरीभ्यांनमः ३ इतिमन्त्रके ३ आंअनन्तेशविरजाभ्यांनमः आतत
वृत्तइत्यादिस्थानेष्वन्येमत ३ इंसूक्ष्मेशशाल्मलीभ्यांनमः इतिसर्वत्र ३ ईंत्रिमूर्तीशलोलाक्षीभ्यांनमः ३ उंअमरेश्वर
वर्तुलाक्षीभ्यांनमः ३ ऊंअर्घीशदीर्घघोणाभ्यांनमः ३ ऋंभारभूतीशदीर्घमुखीभ्यांनमः ॠंअतिथीशगोमु
खीभ्यांनमः ऌंस्थाणवीशदीर्घजिह्वाभ्यांनमः ३ ॡंहरेशकुंडोदरीभ्यांनमः ३ एंफटीशोर्द्धकेशीभ्यांनमः
ऐंभौतिकेशविकृतमुखीभ्यांनमः ३ ओंसद्योजातेशज्वालामुखीभ्यांनमः ३ औंअनुग्रहेशोल्कामुखीभ्यांनमः
अंअक्रूरेशश्रीमुखीभ्यांनमः ३ अःमहासेनेशविद्यामुखीभ्यांनमः ३ कंक्रोधीशमहाकालीभ्यांनमः खंचंडे
शसरस्वतीभ्यांनमः ३ गंपंचान्तकेशगौरीभ्यांनमः ३ घंशिवोत्तमेशत्रैलोक्यविद्याभ्यांनमः ङंएकरुद्रेशमंत्रश
क्तिभ्यांनमः ३ चंकूर्मेशात्मशक्तिभ्यांनमः छंएकनेत्रेशमातृकाभ्यांनमः जंचतुराननेशलंबोदरीभ्यांनमः ३
झंअजेशद्राविणीभ्यांनमः ञंसर्वेशनागरीभ्यांनमः ३ टंसोमेश्वरेशखेचरीभ्यांनमः ३ ठंलांगलीशमञ्जी।
रीभ्यांनमः ३ डंदारुकेशरूपिणीभ्यांनमः ३ ढंअर्द्धनारीश्वरेशवैरिणीभ्यांनमः ३ णंउमाकान्तेशकाकोदरी
भ्यांनमः ३ तंआषाढीशपूतनीभ्यांनमः ३ थंदंडीशभद्रकालीभ्यांनमः ३ दंअत्रीशयोगिनीभ्यांनमः ३
धंमीनेशशंखिनीभ्यांनमः ३ नंमेषेशगर्जिनीभ्यांनमः ३ पंलोहितेशकालरात्रिभ्यांनमः ३ फंशिखीश २७

कुंडलीभ्यांनमः ३ वंगलगंडेशकपर्दिनीभ्यांनमः ३ भंद्विरंडेशविजयाभ्यांनमः ३ मंमहाकालजयाभ्यांनमः
यंबालीशसमद्रेस्वरीभ्यांनमः ३ रंभुजंगेशरेवतीभ्यांनमः ३ लंपिनाकीशमाधवीभ्यांनमः ३ वंखड्गीशवा
रुणीभ्यांनमः ३ शंवकेशवायवीभ्यांनमः ३ षंश्वेतेशरक्षोपधारिणीभ्यांनमः ३ संभृगवीशसहसाभ्यां
नमः ३ हंलकुलीशलक्ष्मीभ्यांनमः ३ ळंशिविशव्यापिनीभ्यांनमः ३ क्षंसंवर्तकेशमहामायाभ्यांनमः ३
इतिव्यापकं इतिश्रीकंठादिन्यासः श्रुडःसविंदुकाद्यकाकलाभिः केशवादिभिः श्रीकंठमातृकाचात्रन्या
साद्येपंचमीस्मृता रुद्रैर्युक्तांकेवलांवामन्त्रनांकर्मारंभेमातृकांविन्यसेद्यः मंत्राःसद्यस्तुर्वन्तितस्यसिद्धिं
दोषैःसार्द्धयातिनाशंजराच अथतत्त्वन्यासंवक्ष्यामितत्त्वन्यासंतदर्थिनां यत्तत्वन्यासमात्रेणतत्त्वमेवप्रजाय
ते ॐमंनमःपरायजीवात्मनेनमः ॐभंनमःपरायप्राणात्मनेनमः एतद्वयंसर्वांगे ॐबंनमःपरायबु
द्ध्यात्मनेनमः ॐफंनमःपरायअहंकारात्मनेनमः ॐपंनमःपरायमनआत्मनेनमः एतत्त्रयंहृदये ॐनं
नमःपरायशब्दात्मनेनमः इतिमूर्द्धि ॐधंनमःपरायस्पर्शात्मनेनमः इतिमुखे ॐदंनमःपरायरूपात्मनेनमः
इतिहृदये ॐथंनमःपरायरसात्मनेनमः इतिगुह्ये ॐतंनमःपरायगंधात्मनेनमः इतिपादयो ॐणंनमः
परायश्रोत्रात्मनेनमः श्रोत्रयोः ॐढंनमःपरायत्वगात्मनेनमः इतित्वचि ॐडंनमःपरायचक्षुरात्मनेनमः

पं॰ इतिचक्षुषोः ॐ ढंनमः परायजिह्वात्मनेनमः इतिजिह्वायां ॐ ठंनमः परायघ्राणात्मनेनमः इतिघ्राणे ३ ॐ डंनमः
२८ परायवाग्गात्मनेनमः इतिवाचि ॐ कंनमः परायपाण्यात्मनेनमः इतिपाण्योः ॐ जंनमः परायपाय्वात्मनेनमः
२८ इतिपाय्वोः ॐ छंनमः परायपादात्मनेनमः इतिपादयोः ॐ चंनमः परायउपस्थात्मनेनमः इत्युपस्थे ॐ ङंनमः
परायआकाशात्मनेनमः इतिमूर्ध्नि ॐ घंनमः परायवाय्वात्मनेनमः इतिमुखे ॐ गंनमः परायतेजआत्मने
नमः इतिहृदये ॐ खंनमः परायसलिलात्मनेनमः इतिगुह्ये ॐ कंनमः परायपृथिव्यात्मनेनमः इतिपा
दयोः ५ ॐ शंनमः परायहृत्पुंडरीकात्मनेनमः ॐ हंनमः परायसोममंडलात्मनेषोडशीकलायनमः ॐ संन
कलायनमः ॐ संनमः परायसूर्यमंडलात्मनेद्वादशकलायनमः ॐ रंनमः परायवह्निमंडलात्मनेदशक
लायनमः एतच्चतुष्टयंहृदि ॐ षंनमः परायपरमेष्ठ्यात्मनेवासुदेवायनमः इतिमूर्ध्नि ॐ यंनमः परायपुरु
षात्मनेसंकर्षणायनमः इतिमुखे ॐ वंनमः परायविश्वात्मनेप्रद्युम्नायनमः इतिहृदि ॐ लंनमः परायनिवृ
त्यात्मनेअनिरुद्धायनमः इतिगुह्ये ॐ दंनमः परायसर्वात्मनेनारायणायनमः इतिपादयोः ॐ क्ष्रौंनमः परा
यकोपात्मनेनृसिंहायनमः इतिव्यापकं इतिप्रतत्त्वस्याप्युक्तःसमस्तन्यासोमेदेहतनाशनः ततन्यासमितिश्रु
ऊन्मीसतत्त्वविदोऽथाःयःकुर्यात्तत्त्वविन्यासंसमुक्तोभवतिध्रुवं तदात्मनात्प्रविष्टोभगवानिहतिष्ठति २८

यतः सर्ववतत्त्वानि सर्वं तस्मिन् प्रतिष्ठितं इति तत्त्वन्यासः तन्मूर्तिपंजरन्यासं कथयिष्ये ऽधुनापरं यस्मात्फलान्तरं नास्ति
प्रसक्तन्मूर्तिसिद्धये ॐ अं ॐ कं केशवाय धात्रे नमः इति ललाटे ॐ आं ॐ नारायणाय अर्यम्णो नमः इति नाभौ ॐ
इं ॐ मं माधवाय मित्राय नमः इति हृदये ॐ ईं ॐ भं गोविंदाय वरुणाय नमः इति कंठे ॐ उं ॐ गं विष्ण
वे अंशाय नमः इति दक्षिणपार्श्वे ॐ ऊं ॐ वं मधुसूदनाय भगाय नमः इति दक्षिणांसे ॐ एं ॐ तं त्रिविक्र
माय विवस्वते नमः इति दक्षिणकंधरे ॐ ऐं ॐ वां वामनाय इन्द्राय नमः इति वामपार्श्वे ॐ ओं ॐ श्रीं श्री
धराय पूष्णे नमः इति वामांसे ॐ औं ॐ दं हृषीकेशाय पर्जन्याय नमः इति वामकंधरे ॐ अं ॐ वां तेपद्म
नाभाय त्वष्ट्रे नमः इति पृष्ठे ॐ अः ॐ यं दामोदराय विष्णवे नमः इति ककुदि ॐ नमो भगवते वासुदेवायेति
मूर्ध्नि विन्यसेत् इति तन्मूर्तिपंजरन्यासोऽभिहितः परमेष्ठिना सकृन्न्यासाद्भवेन्मंत्री राममूर्तिरनुत्तमा इति
मूर्तिपंजरन्यासः ॐ किरीटकेयूरहारमकरकुंडलचक्रशंखगदांबुजहस्तपीतांबरधरश्रीवत्सांकितवक्षः
स्थललक्ष्मीभूमिसहितात्मज्योतिर्द्वयदीप्तिकराय सहस्रादित्यतेजसे नमः इति मंत्रेण शरीरे परं तेजो व्याप्तिं स्मर
न् किरीटमुद्रया मूर्ध्नि विन्यसेत् इति किरीटन्यासः वक्ष्ये हृषीकेन्द्रियन्यासमिन्द्रियाणां विशुद्धये यथा संप्राप्य
नरा मोदे श्रीकेन्द्रियधीमता ॐ दिग्भ्यो नमः इति श्रोत्रयोः ॐ वायवे नमः इति त्वचि ॐ आदित्याय नमः इति च

च॰ त्वचोः ॐ वरुणायनमः इतिजिह्वायो ॐ अश्विभ्यांनमः इतिघ्राणे ॐ अग्नयेनमः इतिवाचि ॐ इंद्रायनमः इतिपा
णौ ॐ विष्णवेनमः इतिपादयोः ॐ मित्रायनमः इतिपायौ ॐ प्रजापतयेनमः इत्युपस्थे ॐ चंद्रमसेनमः इतिमनसि
२९ ॐ ब्रह्मणेनमः इतिबुद्धौ ॐ रुद्रायनमः इत्यहंकारे ॐ क्षेत्रज्ञायनमः इतिचित्ते ॐ ईश्वरायनमः इतिमनसि इंद्री
29 द्रियन्यासः न्यासमस्यप्रवक्ष्यामिमनोः सर्वफलप्रदं न्यासंविनाजपंप्राहुरासुरंविफलंबुधाः ऋषिर्ब्रह्मास्यमंत्र
स्यगायत्रंछंदउच्यते श्रीरामाख्यंवैस्वयंधामदेवतापरिकीर्तिताः स्वाद्यंबीजंततिःशक्तिरामायेतिचकीलकं ऋ
षिर्गुरुत्वाच्छिरसैवयार्च्यः छंदोक्षरत्वाद्रसनागतंस्यात् धियावगंतव्यतयास्मदेवहृदिप्रतिष्ठामनुदेवतायाः बीजं
स्वगुह्यंभवतीतिगुह्येनतिः पदोमायवसंश्रितत्वात् अथवाबीजशक्तीलकत्वनयोः हृदिकीलकं अस्यायमर्थः ऋषयेब्रह्म
णेनमः इतिशिरसि गायत्रीछंदसेनमः इतिमुखे श्रीरामायपरमात्मनेनमः इतिहृदि बीजात्मनेनमः इतिगुह्ये शक्त
येनमः इतिपादयोः इतिऋष्यादिन्यासः ॐ रांहृदयायनमः ॐ रींशिरसेस्वाहा ॐ रूंशिखायैवषट् ॐ रैंकवचायहुं
ॐ रैंअनामिकाभ्यांनमः ॐ रौंकनिष्ठिकाभ्यांनमः ॐ रः करतलपृष्ठाभ्यांनमः अथैतैः षडंगैर्वान्यासः इत्यंगुलिन्या
सः हृदयादिन्यासश्चशिरोभ्रूमध्यहृदयनाभिगुह्यपदस्थले मूलमंत्राक्षरैर्न्यासः अक्षरन्यासउच्यते रापदाक्षरन्यासः
रांनमः इतिशिरसि रानमः इतिभ्रूमध्ये मानमः इतिहृदये यनमः इतिनाभौ ननमः इतिगुह्ये मनमः इतिपादयोः २९

इतिपदन्यासः मंडूकायनमः इत्याधारे कालाग्निरुद्रायनमः इतिस्वाधिष्ठाने कच्छपायनमः इतिनाभौ आधारशक्त
येनमः इतिहृदये धर्मायनमः इतिदक्षिणस्कंधेज्ञानायनमः इतिवामस्कंधे वैराग्यायनमः इतिवामपादमूले
ऐश्वर्यायनमः इतिदक्षिणपादमूले अधर्मायनमः इतिवक्त्रे अज्ञानायनमः इतिलिंगमूले अवैराग्यायनमः
इतिदक्षिणपार्श्वे अनैश्वर्यायनमः इतिवामपार्श्वे सप्तभिर्वलयोपेतायसहस्रफणायअनंतायनमः इतिहृदिय
कमलमध्येन्यसेत् तन्मध्येफणोपरि आनंदकंदायनमः संविन्नालायनमः संविन्नालायनमः सर्वतत्त्वक
मलायनमः प्रकृतिमयपत्रेभ्योनमः विकारमयकेशरेभ्योनमः पंचाशद्वर्णाढ्यकर्णिकायैनमः ॐअर्क
मंडलायद्वादशकलात्मनेनमः संसोममंडलावषोडशकलात्मनेनमः मंवह्निमंडलायदशकलात्मनेनमः संस
त्त्वायप्रबोधात्मनेनमः रंरजसेप्रकृत्यात्मनेनमः आंआत्मनेनमः इतितस्यदक्षिणे अंअंतरात्मनेनमः इतितस्यापश्चिमे
यंपरमात्मनेनमः इतितस्योत्तरे ज्ञींज्ञानात्मनेनमः इतितस्यपूर्वे मध्येमायातत्त्वायनमः कालतत्त्वायनमः विद्यातत्त्वा
यनमः परतत्त्वायनमः इत्येकैकोपरिष्टाद्वादिसर्वमंत्रान्न्यस्यप्रागादिदलेषुमध्येचनवशक्तीर्न्यसेत् तथाहि विमलायै
नमः उत्कर्षिण्यैनमः ज्ञानायैनमः क्रियायैनमः योगायैनमः प्रह्व्यैनमः सत्यायैनमः ईशानायैनमः अनुग्रहायैनमः
ॐनमोभगवतेसर्वभूतात्मनेवासुदेवायसर्वात्मसंयोगयोगपद्मपीठात्मनेनमः इतिमध्ये तस्मिन्पीठेसहस्रादित्यसं

काशं मंत्रं ध्यात्वा सामर्गिणां जलावानीयगां ववकं न्यसेत् इति व्यापको न्यासः एवं विन्यस्य विधिवत् नारायणो भवेत् ज्वरो
गाभिचारराया: प्रलयं यांति नान्यथा भूतप्रेतपिशाचाश्च तथैव ब्रह्मराक्षसाः कूष्मांडा भैरवा डाकिन्यो नैव द्रष्टुमपि क्षमाः य एवं वि
न्यसेद्धीमान्रामः साक्षात्स्वयं भवेत् नातः परतरं किंचित्पावनं प्राणपमस्तीह इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीम
त्सुकुंददेवतश्रीचरणशिष्यानंददेवविरचितायां रामार्चनचंद्रिकायां द्वितीयः पटलः अथ ध्यानं अयोध्यानगरे रम्ये रत्नमंड
पमध्यगे ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले रत्नसिंहासनं शुभं तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं नानारत्नप्रवेष्टितं तत्र श्रीरामचंद्रं वा ध्यायेत्त
जपरात्परं प्रहृत्यामीनयाश्यामं स्थितमुत्पीतदयापहं देवासुरमुनींद्रैश्च योगींद्रैश्च सेवितं चतुर्भुजं शंखचक्रगदाप
द्मगदापंकजधारिणं किरीटहारकेयूररत्नकुंडलशोभितं देवतागुरुमंत्राणां भावयेदैक्यमात्मना गदारिशंखवाज्ज
यं भवारिमघौघं ध्यायेन्मोक्षमाप्नोति सर्वश्रुतेः एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं षट्सहस्रं दिने दिने वाचः श्रियः पतिर्भूत्वा कविर्भवति वत्स
रात् एहिकानखिलान्भोगान्भुक्त्वा वांते पदं व्रजेत् यद्वा सिंहासने तस्मिन्वीरासनसमाश्रितं सत्यात्ज्ञानमयीं मुद्रां दधा
नं दक्षिणे करे तेजःप्रकाशनं वामं जानुमूर्ध्नि चापरं जानकीवल्लभं देवमिंद्रनीलमणिप्रभं वाल्यात्मनिततं देवं हि भजे
रघुनंदनं वसिष्ठवामदेवादिमुनिभिः परिसेवितं वामभागे समासीनां सीतां कांचनसंनिभां भजतां कामदां नित्यं
रक्तोत्पलकरांबुजां लक्ष्मणं पश्चिमे भागे धृतछत्रं सचामरं पार्श्वे भरतशत्रुघ्नौ तालवृंतधरावुभौ एवं ध्यात्वा जपेन्मं २

त्रेतानलक्षणः समभागनेत्रं जपतां मे त्रिगुणमेवं ध्यानयोगेन धीमतां प्रस्वरणाकल्पेन विनापि फलदो मन्त्रः इति वदमाणो महाव
केकर्णिकायां निरंजनं सर्वं संव्याप्य सकलं सच्चिदानंदविग्रहं चतुर्ष्वाद्भुतगुणरूपं रामस्याद्भुतकर्मणः सेवंते योगिनो नित्यं सो
हंभावे सिद्धयः तथा च श्रुतिः अथैते श्लोका भवंति अकारादक्षरसंभूतः सौमित्रिर्विश्वभावनः उकारादक्षरसंभूतः शत्रुघ्नस्तै
जसात्मकः प्राज्ञात्मकस्तु भरतो मकारादक्षरसंभवः अर्द्धमात्रात्मको रामो ब्रह्मानंदैकविग्रहः श्रीरामसान्निध्यवशाज्जगदा
नंदकारिणी उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणी सर्वदेहिनां सा सीता भवति ज्ञेया मूलप्रकृतिसंज्ञिता प्रणवत्वात्प्रकृतिरिति
वदंति ब्रह्मवादिन इति ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वं तस्योपव्याख्यानं भूतं भवद्भविष्यदिति सर्वमोंकार एव यच्चान्यत्त्रिकाला
तीतं तदप्योंकार एव सर्वं ह्येतद्ब्रह्मायमात्मा ब्रह्म सोयमात्मा चतुष्पाज्जागरितस्थानो बहिःप्रज्ञः सप्तांग एको
नविंशतिमुखः स्थूलभुग्वैश्वानरः प्रथमः पादः स्वप्नस्थानोंतःप्रज्ञः सप्तांग एकोनविंशतिमुखः प्रविविक्तभुक्तैजसो
द्वितीयः पादः यत्र सुप्तो न कंचन कामं कामयते न कंचन स्वप्नं पश्यति तत्सुषुप्तं सुषुप्तस्थान एकीभूतः प्रज्ञानघन एवानं
दमयो ह्यानंदभुक्चेतोमुखः प्राज्ञस्तृतीयः पादः एष सर्वेश्वर एष सर्वज्ञ एषोंतर्याम्येष योनिः सर्वस्य प्रभवाप्ययौ हि भू
तानां नांतःप्रज्ञं न बहिःप्रज्ञं नोभयतःप्रज्ञं न प्रज्ञं नाप्रज्ञं न प्रज्ञानघनमदृष्टमव्यवहार्यमग्राह्यमलक्षणमचिंत्य
मव्यपदेश्यमेकात्मप्रत्ययगम्यं प्रपंचोपशमं शिवमद्वैतं चतुर्थं मन्यंते स आत्मा स विज्ञेयः सदोज्ज्वलोऽविद्यातत्कार्य

चं. यहीनः स्वात्मबंधरहितः सर्वदोषैर्विरहितः आनंदरूपः सर्वाधिष्ठानसन्मात्रो निरस्ताविद्यतमो मोहमेवेति संभाव्याह
मोन्तस्य यत्परंब्रह्म रामचंद्रश्चिदात्मकः सोऽहमोन्तद्रामभद्रपरंज्योतिरसोऽहमित्यात्मानमादाय मनसा ब्रह्मणैकी
३२ कुर्यात्सदा रामोऽहमित्येतत्तत्त्वतः प्रवदंति ये न ते संसारिणो नूनं राम एव न संशयः इत्युपनिषत् य एवं वेद स मु
31 क्तो भवतीति याज्ञवल्क्यः इति एतदेव परं ध्यानमेतदेव परं जपः एतदेव परं रामपूजनं भवकृन्तनं अश्वमेधस
हस्राणि वाजपेयशतानि च एकस्य ध्यानयोगस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं इति ध्यानं ततः सामान्यार्घोदकेन चतुर
स्रषट्कोणत्रिकोणमंडलं कृत्वाधारवस्त्रद्वयावष्टभ्य पुष्पादौ तैः आग्नेयनैरृत्यवायव्येशान्येषु हृदयशिरःशिखा
कवचानि मध्ये नेत्रं पूर्वादिदिक्षु चास्त्रं संपूज्याधारं मूलमंत्रेण प्रक्षाल्य अं वह्निमंडलाय दशकलात्मने श्रीरामा
र्घपात्रासनाय नमः इत्याधारं प्रतिष्ठाप्य पूर्वादिप्रदक्षिणपर्यन्तं आग्नेर्दशकलाः पूजयेत् तथाहि यं धूम्रार्चिषे १
रं नीलरक्तायै २ लं कपिलायै ३ वं विस्फुलिंगिन्यै ४ शं ज्वालिन्यै ५ षं निःपतिकायै ६ सं हव्यवाहिन्यै ७ हं कव्य
वाहिन्यै ८ लं रौद्र्यै ९ क्षं संहारिण्यै नमः १० इति सर्वत्र आधारोपरि प्रपन्नाः कलाः संपूज्य ततः शंखमस्त्रेण संशोध्य सं
सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने श्रीरामार्घपात्राय नमः इति पात्रं संस्थाप्याधारे निधाय कं भं तपिन्यै १ खं बं तापिन्यै २ गं
फं संधिन्यै ३ घं पं बोधिन्यै ४ ङं नं कालिन्यै ५ चं धं शोषिण्यै ६ छं दं वरेण्यै ७ जं थं आकर्षिण्यै ८ झं तं वेसवत्यै ९ ञं ३२

णं विश्वीवयायै ९ टं ठं ज्योत्स्नायै ११ ढं हिरण्यायै नमः १२ इति सर्वत्र । एतां शंखे संपूज्य ततो मातृकाः प्रतिलोम्येन उच्च
रेद्बुद्धोदके ततः शंखे संस्थाप्य ॐ सोममंडलाय षोडशकलात्मने श्रीरामार्घ्यामृताय नमः इति संपूज्य तत्रैव चंद्रमसः ॥
षोडशकलाः संपूजयेत् तथाहि अं अमृतायै आं मानदायै २ इं तुष्ट्यै ३ ईं पुष्ट्यै ४ उं प्रीत्यै ५ ऊं रत्यै ६ ऋं लज्जायै ७
ॠं श्रियै ८ लृं स्वधायै ९ ॡं रात्र्यै १० एं ज्योत्स्नायै ११ ऐं हंसवत्यै १२ ओं छायायै १३ औं पूरण्यै १४ अं वामायै १५ अः
अमायै नमः १६ इति सर्वत्र । एताः जले संपूज्य धूम्रा च नीलरक्ता च कपिला विस्फुलिंगिनी ज्वालातिष्यति
कीचैव हव्यवाहनिका तथा कव्यवाहनिका रौद्री संहारिण्यपानेः कलादश तपिनी तापिनी चैव मथिनी वोधि
नी तथा कालिनी शोषिणी चाथ वैराणाकर्षणी चैव वैस्नवी विश्वविद्या ज्योत्स्ना हिरण्या तथैव च सूर्यस्य
संख्याकाः कलाः प्रोक्तास्तत्त्वसूरिभिः अमृता मानदा तुष्टिः पुष्टिः प्रीतिरतिस्त्रिका श्रीः स्वधा रात्रिर्ज्योत्स्ना हं
सवती छायापूरणी वामा अमा च चंद्रस्य कलाः षोडशकान्विताः इति वशिष्ठसंहितायां कलासंग्रहः
ततस्तस्मिन् शंखजले गंगे चेति मंत्रमुच्चरन् तीर्थमावाहयेत् कुंडे गंगाद्यैः सर्वयेत् ततः शंखे पाणितलं दत्वा जपेन्मं
त्रं षडक्षरं ३ चिन्मयं चिंतयेत् तीर्थमानीयांकुशमुद्रया ब्रह्मांडोदरतीर्थेभ्यो येन मुद्रां प्रदर्शयेच शंखमुद्रां च
कुम्भमुद्रां गरुडाख्यां च दर्शयेत् परमीकृत्य यत्नेन पावनं तं हि चिंतयेत् करावेकत्र संयोज्या चारात्रिकमिदं प्रिये

च.

३२ परमीकरणंनाममन्त्रेद्वयंसर्वकामदा देवस्यमूर्द्धिनतस्मिन्वेन्द्रजाद्वयेषुचात्मनः अवेक्षणंप्रोक्षणंववीक्षणंताडनंतथा
अर्चनंपेवमर्वेषांपावनत्वंप्रकल्पयेत् एतमेवाखिलंप्रज्ञायोग्यंभवतिसार्घ्यकं इतिशंखप्रतिष्ठा पात्राणिताम्रदे
मादिनिर्मितानिजलान्तरे जलनानिविचित्राणिभवंतियद्गृहादिषु अर्घ्यपात्रप्रदानार्थमधुपर्कार्थमप्यथ तथा
चमनार्थंचन्यसेत्पात्रचतुष्टयं आत्मनःपुनतःप्राग्वपूर्वतःस्थापयेत्ततः अर्घ्यपाद्यादिपात्रेषुसंपूर्णसलिलंशुभं त
दर्घ्यपात्रेदातव्यागंधपुष्पयवाक्षताः कुशाग्रतिलदूर्वाश्चसर्षपाश्चार्घ्यसिद्धये पाद्यपात्रेपिदातव्यंश्यामाकंदूर्व
मेवच अर्ज्जवविष्णुक्रांताचपाद्यसिद्धेःप्रयोजयेत् तथाचमनपात्रेपिदद्याज्जातीफलंततेन लवंगमपिकक्कोलंश
स्तमाचमनीयकं दद्याचमधुसर्पिभ्यांमधुपर्कोभविष्यति एकस्मिन्नथवापात्रेपाद्यार्घ्यादीनिकल्पयेत् सर्वो
पचारवस्तूनामलाभेभावनैवहि निर्मलेनोदकेनैवपूर्णानित्याहनारदः इतिपात्रासादनं पात्राणिचैवमासाद्य
ततोनतर्प्पागमारभेत् तथाहि धर्मकंदसमुद्भूतंज्ञाननालंसुशोभनं ऐश्वर्याष्टदलंपत्रंवैराग्यकर्णिकं तस्मि
न्पीठेविदात्मानंराघवंस्वस्वरूपिणं ध्यात्वायजेद्धृदंतार्थैमानसैर्दीपकैः भोजनावसरे किंविज्जपंकृत्वानिवेदये
त् गृह्यातिगुह्यगोप्तात्वंगृहाणास्मत्कृतंजपं सिद्धिर्भवतुमेदेवत्वत्प्रसादात्वयिस्थितेनि स्वाधिष्ठानगतेकुंडे
त्रिकोणेवह्निसंज्वलेत् चिद्रूपंप्रणवेनाथततदहंतादिकंहुनेत् प्रजाहोमादिकंदेवकृतंयत्वद्बहद्ग्रहात् तेनश्री ३२

तोभवत्वंभोः शुद्धेमेमानसंक्लकः निवेदयामिचात्मानंत्वंगतिः परमेश्वर श्रासमार्गगतेतेजश्चन्द्रकात्मानमर्पयेत्
तन्मयःसच्चिदानंदोभूत्वातिष्ठेत्किपन्दायं इत्यंतर्यागः मानसैः कुसुमैरर्चासात्विकीसाशुभामता अनिर्माल्या
परास्फुडामेतदाप्तिर्हिदासुभा तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमानसयजनंध्रुवं आदौचैवप्रकर्तव्यंपश्चाद्वाह्यैःसुविस्तरैः अथा
त्मानंचिन्मयंचरश्यक्षुर्तेगंधादिभिः ॐआत्मतत्त्वायनमः ॐकलातत्त्वायनमः ॐविद्यातत्त्वायनमः ॐश्रीरामत
त्त्वायनमः इत्यभ्यर्च्यवहिर्यागंकुर्यात् आदौलिखेद्यंत्रराजंरघुनंदनविग्रहं कामक्रोधादिदोषांत्यदीर्घदुःखति
यंत्रणात् यंत्रमित्याहुरेतस्मिन्देवःप्रीणातिपूजितः यंत्रंमंत्रमयंप्रोक्तंमंत्रात्मादेवतेतिच देहात्मनोयथाभेदो
मंत्रदेवतयोस्तथा तस्मात्पीठेयंत्रराजंलिखित्वातत्रपूजयेत् सौवर्णेराजतेताम्रेपट्टेभूर्जेथवाभुवि विनायंत्रे
णवेत्पूजादेवतानप्रसीदति श्रीरामःपूजितोयंत्रेसीतयासहयंत्रितः यदिष्टंतत्करोत्येवतत्त्वंमंत्रवुराटेत नाप
नीयोपनिषदिप्रोक्तंयंत्रनायकं उक्तंकामदंनृणांमोक्षदंधारणादपि त्रिरेखाष्टमालिख्यमध्येनारहृदयं
लिखेत् तन्मध्येवीजमालिख्यतदधःसाध्यमालिखेत् द्वितीयांतंचतत्सोर्द्ध्वषष्ठ्यन्तंसाधकंतथा कुरुद्वयंचत
त्पार्श्वेलिखेद्वीजांतरेरमा तत्सर्वंप्रणवाभ्यांचवेष्टयेद्बुद्धिमान् दीर्घभाजिषडस्रेषुलिखेद्बीजंहृदादिभिः
कोणपार्श्वेरमामायेतदग्रेनंगमालिखेत् क्रोधंकोणाग्रांतरेष्वालिख्यमंत्रभिज्ञोगिरं हत्ततंयंसाष्टपत्रंसरोजं

चं
३३
33

विलिखेत्स्वरान् केशरे चाष्टपत्रे वर्णाष्टकमथालिखेत् तेषु तमायुगाष्टकं लिखेत्केशरे रमां तद्वहिर्द्वादशदलं विलि
खेद्द्वादशाक्षरं तथा नमो भगवते वासुदेवाय इत्ययं श्रीदत्तान्नकेशरेषु द्वानाकारेण संलिखेत् तद्वहिः षोडशदलं लिखे
त्केशरेष्विदं वर्मास्त्रनतिसंयुक्तं दलेषु द्वादशाक्षरं तत्संधिषु इन्द्रादीनां मंत्रीसमालिखेत् हंसं षं तं लं श्रं जं स्वलि
खेत्सम्यकृत्तेनो द्वात्रिंशारं महापद्मेनादविन्दुसमायुतं विलिखेत्तत्र राजाणीनि तेषु पत्रेषु यत्नतः तत्र चानुष्टुभे
स्त्वोऽशीतवापादः श्रुत्यनुक्रमपियाह्वयंदेतत्संप्रदायकं ध्यायेदष्टवसूनेकादश रुद्रांस्तत्रैव द्वादशार्कांश्च
यानारं वषट्कारं च तद्वहिः भूगृहं वज्रशूलाग्रं वेरेखात्रयसमन्वितं द्वारोपेतं राश्यादिभूषितं फणिसंयुतं अनन्तो वा
सुकीश्चैव तक्षकः कोलपद्मकाः महापद्मस्तथा शंखः गुलिकोऽष्टौ कुलानि च अनन्तकुलिकौ विप्रौ वह्निवर्णौ च
दाहृतौ प्रत्येकं तु सहस्रेण फणानां समलंकृतौ वासुकिः शंखपालश्च क्षत्रियौ पीतवर्णकौ प्रत्येकं तु फणा
सप्तशतसंख्याविराजितौ तक्षकश्च महापद्मो वैश्यावेतावुदीरितौ नीलवर्णौ फणापंचशताङ्गौ तन्मामकौ
पद्मकर्कोटकौ शूद्रौ फणात्रिंशतकौ सितौ एवं मंडलमालिख्य तत्पदिक्षु विदिक्षु च नारसिंहं वराहं च लिखे।
त्तं त्रिहयं तथा इदं सर्वात्मकं यंत्रं प्रागुक्तमृषिसेवितं इदं रहस्यं परममीश्वरेणापि दुर्गमं एवं यंत्रं समाख्यातं तदे
यं प्राकृतेनतन्ते गुरुदर्शितमार्गेण सद्धयानेवं संलिखेत् गर्वनुकाः क्रियाः सर्वा निःफलाः स्युर्यतो ध्रुवं राम ३३

पूर्वन्तापनीयटीकायांयूथनायकः प्रपंचितोयथास्माभिर्इत्यसिद्धिकान्तिभिः इतिसर्वंरामतापनीयोपनिषद्युक्तोयंयंत्रराजो
द्धारः अस्मिन्यन्त्रराजेमहाचक्रेराघवसाधुनोच्यते पीठन्तन्मूजयेत्तादौसपर्याक्रमउच्यते स्ववामभागेश्रीगुरुभ्योनमः पर
मगुरुभ्योनमः परापरगुरुभ्योनमः परात्परगुरुभ्योनमः इत्यभ्यर्च्य स्वदक्षिणभागेगंगणपतयेनमः संसर
स्वत्यैनमः दुंदुर्गायैनमः क्षेंक्षेत्रपालायनमः इत्यभ्यर्च्य ततोवास्तुपुरुषायनमः इतियागगृहमध्ये ॐमंमण्डूका
यनमः इतिपीठमध्ये कालाग्निरुद्रायनमः कूर्मायनमः आधारशक्त्यैनमः इत्युपरि उपर्य्यभ्यर्च्य ॐरत्नद्वीपायनमः
ॐरत्नमंडपायनमः ॐकल्पवृक्षेभ्योनमः ॐरत्नवेदिकायैनमः ॐरत्नसिंहासनायनमः इत्यभ्यर्च्य अग्न्यादिपीठ
पादेषुधर्मादीन्स्वतन्त्रेणयजेत् पीठगात्रेषुपूर्वादिष्वधर्मादींस्तथैवच कर्णिकायांतथानंदकंनालंतरोरुहं पद्माणिकेश
रेष्वेवकर्णिकायांतथायजेत् नालार्केन्दुवन्हीन्ससूर्य्यमकारीन्मंडलं गुणत्रयंचसत्त्वादितत्त्वात्मचतुष्टयं मायातत्त्वंक
लातत्त्वंविद्यातत्त्वंपरंतथा एकैकोपरिसंस्थाप्यततःशक्तीर्यजेन्नव विमलोत्कर्षिणीज्ञानाक्रियायोगाचपंचमी प्रह्वीसत्या
तथेशानानुग्रहानवमीपरा पूर्वायष्टसुपत्रेषुकर्णिकायांयजेत्क्रमात् चतुर्थ्यान्तसमाख्यैक्यैः स्वैःस्वैरेवचनामतः कर्णि
कायांयजेत्पश्चात्पीठमंत्रेणमंत्रवित् प्रणवंपूर्वमुच्चार्य्यानमश्चान्ततोवदेत् भगवतेपदमाभाष्यविष्णवेतिपदंवदेत्
सर्वभूतात्मनेचेतिवासुदेवायइत्यपि ततःसर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मनेनमः मूलयुक्तेनचानेनदद्यात्पुष्पांजलिंततः

च॰ इतिसंपूजितेपीठेदेवमावाह्यपूजयेत् न्यासस्थलेविशेषस्तुद्रष्टव्यः पीठपूजने इतिपीठपूजा चैतन्यविग्रहंरामंस्थितंहृदयपं
कजे स्वासमार्गेणगतन्तंचिंतयेत्कुसुमांजलौ पादुकास्तुद्स्थानीयमूर्तौसंपूजमुद्रिया मुद्राःप्रदर्शयेत्सप्तदशचावा
३४ हनादिकाः तथावागरूपः आवाहनीस्थापनीचसन्निधीकरणीतथा सन्निरोधिनीमुद्रासंमुखीकरणीतथा सक
34 लीकरणीचैवमहामुद्रातथैवच शंखचक्रगदापद्मधेनुकौस्तुभगारुडाः श्रीवत्सवनमालाख्यायोनिमुद्राःप्रदर्शयेत्
एताभिःसप्तदशभिर्मुद्राभिस्तुविचक्षणाः योगममर्चयेन्नित्यंमोदयेत्सुरेश्वरं द्रावयेदपिविघ्नेंद्रततःप्रार्थितमाप्नुया
त् इतिसप्तदशमुद्राः मूलाधाराद्द्वादशान्तयातीः कुसुमांजलिः त्रिस्थानगतेजोभिर्विनीतः प्रतिमादिषुआवाहनीया
मुद्रास्याद्देवार्चनविधौसुते पदेवाधोमुखीमुद्रास्थापनेशस्यतेसुतः २ उन्नतांगुष्ठयोगेनमुष्टीकृतकरद्वयं सन्नि
धीकरणीनाममुद्रादेवार्चनेविधौ ३ अंगुष्ठगर्भिणीसैवमुद्रास्यात्सन्निरोधिनी ४ उत्तानमुष्टियुगलासंमुखी
करणीमता ५ अंगैरेवांगविन्यासःसकलीकरणीभवेत् ६ अन्योन्यांगुष्ठसंश्लाविस्फारितकरद्वयी महामुद्रेव
माख्यातान्यूनाधिकसमापनी ७ कनिष्ठानामिकामध्यान्तर्स्थ्यंगुष्ठेनरेचयन्ः गोपितांगुष्ठमूलेनसन्नतासुकु
लीकृता करद्वयेनमुद्रास्याच्छंखाविवयंस्वरार्चने ८ अन्योन्याभिमुखस्पर्शव्यत्ययेनतुवेष्टयेत् अंगुलीभिःप्र
यत्नेनमंडलीकरणंसुते चक्रमुद्रेयमाख्याता ९ गदामुद्राततःपरं अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टांगुलिःप्रोन्नतम ३४

ध्यमा १० अङ्गुष्ठाङ्गुष्ठद्वयं नम्रयेत्तावपि परिनिषक्तौ मंडलीकरणं सम्यगङ्गुलीनां ततो यथा पद्ममुद्रा भवेदेषा ११ येन मुद्रा त
तःपरं अनामिके कनिष्ठाभ्यां तर्जनीभ्यां च मध्यमे अन्योन्याभिमुखे श्लिष्टे १२ ततः कौस्तुभसंज्ञकाः कनिष्ठेन्योन्यसं
लग्ने अभिमुखेपि परस्परं वामस्य तर्जनीमध्ये मध्यमानामिकयोरपि वामानामिकसंस्पृष्टतर्जनीमध्यशोभिता
पर्यायेण नतांगुष्ठद्वयी कौस्तुभलक्षणं १३ कनिष्ठान्योन्यसंलग्ना विपरीतं वियोजिता अथ स्तात्स्थापितांगुष्ठाग्र
द्रा गारुडसंज्ञका १४ तर्जन्यंगुष्ठमध्यस्था मध्यमानामिकाद्वयी कनिष्ठानामिकामध्यात्तर्जन्यग्रकद्वयी मुखे
श्रीवत्समुद्रेयं १५ वनमाला भवेत्ततः कनिष्ठानामिकामध्यामुष्टिरुन्नततर्जनी परिभ्रान्ताशिरस्युच्चैस्तर्जनीभ्यां
दिवौकसः १६ मुद्रा योनिः समाख्याता योनकद्वयीरिता तर्जन्यंगुष्ठमभ्यांतस्थितानामिकयुग्मका मध्यमूला
स्थितौ अंगुष्ठाग्रे यं शस्तार्चने १७ इति मुद्रालक्षणं शालिग्रामे स्थावरे वा आवाहनं न विसर्जनं शालिग्रामशिलादौ तु नित्यं
सन्निहितो हरिः मूलमुच्चार्य तथा रामयंत्रीच साङ्गाय सवाहनाय सपरिवाराय स्वशक्तिभूताय पुष्पांजलिं परिकल्पया
मि नमः इति प्रति पुष्पांजलिं पाद्याद्युपचारैश्च सर्वैश्च दद्यात् आदौ पुष्पं दत्वा पादार्चनमतः परं पाद्यमर्घ्यं ताचमनं मधुपर्कं
यथोचितं अभ्यंगं हर्त्तनेदत्वा महास्नानं समाचरेत् अभिषेकं गवस्तेचदत्वा नीराजयेद्धरिं स्नानं पुष्पस्नहकेनेक्षुदं
शरखोदकेन च क्षीरदध्याज्यमधुभिः खंडेनच पृथक् पृथक् नालिकेरोदकेनापि तथा तालफलांबुना गंधद्रवे

च. श्रवङ्गभित्स्यथा यो दकोन च पंकेवेनोदकेनापि कर्पूरादिसुगंधिता कदलीपनसाम्रोत्थजलेनापि सुगंधिता शतेन स
३५ हस्रमयुतं शक्त्या वाप्यभिषिंचयेत् शंखं संस्पृश्य तेनैव सपुष्पेणारम्भतमं सकस्तूरागुरुधूपेन धूपयन्नंतरांतरा ततः शुद्ध
जलेनैव स्नापयेत्स मनन्यधीः राज्यार्थी राज्यसिद्ध्यर्थं नित्यं वत्सरमादरात् एवमेवाभिषिच्येव राजा भवति नान्यथा दद्या
त्पाद्यमनीयं च वाससी परिधापयेत् दद्यादाचमनं भूयश्रोत्तरीयं सोपवीतकं पीठमानीय संस्थाप्य पादुका शुद्धया ह
रिं भूषयेद्भूषयेद्यो गंधं तुलसीदलसंश्रितं मूलेनार्थापयेद्धूपं पुष्पांजल्यष्टकं ततः वामभागसमासीनां सीतां कां
चनसंनिभां श्रीसीतायै स्वाहेति मंत्रेणाभ्यर्च्चयेत्ततां ततोदक्षिणकोणाग्रे शरचापालक्ष्मणाय यजेत् ॐ लं लक्ष्मणाय
नम इत्यनेन मंत्रेण त्रिकोणके एवं त्रिकोणरूपं स्यादिति श्रुतिः वामपार्श्वे त्रिकोणस्य शार्ङ्गं दक्षिणके यजेत् ॐ शं
शार्ङ्गाय नमः ॐ शं शरेभ्यो नमो क्षितिपूजानुज्ञां ततो लब्ध्वा वहिरंगं ततो यजेत् इति प्रधानपूजा ॐ रां हृदयाय न.
ॐ रीं शिरसि स्वाहा ॐ रूं शिखायै वषट् ॐ रैं कवचाय नमः ॐ रौं नेत्रत्रयाय नमः ॐ रः अस्त्राय नमः षट्कोणे प्रथमा
वृतिः स्यादंगैर्हृदयादिभिः वरदाभयधारिण्या वह्न्याशारभ्य पूजयेत् हारीद्रुश्यामनीलाभाः कृष्णासमस्तविस्त्रियः
ततो हस्तेनोपस्तालपरिमायं गंधं दत्वा पुष्पांजलिं दक्षिणहस्तांगुष्ठतर्जनीमध्यमांगुलिभिर्गृहीत्वा मध्ये शंखो
दकं च दद्याच्चेत्याह संसारसर्पग्रस्तांशरणार्थिने भक्त्या समर्पयेत्वाहमावमावरणार्चिनं शंखवार्य्यतजलं तथा। ३५

त्वा पुष्पांजलिं समर्पयेत् हस्तप्रक्षालनं कृत्वा द्वितीयावरणार्चनं चतुर्थावरणार्चनं पंचमावरणार्चनं षष्ठावरणार्चनं सप्त
मावरणार्चनं अष्टमावरणार्चनं नवमावरणार्चनं दशमावरणार्चनं इत्यावरणं कुर्यात् शंखादीनेकैकमस्त्रद्वादर्शनं चेति
इति प्रथमावरणार्चनं ॐ आं आत्मनेनमः ॐ निं निवृत्त्यैनमः ॐ अं अन्तरात्मनेनमः ॐ प्रः प्रतिष्ठायैनमः ॐ पः परमा
त्मनेनमः ॐ विं विद्यायैनमः ॐ ज्ञां ज्ञानात्मनेनमः ॐ शां शान्त्यैनमः द्वितीयात्मादिके देवे रक्षाऽन्नमूलकेन तथा य
थारामलक्ष्मीवैनेशात्मकयस्य करांबुजाः इति द्वितीयं ॐ वां वासुदेवायनमः ॐ श्रीं श्रियैनमः ॐ शं संकर्षणायनमः
ॐ शां शान्त्यैनमः ॐ प्रं प्रद्युम्नायनमः ॐ प्रीं प्रीत्यैनमः ॐ अं अनिरुद्धायनमः ॐ रं रत्यैनमः तृतीयावासुदेवाद्ये
वहपत्रेन ध्येवत्र वपगाशाधरस्वायरामः शरायुचास्त्रनः प्रद्युम्नः पवशागवान्शचपगस्त्रस्चतुर्थकः दक्षिणपार्थः
करादिकार्यक्रमाद्येवाः करांबुजाः स्फटिकस्वर्णहेर्वेन्द्रनीलाभाश्चिदशाः क्रमात् स्वर्णाष्टपद्मकिंजल्कपद्मामलाश्च
यादयः इति तृतीयं ॐ हं हनुमतेनमः ॐ सं सुग्रीवायनमः ॐ भं भरतायनमः ॐ विं विभीषणायनमः ॐ लं लक्ष्म
णायनमः ॐ अं अंगदायनमः ॐ शं शत्रुघ्नायनमः ॐ जां जाम्बवन्तायनमः चतुर्थी वायुपुत्राद्यैः पश्चाग्रे पूर्वतः क्र
मात् देवाग्रे स्वस्वचापाग्रे प्राचीउदका विवत्रयेणः प्राचीवप्राचीचोदिष्टाम्रुत्कान्तदेवपूजनं स्वर्णाभो नीलभोक्रमा
त् वाचयंतहनुमंतं देवस्याग्रे मुख्यल्कंरमो भरतमात्रैर्नो पार्श्वयोर्धृतचामरो यमातपत्रं सौमित्रिं कृतांजलिश्च

टात्यगात् प्रियवात्सुतर्लक्ष्मणायहरणं सहस्रफणातपत्रधरः शेषएव लक्ष्मणशेषेनप्रतक्ष्यातइत्यर्थः ॐसंसंहर्षयेनमः
व॰ ॐतंजयंतायनमः ॐविंविजयानमः ॐसेंसेरात्ष्टायनमः ॐरांराष्ट्रवर्धनायनमः ॐअंअकोपायनमः ॐधंधर्म
३६ पालायनमः ॐसुंसुमन्तायनमः सृष्ट्यादिमंत्रिणः सर्वदिक्क्रमेणाकृताञ्जलीन् सन्वीक्षिकीमंत्रयतोद्वितीयावृद
२६ लेर्वयेत् इतिपंचमं ॐवंवशिष्ठायनमः ॐवांवामदेवायनमः ॐजांजाबालयेनमः ॐगौंगौतमायनमः ॐभंभर
द्वाजायनमः ॐकौंकौशिकायनमः ॐवांवाल्मीकयेनमः ॐनांनारदायनमः ॐसंसनकायनमः ॐसंसनंद
नायनमः ॐसंसनातननायनमः ॐसंसनत्कुमारायनमः कर्मंडलधरान्सर्वान्मंत्रमुद्राराक्षसन्नेतीन् द्वादशाङ्गेर्वये
त्सर्वदिक्क्रमेणावतन्वरात् इतिषष्ठं ॐनींनीलायनमः ॐनंनलायनमः ॐसुंसुषेणायनमः ॐमैंमैंदायनमः ॐ
सेंमेरभायनमः ॐद्विंद्विविदायनमः ॐचंचंदनायनमः ॐगंगवाक्षायनमः ॐकिंकीरीटायनमः ॐकुंकुंडला
यनमः ॐश्रीश्रीवत्सायनमः ॐकौंकौस्तुभायनमः ॐपंपद्मायनमः ॐषोडशाङ्गेर्वयेत्सर्वदिक्क्रमेणाकृताञ्जली
न् इतिसप्तमं ॐधुंध्रुवायनमः ॐधंधरायनमः ॐसोंसोमायनमः ॐअंअपायनमः ॐअंअनिलायनमः ॐअंअ
नलायनमः ॐप्रंप्रत्यूषायनमः ॐप्रंप्रभासायनमः ॐवींवीरभद्रायनमः ॐशंशंभवेनमः [illegible]सायनमः ॐभिं भिप =
ॐसंसजैकपेरनमः ॐहंह्यदिर्बुध्न्यायनमः ॐकंकपालिनेनमः ॐदिंदिक्पतयेनमः ॐस्थांस्थाणवेनमः ॐभ ३६

भर्गायनमः ॐवंवरुणायनमः ॐसूंसूर्यायनमः ॐवेंवेदायनमः ॐभांभानवेनमः ॐइंइन्द्रायनमः ॐरिंरवयेनमः ॐगं
गभस्तिनेनमः ॐयंयमायनमः ॐहिंहिरण्यरेतसेनमः ॐदिंदिवाकरायनमः ॐमिंमित्रायनमः ॐविंविवस्वतेनमः
ॐधांधात्रेनमः ध्रुवाद्यैरष्टमोह्येतिर्द्वादशदलपत्रके ध्रुवोधरश्चसोमश्चआपश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्चप्रभासश्च
वसवोष्टौप्रकीर्तिताः शूलंखड्गंतथाटंकंपद्मंशंखकमंडलुं कोदंडंमुद्गरंचैववसूनामायुधक्रमः वीरभद्रश्चशं
भुश्चगिरीशश्चमहायशाः अजैकपादहिर्बुध्न्यःपिनाकीचापराजितः भुवनाधीश्वरश्चैवकपालीचदिशांपतिः।
स्थाणुर्भगश्चभगवान्रुद्राश्चैकादशस्मृताः सत्त्वांकमरंशूलंशिवरंयमदंष्ट्रकं कस्मादिकंपिनाकंचक्रं।
घोरास्त्रंतथांकुशं खट्वांगंचस्थाणुपरंशक्तिहेतिधरास्तथा रुद्रायुधानिचैतानिप्रोक्तवान्क्रमतःशिवः वरुणः
सूर्यवेदांगोभानुरिन्द्रोरविस्तथा गभस्तिस्तुयमः स्वर्णरेतस्तथादिवाकरः मित्रोविष्णुरितिप्रोक्ताआदित्याः क्र आदित्य=
मात् पाशंतमुद्गरंशोषंशूलंस्रुंगंहलपाणकं गदादंडंवज्रमङ्कुशंतथासर्प्पसुदर्शनं आदित्यानांद्वादशानामायुधा
नि विदुःक्रमात् इत्युक्तं ॐलमिंद्रायसुराधिपतयेसायुधायसवाहनायसपरिवारायसशक्तियुक्तायनमः
ॐरंअग्नयेतेजोधिपतयेनमः ॐयंयमायप्रेताधिपतयेनमः ॐक्षंनिऋतयेरक्षोधिपतयेनमः ॐवंवरुणायजा
लाधिपतयेनमः ॐयंवायवेप्राणाधिपतयेनमः ॐसंसोमायनक्षत्राधिपतयेनमः ॐहंईशानायविद्याधिपतये

चं. इति पूर्वायां दिशि ॐ ब्रं ब्रह्मणे लोकाधिपतये नमः इति पूर्वेशानयोर्मध्ये ॐ ह्रीं विष्णवे श्रुताधिपतये नमः इति नैरृत्य
पश्चिमयोर्मध्ये इन्द्राद्यैर्भूगृहे चार्चयेत् नवमावरणं भवेत् इति नवमं ॐ वं वज्राय नमः ॐ शं शक्तये नमः ॐ दं दण्डाय नमः ॐ खं खड्गाय नमः
३७ ॐ पां पाशाय नमः ॐ अं अंकुशाय नमः ॐ गं गदायै नमः ॐ त्रिं त्रिशूलाय नमः ॐ पं पद्माय नमः ॐ चं चक्राय नमः द्वितीये भूगृहे चार्चयेत्
37 इति दशमं षट्कोणे प्रथमावृतिः स्यादंगैरग्निः तः क्रमात् द्वितीया मात्रादिकैर्देवैरष्टार्णमूलकेन तथा तृतीया वासुदेवाद्यैर
ष्टपत्रे तथैव च चतुर्थी वासुदेवाद्यैः पत्राग्रे सर्वतः क्रमात् लक्ष्म्याद्यैः पंचमावृत्तिर्द्वितीयाष्टदले तथा षष्ठी द्वादशपत्रेषु व
सिष्ठाद्यैः सप्तमी षोडशार्णे स्यान्नीलाद्यैः कपिंजलाद्यैः ध्रुवाद्यैरष्टमी ज्ञेया द्वात्रिंशद्दलपत्रके इन्द्राद्यैर्भूगृहे वा स्यान्नवमा
वरणं भवेत् तदस्त्रैर्वज्रमुख्याद्यैर्दशमावरणं शुभं दशावरणसंयुक्तं कर्म व्यासाय कोऽन्नमे आराधनासमर्थश्चेद्या
दर्चनं= दर्चनसाधनं योदांतो नैव शक्नोति कुर्याद्दर्शनं निस्तारयन्देवालभवाब्धेर्मुनिसत्तमः नैकं च यस्य विधेयं न साध्यो या
त्येव नान्यथा यस्तु भक्त्या प्रयत्नेन स्वयं संपाद्य चाखिलं साधनं चार्चयेदिहान्तस्समग्रफलं भवेत् ॐ श्रीरामपार्षदेभ्यो
नमः तृतीये भूगृहे ततो वह्निर्ज्ञीगेभ्यः पुष्पांजलिं दत्वा सपरिवाराय भगवते धूपायुपचारान्कल्पयेत् इत्यावरणपूजा
ततः समर्प्य येद्धूपं घंटां वादयन् जयशब्दैः धूपस्थानं समभ्यर्च्य तर्ज्जन्या वा सद्दिशेत् वनस्पतिरसोत्पन्नो गंधाढ्यो गंध
उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यतां संकल्प्य वं ततः पुष्पांजलिं दत्वा यशः पठेत् तथा च परिशिष्ट धूप ३७

स्वयंजनेनैवस्वरूपेणांगंविभूषयेत् नीराजनेषुसर्वेषुविसर्जनोमांतिकीर्तयेत् जपयोषंप्रकुर्वीतकल्याणंवाभिकीर्तयेत्
तथामंगलश्लोकंवजगद्धीजस्यचरघ्नतिमिति वामेकोदंडदंडं तिजकरकमलेदक्षिणेवाणमेकंपश्चाद्भोगेवा
तिन्यंदधतमभिमतंसाशितूणीरभारंवामेवामेलसज्जांसहमिलिततनुंजानकीलक्ष्मणाभ्यांश्यामंरामंभजे
त्रणतजनमनःखेदविच्छेददक्षंजयनारसिंहेत्यादि हृताक्षंगग्रालंत्वयरवरणायवायनिवेदयेत् नभयंविद्यतेतस्य
४८ जन्ममृत्युजरादिकं इतिधूपंआरार्तिकंतुविश्रंमवकुर्वतिसमन्वितं अभ्यर्च्यरामचंद्रायवाममध्यमयार्पयेत्
स्वप्रकाशोमहादीपसर्वतस्तिमिरापहः अभ्यर्च्यरामचंद्रायवाममध्यमयार्पयेत् स्वप्रकाशोमहान्दीपः
सर्वतस्तिमिरापहः सबाह्याभ्यंतरंज्योतिर्दीपोयंप्रतिगृह्यतां इतिनमोदीपोऽस्वरायेतिदद्यात्पुष्पांजलिंततःस्व
वधूपणाभ्यर्च्यवाद्येसुरीह्निनीराजयेत्प्रभुंध्यायेराजानुवाहुंधृतशरंदधतंबद्धपद्मासनस्थंपीतंवासोवसानंनवक
मलदलस्पर्द्धिनेत्रंप्रसन्नं वामांगारूढसीतामुखकमलमिलल्लोचनंनीरदाभंनानालंकारदीप्तंदधतमुरुजटा
मंडलंरामभद्रं श्रीरामजयेत्यादिपठेत् हेरंपजनंतांमुकांशपपालाशपत्रकं नैवेद्यायाञ्जपत्रेवायायांत्रविसा इ
तित्रियं भक्ष्यभोज्यलेह्यचोष्येषयमन्नगुणान्वितं दयाल्हीहृदयेनित्यलभेन्गुणपमनंतकं पनिपष्यत्रलसी
प्रोत्पसंज्ञकनाभिमंत्रयेत् पदर्पयेत्तुचक्रांसंवामांगुष्ठेनसंस्पृशन् पानीयंचाम्हतीकृत्यपरेशायनिवेद

चं. पेत शालीभक्तं सूभंक्तं शशिकरसितहव्याय सापूपहूपं लेह्यं पेयं सचोष्यं सितममृतफलं परिकाद्यं सूखाद्यं श्रा
ज्यं प्राज्यं समीज्यं प्राज्यं नयनरुचिकरं राजिकेलामरीचः स्वादीयः शाकराजीपरिकरममृताहारहोमं जुषस्वेति
३८ निवेदनमंत्रः ब्राह्मणाद्यैः परितउरुभिः सूपविष्टे समेतो लक्ष्म्या सिंजिद्वलयकरया सादरं वीज्यमानः नर्मक्रीडा
प्रहसनमुखैर्हासयन्पंक्तिभोक्तॄन्भुंक्ते पात्रपवित्रे कनकसुघटिते षड्रसं श्रीरमेशः यस्मिन्नारत्नकामद्रुमविभवभ्र
वामंडनमंडनानां सर्वासांपाप्रजगन्निजगतां मंगलानां हेमामत्रस्थदर्वीदधिमधुलवणैर्हविभुक्तार्प्य चाद्येनी
राज्येरामचंद्रोदिनकरकरुचयन्नदीपावलीभिः लक्ष्मीनारायणगोविंददेवेत्यादिपदेन् पश्चाद्यथाशक्तिजयं विधा
य गद्यान्तिगुहेतिहृदयेनिवेद्य गजास्यादिभ्यपंचास्यशक्तिसिंहास्यरूपवान् समतेन सर्वात्मारामश्रीणातु वि
द्ययः कुंडेयथावद्विहिते सुमृष्टे संस्थाप्य वन्हिं जुहुयाद्विशेष इतिनैवेद्यानोपचाराः विधिवद्विहितेकुंडेस्थंडिलेवतु
रत्नके आहवनीयगार्हपत्यवालौकिकं चाग्निमुज्वलम् आनीयाग्नेयेनेत्र्यस्नेषुत्वादारूपरित्यजेत् देवांशं मूल
मंत्रेणस्थापयेत्सुरनः श्रमाधानाभिधं कर्मनित्यहोमेन तद्विधेन वीक्षणं मूलमंत्रेण शरेण प्रोक्षणं मतं तेभवेत्ता
डनं दर्भैर्वर्मणाभ्युक्षणं स्मृतं अन्वाधायाथपर्य्यग्न्यपरिस्तीर्य्य यथाविधि आग्नानयम्य लक्ष्मीशं सांगसायुधम
वंधे सिहान्नद्रव्यनेयदेशतिसंकल्प वाग्यजः न्यासंकृत्वाग्रणीनाद्यप्रोक्षयेन्मूलमंत्रतः पवित्राभ्य वनान्तक ३८

र्यात्कर्मसमृद्धनः सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट् धूमव्यापिने कव
चाय हुं सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् धनुर्धराय अस्त्राय फट् ॐ रं फट् ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वक
र्माणि साधय स्वाहा एवमावाह्य समिधं दत्त्वाग्निं दीपयेद्विभुः ॐ चित्पिंगल हन दह पच पच सर्वज्ञापय स्वाहा ॐ अ
ग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदसमूर्जितं हिरण्यवर्णमनलं समिद्धं सर्वतोमुखं सकलजगत्कारकं वन्हेर्गर्भाधाना
दिकाः क्रियाः संपाद्यं तां स्वाहा मणिबंधोन्मनोक्षतानां करोति प्रवितताङ्गुली मध्यमे मिलिते कृत्वा तन्मध्ये गृहके को
द्विपेत् मुद्रेयं सप्तजिह्वाख्या दर्शयेज्जातवेदसे हिरण्यगगना रक्ता कृष्णा पीता सुप्रभा सिता सर्वसिद्धिप्रदा सु
प्तजिह्वाः सप्त विभावसोः पीठेता नयानं प्राङ्गं गेहे स्मृर्तिभिः तदनु भूप्रस्थ शान्तमस्वाधे विधिनाथ हिरण्यरेत
सं प्रयजेत् जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहन एव च अश्वोदरजसंज्ञश्च वैश्वानर एव च कौमारतेजाश्च तथा विश्वदे
वमुखाह्वयो स्वरुद्रमूर्तयो दिक्ष्वग्नेयपदशर्विकाः मध्ये ग्रावाहनं मेध्यं पूजा मंडलताः प्रभुं आवाहयेद्धाम चंद्रं परि
वारसमन्वितं मन्त्रन्यासं विधायास्मिन्मुद्रा वस्तु द्राः प्रदर्शयेत् गंधपुष्पैर्धूपदीपैः साग्निं संपूजयेत्प्रभुं स्रुवं द्रव्यं स्रुवा
भावेज्जुहुयात्संगमुद्रया नागवल्लीदलपुटान्तः ल्पी दलयाप्यथवा आज्यभागवाघारौ कृत्यादाज्यप्लुतं हविः
कवचेनावगुंठ्येन दर्शेण परिरक्षयेत् संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेणाभिमंत्र्य जुहुयाद्बुधः स्वशनिमुखं सशक्तिबीजं मंत्रेशं जा।

चं.

३९

39

स्वाहांतंवदेत्ततः मत्रांतस्थाहुतिक्षेपस्त्यागस्सर्वाहुतिष्वपि षोडशाहुतिभिर्देवंयजेत्तदादोस्सशक्तिकं शरपीठांगदेव
स्यपंकेकामाहुतिंततः गणेशादिद्वात्रिंशद्भवंतिद्वारदेवताः अष्टचत्वारिंशत्पीठदेवस्त्वमंडूकादयः अष्टादशशत
देवाभवंतिहृदयादयः सर्वेष्टनवत्यधिकंशतंदेवाःप्रकीर्तिताः गणेशायसविवेत्रमहेशायद्वियेनतथा चतस्रो
माहुतीर्दत्वाततोब्रह्मार्पणाहुतिः इतःपूर्वंप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतः जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुमनसावा
वाकर्माधिकारतः जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुमनसावाचाकर्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्नायदयत्स्मृतंतत्
सर्वंब्रह्मार्पणंभवतु ॐभूर्भुवःस्वःहा इदंब्रह्मणेनमः मूलमंत्रमुच्चार्यशांगायसायथायस्वाहा श्रीरामायइदं
नममेतिस्रुग्गृहीत्वाहुतायपरिसमूहनं आपसंयमदमेतिमंत्रेणतस्माधारयेत् स्रुग्यावस्थितोयैः सप्तकृत्वोभि
मंत्रितैः आत्मानमाभिषिंचेत्कसहदेवैस्तुलसीदलैः विकीर्यपुष्पांजलिमिडभावः कुर्यात्समाप्तौहुतमभ्युदाय
उद्वास्यवह्निंहृदयाधिपेभ्योवलिंहरेद्वैरवयोगिनीभ्यः नित्यहोमेभवत्येवमाहुतीनांशतद्वयं विंशत्यधिकमं
गानांविंशत्यानांवाहुतित्रयं इतिनित्यहोमः जपस्यार्थदशांशेनहुतेदाज्यस्रुतंहविः तद्दशांशेनमूलेनतर्प
यत्पुष्पयुतैर्जलैः रामंतर्पयामीत्येवंसंतर्पयेत्प्रभुं तद्दशांशेनतत्तोयैःसप्तकृत्वोभिमंत्रितैः आत्मानमभि
षिंचेत्केसहदेवैस्तुलसीदलैः इतितर्पणाभिषेकौ ध्यात्वाथसिंहासनमूर्ध्निलक्ष्मीरामंसपीठमागतं सव्यादीमामतः

३९

पात्रान्नैवेद्यादंशमुद्धरेत् सर्वदेवस्वरूपायपरायपरमेष्ठिने श्रीरामसेनाग्रकायविष्वक्सेनायतेनतः वामतोरामचंद्रस्यनी
र्धिकृत्वसमर्प्पयेत् शतांशंवासहस्रांशमन्यथानिष्फलंभवेत् गणेशवक्रतुंडायसूर्य्यचंडांशवेर्पयेत् शाकात्रस्ना
ष्टचंडाल्येशिवेचंडेश्वरायच इतिवलिदानं महाप्रसादश्चभुक्त्वायासमंजलिनाबुधैः पादोदवंभिनिर्माल्यंनैवेद्यं
तुविशेषतः उच्छिष्टान्नंतसेवकानजयस्वामिनस्समालोकये श्रोत्स्वक्यान्वितरांस्वयंग्रहथियाश्रुत्यानुरोवस्थितान्
विष्वक्सेनमुखान्हसंतमभिर्वीतोक्तान्मदालालयन्वंदे पंकजकार्णिकानिलयनंश्रीरामचंद्रपरं वहुचपरि
परिशिष्टे पवित्रंविष्णुनैवेद्यंसुरसिद्धर्षिभिस्स्मृतं अन्यदेवस्यनैवेद्यंभुक्त्वाचंद्रायणंचरेदिति अमासंशिवनिर्माल्यपत्र
पुष्पफलंजलं शालिग्रामशिलासंगात्सर्वंयातिपवित्रतां इतिप्रसादस्वीकारः गंडूषिकंजलंदत्वादद्यादाचमनं
ततः हस्तावामंसमकर्परिभूषणानिचकुंडलादीनिशंखादिदशमुद्राः प्रदर्शयेत् धनुर्वाणौतथावामकराग्रांसस्त्र
तथतुः प्रसार्य्यदक्षिणांगुष्ठकतर्जन्यावामउच्यते लवणञ्जजातीककोलंहर्णकमचरवादिरं कर्पूरेणपुटीपत्रंताम्बूलं
चसमर्पयेत् आदर्शयेत्तथादर्शकल्पयेच्छत्रचामरे महानीराजनंश्रीमन्मंगले शाकन्नलसीयकल्पयेत् वैदि
कमंत्रमुच्चार्य्यदद्यात्पुष्पांजलिंततः जपेन्देवनमस्कुर्यात्प्रसीदभगवन्निति ध्येयंसदापरिभवघ्नमभीष्टदोहंतो
र्थास्पदंशिवविरिंचिनतंशरण्य भृत्यार्तिहंप्रणतपालभवाब्धिपोतंवंदेमहापुरुषतेचरणारविंदं त्यक्त्वासुदु

चं. त्यजन्सुरेप्सितराज्यलक्ष्मीं धर्मिष्ठ आर्यवचसा यदगादरण्यं मायामृगं दयितयेप्सितमन्वधावद्वंदे महापुरुष ते चरणा
५. रविंदं श्रीरामचंद्र रघुपुंगव राजवर्य राजेंद्र राम रघुनायक राघवेश राजाधिराज रघुनंदन रामभद्र दासोहमद्य भवतः
शरणागतोस्मि यस्यामलं नृपसदःसु यशोधुनापि गायंत्यघघ्नमृषयो दिगिभेंद्रपट्टं तन्नाकपालवसुपालकिरी
५० कजुष्टपादांबुजं रघुपतेः शरणं प्रपद्ये नमो ब्रह्मण्यदेवाय रामायाकुंठमेधसे उत्तमश्लोकधुर्याय न्यस्तदंडार्पितां
घ्रिये इंदीवरदलश्यामो रामो राजीवलोचनः वर्तते मानसे यस्यात्ता सीतां प्रणमाम्यहं दोर्भ्यां पद्भ्यां च जानुभ्यामु
रसा शिरसा दृशा मनसा वचसा चेति प्रणामोष्टांग ईरितः जानुभ्यां चैव बाहुभ्यां शिरसा दर्शनेन विस्मे
हेति प्रणामः पराकृतं पंचांगद्वारवो समन्नति सोदयाद्दिनायके वनसक्षेपवेदयाच्छिवस्याई मदक्षिणं इति प्रदक्षिणा
ततस्तुवीत श्रीरामं चामरव्यजनादिभिः स्तुतो शक्ता महामंत्राः ऋात्मका अमृतप्रदाः अथ हैनं भरद्वाजो याज्ञवल्क्या
मुवाच ह केर्मंत्रैस्तुतः श्रीरामः प्रीतो भवति स्वात्मानं दर्शयति तन्नो ब्रूहि भगवन्निति स होवाच याज्ञवल्क्यः श्रीरामेणैव शि
क्षितो ब्रह्मा पुनरेतया गाथया नमस्करोति विश्वधरं महाविष्णुं नारायणमनामयं पूर्णानंदैकविज्ञानं परंज्योतिः स्वरूपिणं
मनसा संस्मरन्ब्रह्मा तुष्टाव परमेश्वरं ॐ यो वै श्रीरामचंद्रः स भगवानद्वैतपरमानंदात्मा यः परं ब्रह्म भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै न
मो नमः १ ॐ यश्चाखंडैकरसात्मा भूर्भुवः स्वस्तस्मै नमो नमः २ ॐ यो वै रामचंद्रः स भगवान्यो ब्रह्मानंदामृतं भूर्भुवः स्वः। ५.

स्तस्मैवैनमोनमः ४ य्यायतोसर्वसहस्रेोत्तेयोयस्तारकंब्रह्मभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ५ यःसर्वेवेदाःसांगाःसशाखाः
सपुराणाभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ६ न्येपंचाग्नयोभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ७ न्याःसप्तव्याहृतयःभूर्भुवः
स्वस्तस्मैवैनमोनमः ८ न्योजीवात्माभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ९ न्यःसर्वभूतांतरात्माभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैन
मोनमः १० न्येमात्माकूर्मादयवताराभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ११ न्यश्चप्राणोभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १२
योतःकरणचतुष्टयात्माभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १३ न्यानिपंचमहाभूतानिभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः
न्यश्चकालोभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १५ न्यश्चमनुःभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १६ न्यश्चयमोभूर्भुवःस्व
स्तवैनमोनमः १७ न्यश्चांतकोभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १८ न्यश्चमृत्युःभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः १९ न्य
श्चामृतंभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २० न्याविद्याभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २१ न्यासरस्वतीभूर्भुवःस्वस्तस्मै
वैनमोनमः २२ न्यालक्ष्मीभूर्भुवःस्वस्तस्मैनमोनमः २३ न्यागौरीभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २४ न्याजानकी
भूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २५ न्यश्चत्रैलोक्यंभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २६ न्यश्चसूर्योभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैन
नमोनमः २८ न्यानिनक्षत्राणिभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः २९ न्येचाष्टौवसवोभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ३० न्येचा
ष्टौलोकपालाभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ३१ न्येचनवग्रहाभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैनमोनमः ३२ न्येचैकादशरुद्राभू

र्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३३ ॐ वृद्धादर्शादिका भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३४ ॐ अद्भुतंम विष्णुर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो
नमः ३५ ॐ ब्रह्मांडस्यां सर्ववेदविद्याज्ञाति योगविद्याध्यो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ॐ हिरण्यगर्भो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै
नमो नमः ३७ ॐ महादेवो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३८ ॐ महेश्वरो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३९ ॐ
ओंकारो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३९ ॐ ओंकारो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ४० यन्नेहर्निशं मया दासोयमि
तिर्मां मत्वा दासमसमप्रभुस्त्वन् इमं मत्वा समुच्चार्य प्रणमेद्दंडवज्जीव अपराधसहस्राणि त्वमन्ते सर्वगो हरिः एकोपि कृष्णस्य
कृतः प्रणामो दशाश्वमेधावभृथेन तुल्यः दशाश्वमेधी पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय इत्यपराधक्षमापनं
कायेन वाचा मनसेंद्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वानुसृतस्वभावात् करोति यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयेत्तत्
साधुवासाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया तत्सर्वं भगवन्विष्णो गृहाणाराधनं परं इति शंखजलं दद्याद्देवस्य दक्षिणे करे
गंगाद्यादिन्यपंचास्यशक्तिसिंहस्वरूपवान् समस्तकृतेन सर्वात्मारामः प्रीणातु विभुः इति कर्मार्पणं मत्यपि भेदाय
गमे नाथ तवाहं न मामकीनस्त्वं सामुद्रो हि तरंगो भवति समुद्रो न तरंगः सोहं दासोहमिति वा बुद्धिर्यस्यामला
हरा कर्मभिर्न स वध्येत स कर्ता नाधिदेषु च सत्वमेवाहमहं च त्वं सच्चिन्मात्रावयुर्द्धर आवयोरंतरभ्रांतिर्नश्यतात्ता
वत्तात्त्वं इति तथैवात्मार्पणं तथोपयुक्तसगंधवासोलंकारचर्चिताः उच्छिष्टभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि ५२

प्रपन्नं यो हि मामीश भीतं मृत्युमहार्णवात् इति संप्रार्थितो देवदत्तो शेषां स्वके वहेत् महाप्रसादं इत्युक्त्वा परमप्रीतिपूर्वकं
तच्छेषं गंधपुष्पाद्यैः सम्यगात्मानमर्हयेत् इत्याशिराग्रहणं ध्यात्वा रामं जपेन्मंत्रं इति हेयावन्मनो हृदि प्रज्ञाति
गुह्यमंत्रेण राघवाय निवेदयेत् भक्तिहीनं क्रियाहीनं मंत्रहीनं रमापते यत्पूजितं मया राम परिपूर्णं तदस्तु मे इति
पुष्पांजलिं दत्वा संहृत्यावरणान् हरौ भक्त्या संशोधितं स्वान्तं विशविश्रामहे सदेव पार्थ्यं दद्यात् केदत्वा संगममुद्रामथ
हरिं प्राणायामं ईशं चक्रनाशं ज्ञाविसर्जिनी अहं रामो न चान्योस्मि मंत्रमेतदुदीरयेत् इति विसर्जनं आत्मानं सततं
रामं संभाव्य विहरेत् इति ये नैतेषां दुःकृतं किंचित् दुःकृतो नान्यान च आपदः इति श्रुतेः इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचा
र्य श्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवनविरचितायां श्रीरामार्चनचंद्रिकायां तृतीयः पटलः श्री मा ए
षहे दिवविभागे च कुर्यान्यं च महामखान् दैवो होमेन यज्ञः स्यात् ब्रह्मो ज्ञो तल्लवलिदानतः पैत्रो विष्णान्नदानेन पैत्रेण
दलिनाथवा किंचिदन्नप्रदानाच्चानर्येण डाचतुर्विधः नृयज्ञो तिथिसंस्काराद्वंतकारेण वा पुनः ब्रह्मयज्ञो
वेदजयात् पुराणपठनेन वा इति षडंशः कृत्वा वाथ इतिहासपुराणाभ्यां मेशमहमकं नयेत् श्रीवह्माग
वतं तत्र विशेषेण दशात्पठेत् येनं श्रुतं भागवतं पुराणं नाराधितो येः पुरुषः पुराणः हृतं प्रदेवे न न यरामर
णं तेषां गतो जन्मसहस्रांतराणां १ चरितं रघुनाथस्य शतकोटिप्रविस्तरं एकैकमक्षरं पुण्यं महापातकनाशं

पं.
५२
तं पाद्मे शिवराघवसंवादे अन्तर्गतापि वेदानां सर्वशास्त्रार्थविद्यदि पुंसो कृतपुराणस्य न सम्यक्प्रतिदर्शनं वेदार्था
दधिकं मन्ये पुराणार्थं वरानने इति पुराणमन्यथा कृत्वा तिर्यग्योनिमवाप्नुयात् न यत्नवैकुण्ठकथा सुधापगा न
साधवो भगवतास्तदाश्रयाः न यत्र यत्तेश महोत्सवा सुरेश लोकोपि न वै स सेव्यतां इति हरिकथाने मि
दिनसप्तमभागवत्यविधिः ॥ प्रातर्गृहमण्डपासीनं सध्यां श्रीराघवीं तथा कृत्वाग्निहोत्रविधिना तत्र नैगहोमं समा
पयेत् इत्यष्टभागकृत्यं न्यासं षडङ्गकं कृत्वा प्राणायामसंयुतः स्वं महदद्म्यर्चनी राजा प्रार्थयेज्जानकीपतिं
वल्लीवसापदास्वामिन्यदद्दीमवधारय आगच्छ शयनागारं सीतया सह राघव पर्य्यंकतिलके प्रशस्तफलको
दोदीदृविद्रोगके स्वच्छवच्छदभाण्डकेमृदुशिरः स्थानपिधानादिके उन्मीलत्कलधौतमयादायितया श्रीसीत
यासकृतेशेतेनित्यमगण्यपुण्यफलदः श्रीकोशलेन्द्रोनृपः इति शयनोपासना सायंप्रातर्द्विजादीनां कृत
कृपायनं तथ उच्यते राम संततं ह्येतैश्च अग्निहोत्रसमं प्रियं आर्द्रपादः शुचिर्भूत्वा अश्नीयात्सह तत्शुभे उपवासात्परं ह
वं हव्यात्परमयाचितं अयाचितात्परं तत्किं प्रियं देवस्य चक्रिणः तस्मात्ये शसंतत्है विप्रोनत्कपरो भवेत् विस्र
भक्तो विशेषेणादितयापायनुत्तये अन्नं दद्यात्तु नित्याणामेन्नित्यस्माकमस्त्विति तेजो सीति जपेन्मंत्रं गायत्र्यातीर्थ
वारिणा सत्यं त्वर्तेन नेति मंत्रैः प्रोक्षयेदन्नमादरात् धर्मराजाय चित्राय चित्रगुप्ताय वैवस्तिः अश्नीयान्मंत्रराजेन ५२

स्नात्वं सन्नाभिमंत्रितं तेजस्वी स भगः श्रीमानरोगश्च जायते अनेन ब्रह्मरसो विष्णुर्भोक्ता देवो महेश्वरः एवं ज्ञात्वा तु यो
भुंक्ते सोऽन्नदोषैर्न लिप्यते अंनं ब्रह्मरसो विष्णुर्भूतेषु गुहायां विश्वतोमुखः त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वं विष्णोः परमं पदं त
योपयुक्तः स्रग्गंधवासोऽलंकारचर्चिताः उच्छिष्टभोजिनो दासास्तव मायां जयेमहि जयन्त्येवं भगवतः श्रीती
र्थं तुलसीयुतं अमृतोपस्तरणमसीत्यन्नतः प्राशयेद्बुधः मध्येंद्रवरुणाशाश्रियमदिग्गतानिति हृदि कृं उल्लाति
अन्वाहार्याहवनीयगार्हपत्यसभ्यावसथ्यानि ओं गार्हपत्ये प्राणाय स्वाहेति तद्दक्षिणपाया ब्रह्माप्राणमिदं
त्वेस्यादनामां गुष्ठतः क्रमात् अन्वाहार्येऽपानाय स्वाहेति रामगनस्त्वचा कनिष्ठां गुष्ठयुग्मेन द्वितीयामाहुतिं
हुनेत् मानायाहवनीयेऽग्नौ रक्तयावसुवासयोः मध्यमां गुष्ठयुग्मेन तृतीयामाहुतिं हुनेत् सभ्ये तूदानसं
ज्ञाय हृस्मवर्णाश्च चानया तर्जन्यंगुष्ठयुग्मेन चतुर्थीमाहुतिं हुनेत् आवसथ्ये समानाय सूक्ष्मभावर्णयाश्च
जुहुयाद्देमलीभिस्तु सर्वाभिः पंचमाहुतिं नैवेद्यशेषं तुलसीविमिश्रितं विशेषतः पादजलेन विष्णोः योऽश्ना
ति नित्यं पुरतो हरेः प्राश्नाति यज्ञायुतशापकोटिः प्रतिषिद्धनवाश्नीयाद्यपि विष्णमयि नाहुतं तथा च स्कंदे संध्ययोरु
भयोर्जाप्ये भोजने दंतधावने पितृकार्ये च दैवे च तथा मूत्रपुरीषयोः गुरूणां सन्निधौ दाने स्नाने चैष विशेषतः प
ष भौनं समाप्नोति हस्तस्वर्गं प्राप्नोति मानवः हस्ताहृतं तु नान्येन नाश्नन्याज्ञाहृतेऽपि चेत् दक्षिणां तु परित्यज्य वामेनी

चं. रेतिथापयेत् अभोज्यंतद्भवेदन्नंयानीयंचसुरासमं तस्मोदद्यादन्नशेषंभूमौदुर्गतत्रस्तये यत्रक्कचनसंस्थानंद्रुमायद्
५३ तात्मनां दुर्गतानांमयादत्तमत्त्ययुपतिष्ठतु: अमृतास्थियानमोसिपिदध्यातीर्थवारिणा भ्रंईतरंबुभूभागेदद्या
दुर्गतितृप्तये सम्यग्गचम्यदत्तांन्नरंरगहेवारिनिक्षिपेत् अंगुष्ठमात्र:पुरुषोऽगुष्ठंचसमाश्रित: ईशःक्रत्स्नस्यज
गतःप्रभुःप्राणातविश्वभुक् ततःसत्यचसंतुष्ट:पुष्टिदामिष्टदेवतां सविक्रष्टे:हृत:शिवेजयेदन्नपतेर्मन्त्रंच अ
न्नपतेन्नस्यनोधेह्यित्यादि अगस्त्यिअग्निर्वद्वानलश्च भुक्तंमयान्नंजरयत्वशेषं सुखंचमेतत्परिणामसंभवंद
दत्वारोगंचसदास्तुरन्तमे विस्नः समस्तेन्द्रियदेहीप्रधानभूतोभगवान्यथैकः सत्येनतेनान्नमशेषमन्नमारोग्यदं
मेपरिणाममस्तु भवेयेदथनांहृल्लेप्रसादाज्ज्ञानकीपते: शिखेरिष्टे:जपेद्दिव्यंभगवान्नाममंगलं इतिप्राणा
ग्निहोत्रं मृद्भि:शौचविधिंविधायचरणौप्रक्षाल्यचोपस्पृशेदद्भि: संस्मृत्यजगत्पतिंश्रीकोशलेन्द्रंहृदये अयस्मानि
मिषेयिविश्रियस्तथाथारयमाणांगिरंचस्रोणांत्रियुगंप्रस्पृज्यशायनेत्वासाद्यसंध्य:स्वपेत् रामंस्कंदंहनूमंतंवै
नतेयंवृकोदरं शयनेय:स्मरेन्नित्यंसदु:स्वप्नंनपश्यति मूलंस्मरन्वाजपेद्रामरक्षांविघ्नोपशान्तये गुर्वर्थेतिप्र
न:पथ्यंस्त्रियाव्यग्रस्स्वपेन्मृत्युंवे संकेदे ऋतुकालाभिगामीयस्स्वदारनिरतश्चय: ससदाब्रह्मचारीहविज्ञेयसत्य
हाश्रमी ऋतु:षोडशयामिन्यश्चतस्रस्तासुगर्हिता: प्रत्याख्यातीपयायुग्मास्वयुग्मासुकन्यकाप्रदा:त्यक्त्वाचेद्वा॥ ५३

मसंडुसंमद्यामूलंविहायच शुचिःसन्निविशेत्पत्नीपुत्रामदेवविशेषतः शुचिंपुत्रंप्रसूयेतपुरुषार्थप्रसाधकं इत्या
दिमन्वादिमुनिप्रणीतशास्त्रप्रणीतेपथिवर्त्तमानः नवाप्यतेनिर्मितकामपाशैः श्रीरामचंद्रस्यपदंसमेति
इतिशयनविधिः इतिरात्रिप्रथमयामकृत्यं श्रीरामचंद्रायार्पणमस्तु अथास्यमंत्रराजस्यपुरश्चरणमुच्यते
विनायेननसिद्धःस्यान्मंत्रीवर्षशतैरपि भक्तिश्रद्धाहृदानाविविधायास्तिप्रसादितात् गुरोर्मंत्रवरंलब्ध्वास
र्वाभीष्टप्रदंबुधः सर्ववस्तुजयेन्नित्यंजपेच्चनियतव्रतः षट्सहस्रंसहस्रंवाशतंचाष्टोत्तरंशुचिः एवमाराधितो
रामोयदाभक्तिप्रवोधयेत् पुरश्चरणकृत्यायांकुर्वंतिवाविधीयतां यथाशक्तिनियम्यांतर्वहिरात्मानमात्मवि
त् पुरश्चरणवत्सर्वंकुर्याद्धोमंविहायतत् इतिपूर्वकृत्यं ततःसंकल्प्यकुर्वीतपुरश्चरणमादरात् विरंतिरं
तरेणैवनियतात्माहृष्टव्रताः शैलाग्रेजलमध्येवातीरेवालवणांबुधेः नदीतटेस्वस्त्यमूलेरम्येविल्ववनेतलेष
त्पद्मशुचिवाशिवस्याद्वृषभादिववर्जिते अश्वत्थविल्वतुलसीवनेषुव्यांतराहृते गवांगोष्ठेषुतीर्थेषुपुण्यदेशेषु
शस्यते इतिस्थानानिवेदिकावरप्रकानांशुचीनांश्रीमतांगृहे सत्कुलस्यतजातानांभिदासादयतत्मनो भुंजा
नोवाहविष्यान्नंशाकंयावकमेवच वाचोमूलंफलंवापिपयप्राशनायपयते गौतमीये चरुमूलफलक्षीरदधि
भिक्षान्नसक्तवःशाकंदाहविधिचान्नसाधकस्याच्यतेबुधैः इतिभक्ष्यनियमाः लवणंचपलेचैववर्जयेद्दोडंरसा

चं.
५५

तत्रं माघस्नानस्य तु यानकोद्भवांश्च णाकातपि श्रमज्ञाषणमन्यान्नं वर्जयेदन्यस्त्जतं विमाङ्गसेविन नित्यं तथा तेनामि
मित्रिकं वर्जयेत् स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोविष्टभाषणं असत्यभाषणं जैस्मभाषणं परिवर्जयेत् मत्येरपि न भाषेत
जपहोमार्चनादिषु वाङ्मनःकर्मभिर्नित्यं तिस्रो हावनितादिषु वर्जयेच्छीनकाद्यादिस्रवणं नित्यदर्शनम् ॥
तांबूलं गंधलेपं च पुष्पधारणमेव च मैथुनं तत्कथालापं तत्क्रोष्टीः परिवर्जयेत् कौटिल्यं त्रोद्भमभ्यंगमनिवे
दितभोजनं असंकल्पितकार्यं च वर्जयेन्मर्दनादिकं त्यजेदुष्णोदकस्नानं स्नगंधामलकादिकं शिरोगंधं चावे
न पाचयेद् इति रतं रं इति वर्ज्यानि स्नायाच्च पंचगव्येन केवलामलकेन च इति स्मृतिपुराणोक्तमंत्रैः स्नायादनं
तरं शक्तो त्रिषवणस्नानमन्यथा सकृदाचरेत् इति स्नाननियमाः वर्त्तुलं नवकोष्ठं तत्कृत्वा कूर्माकृतिं लि
खेत् स्वरयुग्मक्रमेणैव पंचाद्यष्टसु दिक्षु च कादीन् वर्गान् क्रमीशान्तान् तथा मध्ये स्थालाधिपे तत्रांमाघ
त्वं यत्र कूर्मास्यं तत्र दीपकं तत्पार्श्वकोष्ठौ हस्तौ द्वाववयोः पक्षौ द्विपादकौ शेषकोष्ठं भवेत्पुच्छं स्वेदमि
ह्विरत्रमा करस्थाने महान्तः केशाऊदोद्भः ग्वमवाप्नुयात् पादौ हानिस्तथा पुच्छे पीडा स्यादंधनादिभिः
मोक्षार्थी वदने कुर्यात् दक्षिणे चाभिचारकं श्रीकामः पश्चिमे हस्ते उत्तरे शान्तिकं भवेत् ईशाने शत्रुनाशः स्यादा
ग्नेये शत्रुदीपकः नैरृते शत्रुभिर्नित्यं स्याद्वायव्ये तु पलायनं यामे वा विपिने वापि येत्वत्रावलोकयेत् नदीस्था ५५

तेजपं कुर्यात्सर्वकार्यसमीप्सुभिः कूर्मचक्रमविज्ञाय यः कुर्याज्जपयंत्रकं तस्य ज्ञाप्यफलं नास्ति सर्वानर्थाय कल्प्यते
इति कूर्मचक्रं कृष्णाजिनं वैराग्यं कल्पयेदासनं तु यः स्वस्तिकादिक्रमेणार्थविशेषेन निराकुलः स्तंभने गजचर्म्म।
च मारणे माहिषं तथा मेषीचर्म तथोच्चाटे वह्वं जेवश्यकर्मणि वस्त्रासनं रोगकरं वैयाघ्रं विपुलां श्रियं कौशेयं पौ
ष्टिके कार्य्ये केवलं दुःमोचनं वंशासने च दारिद्र्यं दौर्भाग्यं दारुकासने धरण्यां दुःखसंभूत्यै पाषाणे दुःखसंभ
वः तृणासने यशोहानिरेतत्साधारणे जपे स्त्यासनं रुद्राक्षशंखपद्माक्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः स्फाटिकैर्मणि
रत्नैश्च सौवर्णैः विद्रुमैस्तथा कुशोः पर्वैः द्वादशासु गृहस्थस्यात्रमालिकाः अंगुलीगणनादेकं रेखयाष्टगुणं
भवेत् पुत्रजीवैर्दशगुणं शतं शंखैः सहस्रकं प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रकं स्मृतं तदेव स्फाटिकैः प्रो
क्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते पद्माक्षैर्दशलक्षं स्यात्सौवर्णैः कोटिरुच्यते कुशग्रंथ्या कोटिशतं रुद्राक्षैः स्यादनंतकं तु
लसीकाष्ठघटितैर्मणिभिर्जपमालिका सर्वकर्मणि सर्वेषामीप्सितार्थफलप्रदा अष्टोत्तरशतैर्मालायं वाश
चतुराधिकैः सप्तविंशतिभिः कार्या सर्वसाधारणे जपे मोक्षार्थी पंचविंशत्याथ नार्थी त्रिंशता जपेत् पुष्टार्थी
सप्तविंशत्या पंचदश्याभिचारके अनुलोमविलोमाख्यैर्मातृकाया [illegible] मविंदुकैः तन्मेरुके स्याष्टवर्गैर्माला।
साधयेन्निर्नाम्नुभा गोपुच्छसदृशाकार्य्या पंकयीवा समेरुका सर्वं समवेत्य संयोज्य पुच्छं पुच्छे नियोजयेत् आग्न

च॰ व्यासितरक्ताद्यैः सूत्रैस्तत्कर्मसिद्धये जपमालां विधायैवं ततः संस्कारमारभेत् क्षालयेत्पंचगव्येन सद्योजातेन तम्
जलैः चंदनागरुगंधाद्यैर्वामदेवेन चर्चयेत् धूपयेत्तामघोरेण लेपयेत्तत्पुरुषेण तु मंत्रयेत्पंचमेनैव प्रत्येकं तु शतं
४५ शतं मेरुं च पंचमेनैव तथा मंत्रेण मंत्रयेत् येन प्रतिष्ठिता माला तेनैव तु मनुं जपेत् अन्यमंत्रजया विद्वान्न कार्य्या।
कर्हिचिद्बुधैः न स्पृशेद्वामहस्तेन करभ्रष्टां न कारयेत् अंगुष्ठं मोक्षदं विद्यात्तर्जनी शत्रुनाशिनी मध्यमा धनसिद्धौ स्या
च्छांतिकर्मण्यनामिका कनिष्ठाकर्षणे ज्ञेया जपकर्मणि सिद्धिदा अंगुष्ठेन विना कर्म कृतं तदफलं भवेत् तर्जन्या
न स्पृशेत्सूत्रं कंपयेन्नो विधूनयेत् अंगुष्ठपर्वमध्यस्थपरिवर्त्तं समाचरेत् आरभ्यानामिकामूलात्प्रादक्षिण्य
नैव क्रमात् मध्यमामूलपर्यंतं जपेद्दशसु पर्वसु ओं सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भ
जस्व मां भवोद्भवाय नमः १ ओं वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकर
णाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः २ अघो
रेभ्योऽथघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यः शर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ओं तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धी
महि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ओं ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा।
शिवो मे अस्तु सदाशिवो इति जयमालालक्षणं जपस्यादन्तराहृत्तिः सउच्चोपांशुमानसः यउच्चनीचस्वरितैः ४५

शब्दैः स्वरपदाद्यैश्च मंत्रमुच्चारयेद्वाचा जपयज्ञः स वाचिकः। शनैरुच्चारयन्मंत्रमीषदोष्ठौ प्रचालयेत् किंचिच्छ्रवणयोग्यः स्यादु
पांशुः स जपः स्मृतः। धिया यदक्षरश्रेणीं वर्णस्वरपदात्मिकां उच्चरेदर्थं संस्मृत्या संस्मृतो मानसो जपः। उच्चैः जपाद्विशिष्टः
स्यादुपांशुर्दशभिर्गुणैः। जिह्वाजपः शतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः। यच्च भवेत्स्थिता मंत्राः केवलावर्णरूपिणः सौषु
म्नध्वन्युच्चारिताः प्रभवंशाश्ववंतिते एकस्य मंत्रनाथः स्यान्नवोच्चोदितस्य च यदेकं तज्जपविद्भिलक्षसंख्याविधं स्मृते म
न्त्राक्षराणि मणिवत्सूत्रे प्रोतानि भावयेत् नामैव परमेष्ठ्यास्ति परमामृतं वर्द्धितो दर्शयत्यात्मसद्भावं वेष्टज्ञाद्धोमं
विनापि सा न दोषो मानवे जाप्यं सर्वदेशेपि सर्वदा जपनिष्ठो द्विजश्रेष्ठः सर्वयज्ञफलं लभेत् सर्वेषामेव यज्ञा
नां जपयज्ञः प्रशस्यते अहिंसया हि भूतानां जायते सो महाफलः यज्ञानां जपयज्ञोहमित्याह भगवान्हरिः पमता
भीये यावंतः कर्मयज्ञास्युः प्रदीप्तानि तपांसि च सर्वे ते जपयज्ञस्य कलां नार्हंति षोडशीं जपेन देवता नित्यं स्तूयमा
ना प्रसीदति प्रसन्ना विपुलान्भोगान्दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीमिति: मानसः सिद्धिकामानां पुष्टिकामैरुपांशुकः वा
चिको मारणे चैव प्रशस्तो जप ईरितः मंत्रदेवप्रकाशिकायां सूर्यस्याग्नेर्गुरोरिंदोर्दीपस्य च जलस्य च विप्राणां च गवां
चैव शस्तो जप ईरितः सन्निधौ मनसा वा जपेत् मंत्राणां के मनः संहरणं शौचं मौनं मंत्रार्थचिंतनं अव्यग्रत्वमनिर्वे
दो जपसंपत्तिहेतवः उष्णीषी कंचुकी नग्नो मुक्तकेशो मलावृतः अपवित्रकरोशुद्धः प्रलपन्न जपेत्क्वचित् अप्राव

च॰
९६

नकैरोकृतापिरमार्गाहृतोपिच चिंताव्याकुलचित्तो वाक्रुद्धो भ्रांतः क्षुधान्वितः श्रमात्तः शयानो वा मंत्रस्थित एव वा रथ्या
यामशिवस्थाने न जपेत्तिमिरांतरे उपानद्गूढपादो वा यानशय्यागतस्तथा प्रसार्य न जपेत्पादौ कुक्कुटासन एव च प
तितानामंत्यजानां दर्शने भाषणे श्रुते क्षुतेऽधोवायुगमने जृंभणे जपमुत्सृजेत् प्राप्तावाचम्य पतेषां प्राणायामं षडं
गकं कृत्वा जपेच्छेषं यद्वा सूर्यादिदर्शनं मार्जारकुक्कुटक्रौंचश्वानशूद्रखरं कपि दृष्ट्वाचम्य चरेत्कर्म स्पृष्ट्वा स्नानं विधी
यते अशुचिर्वाशुचिर्वापि गच्छंस्तिष्ठन्स्वपन्नपि मंत्रैकशरणो विद्वान्मनसैव सदाभ्यसेत् गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे शतगु
णः स्मृतः आरामे वनस्थाने सहस्रगुण उच्यते अयुतं पर्वते पुण्यं नद्यां दशगुणं तत् कोटि देवालये प्राहुरनंतं शि
वसंनिधौ शक्तश्चेत्सर्वमेवैतदशक्तः शक्तितो जपेत् नित्यस्त्रकामो वा नभक्तो वा निषेधविधिगोचरः तथा चोक्तं श्रीम
द्भागवते तावत्कर्माणि कुर्वीत न निर्विद्येत यावता मत्कथाश्रवणादौ वा श्रद्धा यावन्न जायते इति संग्रामे मंत्रोयं
सत्कृतो यथा इति जाप्यलक्षणं जपेच्च नियमो नित्यं त्रिकालं पुरुषोत्तम सर्वयेन्नेव चाव्यग्रो यावन्नवज्ञलदमादिताः तर्प
येच्च विधानेन दशांशं ब्रह्मचारिणा पुष्पाक्षतादियुक्तेन जलेन संपूज्य पूर्ववत् ततो विल्वफलैः पुष्पैः पत्रैरपि कुनाशनेर्दूर्वा।
क्तेन प्रकारेण रामनामावाप्य संजपेत् मधुरत्रैयसंयुक्तैः पद्मैर्वा पायसेन वा तिलैर्वान्यतमैरेषां ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः
स्तजैत्कालिकीनित्यं जपतर्पणमेव च होमो ब्राह्मणभक्तिश्च पुरश्चरणमुच्यते गुरोर्लब्धस्य मंत्रस्य प्रसन्नचयथाविधि ९६

पंचांगोपासनं सिद्धिः प्रदैवेत द्वितीयते निष्कामानामनेनैव साधारणकारेभवेद्यदिदयि सर्वार्थसिद्धिः सकामानां सर्वितंतितिः फलं
नवेत् पंचांगमेतत्कुर्वीतयः पुरश्चरणं बुधः सर्वै विजयते लोके विधिवद्यथ श्रद्धादिभिः आदावंते च मध्ये च ब्राह्मणान्भोजये
द्बुधः दिनेदिनेयथाशक्त्या रामभद्रेशभक्तितः सुभोजितेषु विप्रेषु तन्मात्रं सफलं भवेत् संसारे दुःखभूयिष्ठे यः रक्षे
त्सुखमात्मतः पंचांगोपासनेनैव रामं भजन्त भक्तितः पंचांगोपासनं भक्त्या पुरश्चरणमुच्यते यत् द्वि विद्वुधा श्रेष्ठं संसारो
च्छेदकारणं नानेन सदृशो धर्मो नानेन सदृशं तपः नानेन साधनं किंचिदिहार्थस्य तपोधन इति पुरश्चरणं यदि होमे
त्वशक्तः स्यात्तज्जाप्यं तर्पणेपि वा तावत्संख्याजपेनैव ब्राह्मणाराधनेन वा भवेदंगं हवनेः पुरश्चरणमात्र्यशै यद्यदंगं वि
हीयेत तत्संख्याद्विगुणो जपः कर्त्तव्यः सांगसिद्ध्यर्थं तदशक्तेन भक्तितः यद्यदंगं विहीयेत ततोतेष्वव वाप्नुयात् अंग
हीनं भवेद्यच्च कर्म मे त्वर्थसाधनं सर्वथा भोजयेद्विप्रान्कृत सांगत्वसिद्धये विप्राराधनमात्रेण व्यंगं सांगत्वमाप्नुयात्
जपाद्दशांशतो होमस्तद्दशांशतो होमस्तद्दशांशेन तर्पणं मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनं इति वा शापतिरिक्तपु
राणां एवं सिद्धे मंत्रराजे प्रयोगान्साधयेदथ ग्रंथनं वापि दर्भं च संपुटो रोधनं तथा योगः पल्लव इत्येते विज्ञेयः षट्सु कर्म
सु मंत्राणं तु विताः कृत्वा नामवर्णान्यथाविधि ग्रंथनं तत् द्विजानीयात् प्रशस्तं शांतिकर्मणि मंत्रार्णं मध्ये
साध्यनाम्नो लिखेत् विदर्भं प्रविनियोमं त्रिभिर्वश्यकर्मणि आदावंते च मध्ये स्यान्नाम्नो सो संपुटः स्मृतः

वं. पथसंस्थं भवेत्तेय इत्युक्तो मंत्रवेदिभिः आदावंते भवेन्नाम स तेनोल्लड्डोयतं मतं विद्वेषणविधानेषु प्रशस्तमिदमीरितं मंत्रस्या
नेभवेन्नामयोगयः प्रोच्चाटने मतः अंते नाम्नो भवेन्मंत्रः पल्लवो मारणे मतः इति षट्पल्लववत्तान्तं ततोदयं परिज्ञा
५७ यकर्मकुर्या यथोवित्त स्नातत्वेत्तं भतं कुर्याद्भक्तेन शांतिकं वश्यमाकर्षणं चैव तेजस्तनोदयेमति उच्चाट
नेमरुत्तत्वे व्योमतत्वे च मारणं जानीयाद्बुधितं तत्त्ववर्णैर्विंदुगतैः पृथक् इति तत्त्वज्ञानम् वेदासंयोनिमेईडुम्यसं
हृतं षडस्त्रकं पंकजाकारमद्यासं शांतिकादीनियोजयेत् इति कुंडानि लौकिकेभ्यो शांतिकं स्यात्पौष्टिकं च मु
भं तथा वटजेत्संभं तं प्रोक्तं श्मशानस्थे तु मारणे विभीतकाश्मो विद्वेषे षट्कर्मस्वयं यामताः इत्यासनः अंगु
ष्ठानामिकाभ्यां च जपेद्गुप्तं समकर्मणि अंगुष्ठमध्यमाभ्यां तु जपेदाकृष्टसिद्धये तर्जन्यंगुष्ठसंयोगाद्विद्वेषोच्चाट
नेभवेत् कनिष्ठांगुष्ठकाभ्यां तु जपेन्मारणकर्मणि इति जपस्थानं उदयाद्यामपर्यंतं हेमंते पौष्टिकं जपेत् याम
द्वयं पूर्वरात्रे शिशिरे मारणं जपेत् वसंते प्रहरादूर्ध्वं यावन्मध्याह्निकं जपेत् कार्यमाकर्षणं तत्र ग्रीष्मे रिपुस्यवशस्ततः शे
षमध्यातीयको यामो हितो विद्वेषकर्मणि ततोस्तमनपर्यंतमुच्चाटेनायदागमे अर्धरात्रे नियतवाक् जपेच्छरदि शां
तिकं तथा चाह वसिष्ठः यस्मिन्कस्मिन्नृतौ कार्यं मंत्राणां साधनं शुभे पूर्वाह्ने वश्यपौष्टार्थं मध्याह्ने प्रीतिनाश
नं उच्चाटमपराह्ने तु संध्यायां मारणं तथा शांतिकं चार्धरात्रे वै तत्र हृद्ये सर्वकर्म च इति कालज्ञानं पूर्वामुखे भवेद्वश्यं ५७

दद्विरोग्याभिचारिकं पश्चिमेर्व्वयनं विंयाद्युत्तरास्येन शांतिकं आकर्षमथाग्नेये नैऋते मारणं तथा उच्चाटनं च वायव्ये ई
शान्त्येमोक्षदायकं इतिदिङ्नियमः शुक्लपक्षे द्वितीयावत्तृतीयापंचमीतथा बुधदेवगुरूपेताशांतिकेचाथसप्तमी
षष्ठीत्रयोदशीचैवचतुर्थीमवमीतथा सोमदेवगुरूपेतापौष्टिकेसंशितावुधैः अष्टमीनवमीचैवदशम्येकादशीतथा
शुक्रभानुसुतोपेताशस्ताविद्वेषकर्मणि अतश्चतुर्दशीकृष्णाशनिवारेतथाष्टमी उच्चाटनेनिशस्तायजयः शंकरभा
षिताः अमावास्याष्टमीकृष्णानाटकेचचतुर्दशी भानुनातनयोपेताभूसुतेनापिसंयुता मारणस्तंभनेचैवजपहोमे
प्रशंसिता इतितिथिनिर्णयः लक्षंतदर्द्धमथवाजपित्वातद्दशांशतः तिलैर्वाकमलैर्हत्वानायकदिक्षुतदश्यत विल्व
प्रसूनैर्वैश्वर्य्यमर्चितैः श्रीर्हुतैर्भवेत् पालाशकुसुमैर्हुत्वामेधावीवेदविद्भवेत् दूर्वाभिश्चगुडूचीभिःप्रत्येकमपि
चाज्यतः निरामयोपिदीर्घायुर्भवत्येवतपोनिधि आरोग्यकामोर्द्धजीयाद्वतंमंत्राभिमंत्रितं होमेयाम्यंत्रपञ्चतांभःपी
त्वाहंवकविर्भवेत् रोगार्त्तोव्याधिहोमेनरोगान्मुच्येतनत्क्षणात् सम्यक्कंदनतोयेनतर्पणैश्चसमाहितैः जानीप्रसूनैर्दू
र्वाभुराजानंवशमानयेत् ध्यात्वापिमन्मथंरामसीतामपिरतिंस्मरन् सर्वंवश्यप्रयोगेषुजपहोमादिकर्मसु वां
छितंयत्नमाप्नोतिहुत्वारक्तोत्पलैनवैः हुत्वानीलोत्पलैः सम्यक्वशयेदखिलंजगत् रामंविधिवदाराध्यज्वलितैश्चैवप्रयो
गवित् हुत्वानीलोत्पलैःसम्यक्वशयेदखिलंजगत् रामंविधिवदाराध्यज्वलितैःशेषप्रयोगवित् मथस्वयशकेनया

वें.
५८

यस्तेनहुतेनात्र सर्वाधिपत्यं वै ड्वं भवत्येव न संशयः विल्वप्रसूनैः हुत्वा देवेशं यां विल्वदलैरपि हुत्वा सलभेत लक्ष्मीमचिरान्मंत्र
साधकः आसाध्य रामचंद्रांशुमंडले वत्सरे मुते उदयादस्तमानंतं जपन्मंत्रमनन्यधीः फलं भवति तस्याशु देवानामपि
दुर्लभं राज्यैश्वर्ययोगभोगार्थी जपेल्लक्षमनन्यधीः पद्मैर्विल्वप्रसूनैर्वा दशांशं जुहुयात्ततः समुद्रतीरे गेहे वा
लक्षजापी पयोव्रतः पापसेनान्यग्रजैन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् परिस्त्रीणाधिपत्याय शाकाहारो जलांतरे जपे
ल्लक्षं च जुहुयाद्विल्वपुष्पैर्दशांशतः तदेव प्राप्नुयात्स्वाधिपत्यं न संशयः उपोष्य गंगादिजलांतरस्थो रामं समा
राध्य जपेच्च लक्षं हुत्वा दशांशं कमलैस्तिलैर्वा विल्वप्रसूनैर्मधुरत्रयाक्तैः राज्यं श्रियं विंदति मंदभाग्यो यामुष्य दासं
परवांछितं स्यात् माघमासे जले स्थित्वा कन्दमूलफलाशनः जपेल्लक्षं च जुहुयात्पायसेनार्विनेमले दशांशं पुत्र
पौत्राद्यैश्चैतद्भेषग्रायशोऽन्वियां श्रीसमभवदशः पुत्रापौत्रैश्च युक्तप्रजायते बलिष्ठैः शत्रुभिर्मैत्रीपरिच्छेतो वमानितः
तदाहृतहतेन्मुक्तानामांतैर्वै रिणां जपेत् ध्यात्वा रघुपतिं क्रुद्धं कालानलमिवापरं आकीर्णसशराकृष्टकोदंड
भुजमंडलं रणांगने रिपून्सर्वान्लीलामात्रगणान्वृहितिभिः संहरंतं महावीरमग्रमैन्द्ररथास्थितं लक्ष्मणादिमहावीरैः शो
लहस्तकरोद्भूतैः वेगात्करालहुंकारभोभोकारमहारवैः नदद्भिः परिधावद्भिः समरे रावणं प्रति एवं ध्यात्वा हानिरहारो
[illegible]णायरिपोः पुनः जुहुयात्कालमलीपुष्पैर्दशांशं मंत्रसाधकः अत्येश्वर्यमरवोपि न शत्रुरवाशिष्यते वैरिणा राव ५८

णं ध्यात्वा तथात्मानं च हृद्गतं विधाय पूर्ववत्सर्वमनायासेन साधयेत् शीताहरणं शोकाधिक्यं भीभूतमचेतनं जपेद्ध्रु
प्तिं ध्यायन्निराहारो जले वसन् दशांशान्तिलैर्हुत्वा सम्भवेद्बहु संहतिं निधाय वायुबीजान्तेन तन्नाम ध्यानादिषु
सचसीतान्वेषणकाल च भ्रमयत्यचिरं सा दाहादिमपि वैरिणां ग्रन्थैर्पि च हव्वः सीतिप्रयोगमन्त्रराजके किंच
प्रयोगकर्तॄणां परलोको न विद्यते प्रयोगसिद्धिरेवैवां फलं नान्यदिति भवेत् निःकामानां च भक्तानां जपहोमा
दिकर्मसु मुक्तिरेव फलं तेषामिह किंचिन्न विद्यते विहन्त्यन्तःकालमादाय पाशादीनां विमोचय नायं मुक्तिप्रदो मे
ऽभिचारणादौ प्रयुज्यतां इति प्रयोगसाधनम् अथातः संप्रवक्ष्यामि नानायन्त्राणि मन्त्रिणां नानार्थदानि राम
स्य नानाकल्याणमान्यथक पंचरात्रे ब्रह्मसंहितायामुक्तिं प्रवर्तत्यते तथाहि षट्कोणं चक्रमालिख्य स्वरके।
पारसंयुते कोणेषु मन्त्रवर्णाश्च वहिरष्टदलाब्जं दलेषु विलिखेत्ततः प्रणवसंयुतं पुनः सर्वपुनः पद्म
द्वादशारं दलेषु यथा त्रैलोक्यमोहनं बीजं नामसंयुक्तमालिखेत् कर्णिकायां लिखेन्नाम मारमन्त्रविदर्भितं
महापद्मदर्शनेनेदं शोभितं चक्रमुत्तमं पृथिव्या संपुटे बाह्ये वज्राष्टकविभूषितं चतुष्कोणं शुभमथो भूशाया।
भावतिः प्रयुक्त भूर्जपत्रे लिखेदेतद्रोचनाद्यैः शुभैर्हति विलिख्याथ स्पर्त्मन्त्री मूर्ध्नि याद्दक्षिणे भुजे ततस्य
विघ्नानपायं यावन्तत्र ते नस्यात्ते व्याधिभिर्नाभिभूयेन नाहिभिर्न चतस्करैः नाग्निभिर्न गजैर्मन्त्रैर्न चान्यैः क्षुद्र।

दं.
४९

जेतृभिः स्त्रियोवश्याभवंत्येवदर्शनात्तस्यमंत्रिणः राजानोमंडलीकाश्चसामंताराजमंत्रिणः धनधान्यसमृद्धिःस्या
त्सर्वान्कामांश्चविंदति त्वयाप्युक्तनवक्तव्यंयेनराजंमहेश्वरं नाशिष्यायतपायायनाशांतायप्रियायच शिष्यायमे
वनिष्ठायश्रद्धाभक्तियुतायच वसुप्रदायदातव्यमन्यथानरकेपतेत् इत्यस्यार्थः षट्कोणंचक्रेनालिखेत्परस्प
रंचैसुखेन त्रिकोणयुग्मंलिखेत् ततश्चऐंद्राग्नेयनैरृत्यवारुणवायव्येशानांतामध्येमध्येसमषट्कमह
कासेयंषट्कोणेनादिना स्वरकेसरसंयुतमित्येतद्वहिरष्टदलांबुजमित्यन्तेनसंबध्यनेकोणेषुमंत्रवर्णान्स्वी
दिषट्कोणेषु ॐरामायहूंफट्स्वाहेतिमंत्रः ततःश्रींश्रींरामायहुंफट्स्वाहेति रांरामायस्वाहेतिवाफट्
स्वाहेति रांरामायस्वाहेतिवावषट् मंत्रवर्णान्यथाक्रमंलिखित्वाततोवर्त्तुलरेखाद्वयंलिखेद्वहिरष्टदलांबुजं
तद्वहिरष्टयत्रपमं स्वरकेसरसंयुतं षोडशाकेशरसहितंदलेषुविलिखेत्सकलं तथाष्टसुदलेषुच ॐनमोना
रायणायेतिमूलमंत्रंलिखेत् ततःप्रणवसंपुटंप्रत्येकमष्टाक्षरमध्यगतंयथाभवेत्तथालिखेत् पुनःद्व
वंसर्वंषट्कोणपूर्ववन्मंत्रार्णान्स्वरसहितंलिखेत् ततोकोणाग्रस्पावर्त्तुलरेखाद्वयंकुर्यात् पुनःपत्रंद्वादशारस्य
दशदलेषु त्रैलोक्यमोहनंवीजंक्लीमितिनामसंयुक्तमालिखेत् तद्वीजंसाध्यनामसहितंप्रतिदलंलिखेत् त
तोकर्णिकायांलिखेत् साध्यषट्कोणमध्येवर्त्तुलरेखाद्वयंलिखेत् कर्णिकावत्कर्णिकांतस्यांसाध्यस्यवक्तव्यतेना ४९

मलिखेत् कथंभूतं तत्तारमंत्रैर्विदर्भितं तन्नामादिनवसंख्याकमंत्राक्षरैर्विदर्भितं आदौ मंत्राक्षरेकद्वयं अनंतरं साध्यनामाक्षरमेकैके
कं पुनर्मंत्राक्षरद्वयं अनंतरं नाम्नोक्षरं समाप्तिर्यावत्तावल्लिखेत् एतद्विदर्भितं तथा च मंत्रांशाके द्वे द्वे मंत्राक्षरे यत्र एकैके
कं नाम साध्यकं विदर्भितं तदुक्तमन्यत्रोक्तं सर्वरक्षाकरं परं इति शांतिके त्वादौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा तदनंतरं साध्यना
म समग्रं विलिखेत् पुनर्मंत्रं समग्रमालिखेत् एतत्संपुटमित्युच्यते तथा मंत्रमालिख्य पूर्ववत् साध्यं च तदनंतरं
पुनश्चांते भवेन्मंत्रं संपुटं शांतिकर्मणीति विशेष आदौ मंत्रप्रथमाक्षरं ततो नाम्नः प्रथमाक्षरं पुनर्मंत्रद्वितीयाक्षरं ततो
नाम्नो द्वितीयाक्षरं एवं समाप्तिर्यावल्लिखेद्विधिवत् समग्रथितमालावत् एतद्ग्रथितं तथा च एकैकं साध्य
वर्णं तु मालावत्संपुटीकृतं मंत्राक्षरैर्ग्रथितं चैतद्वश्याकृष्टिविधियोः स्मृतं एष मंत्रभवेन्नत्वादौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा प
श्चान्नामाक्षराणि सावशेषाणि लिख्य पुनर्मंत्रं समग्रं लिखित्वा पुनर्नाम्नो वशिष्टाक्षराणि विलिख्य पुनर्मंत्रं सम
ग्रं लिखेत् एतद्ग्रस्तं तथा च आदौ मध्ये तथा चांते मंत्रं कुर्याद्विचक्षणः मध्ये मध्ये भवेन्नाम ग्रस्तमित्यभिधीयते इति
अयमेव रोध इति केचिदाहुः योगस्त्वेवं आदौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा पश्चान्नामाक्षराणि च समग्राणि लिखेदिति एतच्च
वत्स आदौ नाम समग्रं लिखित्वा पश्चान्मंत्रं समग्रं लिखेदिति तथा च तत्रादौ योग उद्दिष्टं रते चेत्पश्चात्समस्तत इति त
योश्च विनियोगस्तथैवोक्तः तथा हि शांतिके पौष्टिके दिव्ये प्रायश्चित्तविशोधने मोहने दीपने योगः प्रयुंजंति मनीषिणः

चे. मारणं विषनाशे च ग्रहभूतविनिग्रहे उच्चाटने च विद्वेषे पल्लवं संप्रवक्ष्यते इति अत्र सर्वत्र साध्ययुक्तं विलिख्य ततः स्वनाम च तु
५० र्थ्यन्तमध्ये पदेऽग्नेर्ततः पल्लववाचकं पदं द्वितीयान्तं देहि क्रं विलिख्य बहिरभ्यसेत् एषा विधिः सांप्रदायिकः एवं कर्णिकायां
प्रयोगात्तद्रूपेण लिखित्वा वेष्टयेदित्याह महासुदर्शनेनेदं वेष्टितमिति इदं यन्त्रं महासुदर्शनमन्त्रेण सुदर्शन महाचक्र
50 राजधगधगगीतकदुष्टभयंकरछिंदछिंदभिंदभिंदविदारयविदारयपरमंत्रान्ग्रसग्रसभक्षभक्षभूतानित्रासयत्रासयत्रा
सयहुंफट्स्वाहा इत्यनेन वेष्टितं यथा भवति तथा लिखेत् चक्रमन्त्रमेपत्तदुक्तं ष्टेयंत्रं भवति पृथिवीसंपुटं वाऽस्पृथि
वीमंडलं चतुष्कोणं संपुटं तन्मध्ये वृत्तमष्टकोणं लिखित्वा च्छकाराद्यकसंवंडं लिखेदित्यर्थः ततो वहिरेखाद्वयं लि
खित्वान्तरं तत्र चतुष्कोणं कुर्यात् तत्कोणेषु केश्वालमिति श्रंक्रंषायाथाः विनि वीजानि लिखेत् भूर्जपत्रे लिखेदे
देतद्रोचनाद्यैः शुभे ह्रितिपतत्त्वं कं भूर्जपत्री तत्कामनार्थी विजिताधिकरणो रोचनाद्यैः रोचनाकुंकुमचंदनकर्पूरादि
द्रव्यैः शुभे हस्तिगरुडपृष्ठादिदिवसे लिखेत् इति यत्तदुक्तं भवति आदौ षट्कोणं चक्रं लिखेत् ततो वर्तुलरेखाद्वयं
ततोऽष्टदलं पद्मं तस्यैकैकं दलं केसरद्वययुक्तं ततो दलाग्रेष्टकवर्तुलरेखाद्वयं ततः षट्कोणं ततस्तथैव रेखाद्वयं
ततो द्वादशदलपद्मं पुनस्तथैव रेखाद्वयं ततोऽष्टकोणं चक्रं ततस्तथैव रेखाद्वयं आयवत्कोणमध्यस्थवर्तुलमंडलि
कर्णिकायां साध्यनामसंहितं मंत्रं लिखेत् षट्कोणेषु मंत्रवर्णान्लिखेत् ततोऽष्टपत्रेषु अष्टाक्षरनारायणमंत्रं ५०

मंत्रं विभज्यालिखेत् पद्मस्य केसरेषु द्वे द्वे च यथासंख्येन षोडश स्वरान् तदनंतरं रेखाद्वयमध्ये कादीन् ठांतान् अष्टतः ष
ट्कोणेषु मूलमंत्रवर्णान् ततोनंतरं वर्तुलरेखाद्वयमध्ये ॐ अमुष्य प्राणा इह प्राणाः अमुष्य जीव इह स्थितः अमु
ष्य सर्वेन्द्रियाणि वाङ्मनः प्राणा इहायंतु तत्वा त्वष्टार आवाहनं सन्निधानं सुखेन सुचिरं तिष्ठंतु स्वाहा इति प्राणप्रति
ष्ठामंत्रं लिखेत् अमुष्य तु विशेषो गुरुमुखादेव ज्ञेयः कामवल्लभं चोक्तं ततो द्वादशदलेषु त्रैलोक्यमोहनवीजं
साध्यनामसहितं ततो वर्तुलरेखाद्वयमध्ये सुदर्शनमंत्रं अष्टसु कोणेषु प्रतिकोणं हुंकारं लिखेत् ततो वहिरष्ट
सु कोणेषु प्रतिकोणं यांशंक्रशावनिवीजानि लिखेत् इति विलिख्य धारयेदित्यादि स्पष्टार्थः अत्र सर्वत्र यंत्रसा
धारणमुहूर्तादिविशेषः मंत्रांशकोक्तः कथ्यते तथा च शुद्धदिने शुभनक्षत्रे शुद्धदेशे शल्यवर्जिते सशिष्यस्तत्र आ
चार्यः शिष्यो वा तदभावतः उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा उपविश्य प्रणम्य च गुरुं विघ्नेशं देवं ततो यंत्रं समालिखेत्
कामनाभेदेन कालविशेष उक्तः कथ्यते वश्यार्था ह्यष्टौ लिखेच्छ्रेष्ठोदिते तु विद्वेषणे त्वस्ते आर्द्रायां मारणे प्राक्तनम
याह्नादातं भवेत् तथा च कामनाधीनो लेखनीविशेषोपि तथा च लेखन्या च लिखेद्यंत्रं वश्ये दूर्वांकरोत्थया
आकृष्टौ तु करंजोत्था मारणे पितृशाखिजा स्तंभकर्मणि विज्ञेया राजहंसोद्भवा तथा शांतिके पौष्टिके चैव व
साद्युः कामविधौ तथा मार्गापशमने चैव जल्पने स्तंभने पि वा विश्रामो यादने चैव शिलायां तु प्रशस्यते खरच

वं·
५२
51

मींणविद्वेषमहद्दुच्चाटमंथवेत ह्रीरेदेवतथासम्यग्युक्तंवासाधयेद्ध्रुवं ज्वरसंतापशोकंचशत्रुणांमारणंतथा लिखित्वासा
धयेत्सर्वंपीतवस्त्रेणनान्यथा तथाद्वयमेदेपि द्वैयस्त्रविविधैस्तद्वच्चेद्ध्रंचंदनरोचनैः उशीरवत्नीरयुक्तैस्तनात्रकार्या
विचारणा नागेंद्रमदयुक्तोवैतथावश्यप्रवरोचता विषयत्रयुक्तेनचिंतागोरोणमेषणा नाडनोच्चाटनादीनित्रद्
कार्माणिसाधयेत विषार्कक्षीरसंजाताःसंयोगेमारणेस्मृतं मंत्रेशायत्रराजन्नमेवंसंलिख्ययत्नतः पूजयेद्गंधपु
ष्पाद्यैर्ध्यात्वादेवंजगद्गुरुं त्रिलोहवेष्टनंकृत्वा ततःपूजांतुकारयेत देवहस्तगतंलब्ध्वा साधयन्साधकोत्तमः करेकं
देशिखायांवायथासन्निहितोभवेत्क्षिनिशेषसंगमे अथद्वितीययंत्रं नामसंपुणंवमध्येषट्कोणंवासतोलिखेत
मंत्राक्षराणिकोणेषुकोणयोर्विघ्नमोहने माहेंद्रमंडलेवाथकपालेविलिखेद्दिदं रक्तेनानामिकोत्थेनतापयेद्वा
ह्निवह्निना सप्तभिःदिवसैर्यंत्रंरंभापिवशगाभवेत अस्यार्थः नामसंपुणंवमध्येइतिआदौलिखेत्तवर्तुलरेखाद्वयम
ध्येसाध्यस्यवस्तुनोनामसंपुणंवद्वयमध्यगतंलिखेत षट्कोणंवास्यतोलिखेत पत्रचतुष्कोणंवासतोलिखे[illegible]युक्तप्र त =
कारेणकर्णिकाख्यवर्तुलरेखाद्वहिर्लिखेत मंत्राक्षराणिकोणेषुरांरामायहुंफट् रां रामायस्वाहेतिवा[illegible]ड्क्षराणि व =
षट्कोणेषुयथाक्रमंलिखेत कोणयोर्विघ्नमोहने द्वयोर्द्वयोःकोणयोर्मध्येविघ्नमोहने ॐश्रींह्रांश्रींदासरथायसीता
वल्लभायत्रैलोक्यमोहनायनमः इतिमंत्रयस्यसंभवंलिखेत ततोवर्तुलंद्वाद्वयंलिखेत क्लीमितिवाजगन्मोहने ५२

बीजंलिखेत् माहेन्द्रमंडलंवास्वपक्षेकोणवह्निभागेअष्टकोणंचक्रंलिखेत् सर्वेषुचकोणेषुछकारंलिखेत् कपोलेविलि
खेदिदं इदंयंत्रंनरशिरःकपालेलिखेदित्यर्थः केर्द्रव्यैरित्याह रक्तेनानामिकोत्थेनकनिष्ठीकायासन्निहितांगुलीति
गतेनरक्तेनलिखेदित्यर्थः मापयेत्खदिराग्निनासाध्यमनुस्मरेत् मंत्रंचाष्टसहस्रंजपेत् सप्तदिवसंखादिरसमि
द्भिःसमिद्भिःखादिराग्निनातापयेत् शेषंव्यक्तं अथतृतीयं इदंस्वपरंयंत्रंमायाबीजेनवेष्टितं ह्रीमितिबीजेननिरंतरं
लिखितंवेष्टंप्रातरंभवतिकुत इत्याह भूर्जेविलिख्यविधिवद्भूर्जपत्रेयथाशास्त्रंलिखितमित्यर्थः साध्यमूर्धन्नमालि
खेत् षट्कोणमध्यस्यकर्णिकायांसाध्यपुरुषरूपंस्त्रीरूपंमूर्तिनंहस्तपादाद्यवयवयुक्तंमंत्रसंपुटंलिखेत् कृत्वाभ्रम
भ्रानेखनतेशागङ्केमार्गणयंत्रंसंपाद्यशववदाहभूमौखनतेनित्यपनंकुर्यात् कुत इत्याह संध्यायांविजयेद्दालो
सूर्यास्तसमयेएवंकृतेकिंभवति बलंवालवंत्रप्रतिपदंजयंतीतिइत्यर्थः साध्याकर्षणमावहेत साध्यस्वायत्ति
तस्यवत्सुतः स्वसमीपमानयनंसाधयेदित्यर्थः अथचतुर्थंद्वितीयान्तरसंपुटंनाममध्येलिखेन्मुने कोणेषुउडरेह
र्गणेन्वह्निर्वरुणमंडलं वारुणंपवितोलिख्यगंगाद्यैःकलशोदके तन्मुखेकल्पितंदेवदीपंकपिलाजेनपूरितं मंत्रेण
वासुदेवेशंदीपमध्येविधानतः तत्रमंलत्तयेन्मंत्रंरूपंभगवतस्फुटं अतीतानागतंसर्वंस्वप्नेवदतिमंत्रिणा क्रमा
दीपप्रपत्तिदिवंप्रस्तुमान्यदिनयथपीत अस्यार्थः द्वितीयान्तरसंपुटंनाममध्येलिखेन्मुने रामित्यनेनसंपुटितस्य

चं. यंवस्यानेनामषट्कोणांतःकर्णिकामध्येलिखेत् मुनेतिसंबोधनं कोणेषुरुद्रदेवहृणीनषट्सुकोणेषुरामायहुंस्वाहेति
षड्वर्णानुद्धरेल्लिखेत् वहिर्वाहणमंडलषट्कोणाद्वहिर्वाहणमंडलंयत्नराकारंमंडलेलिखेत् वारुणंपरितोलेख्यंवंइति
५२ वीजंसर्वतःनिरंतरेलिखेत् ततस्तत्कोणमंडलंसर्वमाधारणंभूपुराख्ययाधांकुशावनिवीजयुक्तंलिखित्वालात्तार
मेतांविष्टयेत् गंगाद्यैःकलशोदकैर्गंगादिसरिज्जलैः कुंभपूरयित्वातस्मिन्कलशोदके गंगा तद्यंत्रंनिक्षिपेत् तत्सु
विकल्पितंदीपंकपिलाज्येनपूरितं तस्यकुंभस्यसुविकल्पितंदीपंकुर्यात् कपिलाघृतेनपूरितंचशरावकेनतत्प
र्थः मंत्रेणावाह्यदेवेशंदीपमध्येदेवेशंश्रीरामदीपाख्यस्थंहिलेखावाह्यविधानतःअस्यतस्यायमर्थः श्रीरामपरमा
त्मादेवता रा इतिवीजंस्वाहेतिःशक्तिः सनत्राणांतुब्रह्माभृगुर्भरद्वाजोविश्वामित्रोथगौतमःपुलस्त्योवामदेवश्चऋ
षयःपरिकीर्तिताः तथाछंदांस्यपियथाक्रमेणैव गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्बृहतीपंक्तिरेवच [illegible]ष्टुजगतीचेतिछंदांस्यु त्रिष्टु =
क्तानिसूरिभिः देवतास्तुक्रमेणैवपरमात्माहरोदुर्गासूर्यस्कंदःपितामहः एतास्तुदेवताःशाक्तावीतिहोत्रवक्त्रसप्त
मःवर्णास्तुप्रथमःश्वेतवर्णःस्याद्द्वितीयोग्निसमप्रभः तृतीयापिंगवर्णस्तुचतुर्थेहरितप्रभः पंचमःपिंगवर्णः।
स्तुषष्ठापीतसमप्रभः सप्तमोनीलवर्णस्यादेतेवर्णाःप्रकीर्तिताः चतुर्णामाद्यवर्णानामुदात्तःकथितःस्वरि
तःपंचमोवर्णःषष्ठोवर्णोनुदात्तकः उदात्तःसप्तमीवर्णःस्वराःप्रोक्तामयानघश्रेयस्यतस्माग्न्यायामादिविनियोगः ५२

संकोर्ध्वमंत्रेणव्यापकंन्यासंकृत्वास्वाहेत्यनेनकरशुद्धिंकृत्वारामायहुंफट्इतिशिरःशिखाकवचनेत्रेषुपंचाक्षराणिन्य
सेत् स्वाहाअस्त्रायफडित्यस्त्रंदिक्षुविन्यसेत् एषषडंगन्यासः ततोयोगेश्वरचापमुद्राःप्रदर्श्यप्राणावेतो
र्ध्वम् एवंकृत्वाततोव्याहृत्यादिकमितिकृत्वाततः श्रीरामंध्यायेत् नीलोत्पलदलश्यामंजटामुकुटमंडितं पीतां
बरधरंदेवंदिव्यकुंडलभूषितं दक्षिणेलक्ष्मणंध्यायेत्कनकाभंकिरीटिनं वामभागेजगद्योनिंप्रकृतिंपरमेश्वरीं सी
ताचंपकगौरांगींसितवस्त्रविभूषितां सर्वाभरणसंयुक्तांद्विभुजांरक्तकुंडलां ध्यात्वालक्ष्मणयंत्रंजानाग्रेशोककुसुमैर्मे
र्द्धनत् अनंतविधिनासिद्धमंत्रःसकृंभस्मस्वस्थशरावकल्पितप्रदीपेस्वहृत्कमलस्थंदेवमावाहनमुद्रयाआवास्यस्थाप
नसन्निधीकरणादिमुद्राःप्रदर्श्यषडंगन्यासंकृत्वायोगेश्वरचापमुद्राःप्रदर्श्यअभयतः सीतालक्ष्मणौगंधर्वान्पृष्टकंत
तोगरुडगणपतिदुर्गाक्षेत्रपालान् ततोलोकपालाष्टकंपत्रेतोविष्वक्सेनगरुडनारदादिभक्तान् ततोहनूमत्सुग्रीवा
दीनामावाहयेत् एतत्परिवारसहितंषोडशोपचारैरभ्यर्च्य पुरतःकुमारंकुमारींवाभ्यर्च्यदीपमध्येकिंतिष्ठति प
श्येत्स्वज्ञानस्यदीपप्रदर्शयेत् तत्रसंलक्षयेन्मंत्रीद्रूपंभगवत्स्फुटं इत्यादिसुगमं अथपंचमंयंत्रं कर्णिकांतर्गतंनामत्र
तीयाक्षरगर्भितं शिष्टांतरेषुसंलिख्यततोन्यापरिवेष्टयेत् पार्थिवंमंडलंवाह्येविलिख्यतत्रवान्निशिजाबकेनाज
हृदस्यकोटरेतद्धितिःदिपेत् मुखेलंभोगानितिलंभोजिह्वालंभोभवंत्यतः इतिमंत्रस्यार्थः कर्णिकांतर्गतमिति च

कोणान्तर्गतवह्निलेखाद्वयं मध्यगतं नाम तत्तृतीयान्तरगर्भितं साध्यस्य वस्तुनो नाम मंत्रस्य कर्म इत्यनेन तत्तृतीयान्तरेण संपुटितं
लिखेदित्यर्थः शिखान्तरेषु संलिख्य ॐ रामाय हूं फडिति शिखान्वहुर्षान्त्यकोणेषु लिखेत् ततोऽन्त्यैः परिवेष्टयेत् अनन्तरं
 स्वाहेति वर्णाद्यम्भ्यां परिवेष्टयेत् पार्थिवमंडलं वा स्वेपाशाङ्कुशगवनिवीजसहितं चतुःकोणं बहिर्लिखेत् यत्नवान्त्या
सादिकं कृत्वा आत्मनो रक्षां विधाय लिखेत् काम्यकर्म तत्स्य देवाद्यैरभिभवसंभवात् तथा च काम्यकर्मप्रशान्तस्य।
गतकस्यास्य शुभमप्यव अरितं भजते मित्रः सिद्धं त्वतो ह्विपर्ययात् इति तस्यापायान्तरापरिहार्यसंकटे प्राप्ते भावयातो
भूतात्कार्यकर्म ज्ञर्यात् कस्मिन्काले निशि रात्रौ सार्धयामादुपरि चतुर्थयामादर्वाक् यंत्रं संपाद्य प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा ॐ
जो विधाय जन्तुकेतलाद्वया वेष्टु सहस्रवारमभिमंत्र्य भुजहत्तस्य कोटरे पलाशवृक्षस्योदरे तद्यंत्रं निक्षिपेदिति शे
षं स्पष्टम् अथ अग्निसंहितायां हयंत्रकर्णांतेश्वष्टदेवसर्वेषां राममंत्राणां तयोः पूजा प्रशस्यते प्रादौ षट्कोणं तु नेद।
लानि विलिखेद्दैत्यौ ततः स्याद्वज्रस्य केसर्वलक्षणसंपन्नं व्यक्तं सर्वमनोहरं तदन्तरेपि सद्यक्तं साध्याख्यकर्मगर्भितं
तद्बीजं विलिखेद्भूय स्वक्रोडीकृतमन्मथ ततः संत्यं च बीजानि पुनरावर्तयेत्क्रमात् पुनर्दशान्तरेणैव तद्दपरिवेष्टयेत्
षडङ्गान्यग्निकोणादिकोणेषु च क्रमाल्लिखेत् तथा कोणकपोलेषु ह्रीं श्रीं हे विलिखेत्ततः ह्रं बीजं प्रतिकोणा
ग्रेकेसराग्रेषु च स्वरान् मालामंत्रस्य वर्णास्तु चत्वारिंशच्च सप्त च वर्णाः सप्तदलेषु च षट् षट् पंचाष्टमे दले स्व

तोवष्ययकाध्येत तत्सर्वंवत्तयोयंत दिग्विदिक्षु लिखेद्बीजेनारसिंहेवराहयोः हूंचेति सर्वदिक्षु शृंहेचवज्रके यंत्रेस्मिन्सम्यगारा
ध्यभुक्तिंमुक्तिंचविंदति एतद्यंत्रंसमालिख्यगुलिकीकृत्यधारयेत् अपुत्रोलभतेपुत्रान्धनार्थीधनमाप्नुयात् किमत्रबहु
नोक्तेनसर्वसिद्धिप्रदंनृणां यंत्रमेतत्समाख्यातंधारणान्पातकापहं अस्यार्थः षट्कोणादिधरण्यंतमनोहरंयंत्रं
तस्यायंत्रस्यमध्येमृत्युंजययथाभवतितथामायाप्याख्याकर्मगर्भितं तस्यश्रीरामस्यबीजंलिखेत् तत्सर्वंमन्मथेन
कोडीकृत्यअवशिष्टैर्मंत्राणैस्तन्मर्थ्यंवेष्टयेत् पुनर्दशाक्षरेणचपुनरष्टमन्मथैर्वेष्टयेत् अष्टदलाद्बहिर्दशाक्षरैर्वेष्टनमि
तिवसिष्ठकल्पभेदः शेषंस्पष्टं इतिषष्ठं षट्कोणादिधरण्यंतंपूर्ववद्बहिर्लिखेदथ तस्यमध्येलिखेत्तारंषट्सुकोणे
ष्वपिक्रमात् मूलमंत्राक्षराण्येवंसंधिष्वंगंचमान्मथं मायांगंडेषुकिंजल्केस्वराणांलेखनमतं पत्रेषुपूर्ववन्मा
लामंत्रोलेख्यः क्रमेणादि दशाक्षरेणासंवेष्ट्यकाद्यानिव्यंजनानिच दिग्विदिक्षुलिखेद्बीजेनारसिंहवराहयोः एतद्यं
त्रांतरेचाष्टसंगावरणमर्चयेत् सौवर्णेरजतेभूर्जेलिखित्वार्चनमाचरेत् फलंतुपूर्ववद्ज्ञेयंयंत्रस्यास्यविचक्षणैः अस्या
र्थः चतुरस्रेवह्निदलस्यकार्णिकमध्येषट्कोणंतन्मध्येप्रणवं षट्कोणेषुषडंगमंत्रवर्णिकामध्येषट्कोणंतन्म।
ध्येप्रणवंषट्कोणेषुषडंगमंत्रवर्णान् रांरींरूंरैंरौंरः अंत्यगर्भेयादिकोणसंधिषुक्लींह्रींकोणगंडेषु अष्टदलकिं
जल्केषुस्वरान् तत्पत्रेषुअष्टसुपूर्वादिक्रमेणसप्तचत्वारिंशत्कालमंत्राणांषट्षट्संख्याकानष्टमेपंचसंख्याकांल्लि

व॰ लिखेत् क्रुंजानकीवल्लभायस्वाहेतिदशार्णेनाग्निवहिर्वेष्टयित्वा नर्येवकादिक्षांतैरष्टदिग्विदिक्षो दौ हुं इति नृसिंहवराहवीजे
लिखेत् शेषं स्पष्टं इति मंत्रमयं यंत्रं महत्या महिमायाय यद्कं प्रकल्पते अगस्त्यः वक्ष्यामि रामभद्रस्य यंत्रं कवचसंज्ञि
५४ तं धारणात्तस्य मर्त्यानां जायते सर्वसिद्धयः नश्यन्ति सर्वपापानि विपदो यान्ति संक्षयं भूतप्रेतपिशाचाद्याः पला
यंते च दर्शनात् मंत्राणि स्थिरतां यान्ति शत्रवो यान्ति मित्रतां ग्रहाः प्रसादं संयान्ति दास्यं यान्ति महीभृतः कि
54 मत्र बहुनोक्तेन नास्त्यनेन सदृग्दुर्लभं यंत्रेण रामभद्रस्य वज्रपंजरसंज्ञितो कोष्ठैः सहैकविंशत्या पंक्तिद्वयविभूषि
ते विन्यसेद्ष्टमंत्रमेतस्मिन्कवचं लिखेत् द्वादशार्णस्य वर्णानि यथाग्रहं तेषु विन्यसेत् अनुलोमविलोमाभ्यां प्राद
क्षिण्यक्रमेण च राघवादीनि नामानि नमस्कारेण योजयेत् मे शिरः पात्विति चस्यात्सर्वतो वाक्ययोजना सा
ध्याख्यं संयुतं षष्ठाख्यं स्वाद्येकादशे गृहे स्वकाशमशक्तिवाग्वर्णानारसिंहमतः परं लक्ष्मीपाशांकुशार्णामिवा
राहंफट्स्वरूपकं स्वाहेति रामभद्रस्य द्वादशार्णमितीरितं सौवर्णे राजते पत्रे भूर्जे वा सम्यगालिखेत् अथवा ताम्र
पत्रे च गुल्लकीहार्यधारयेत् यावज्जीवं तु सौवर्णे रौप्ये विंशतिवार्षिकं भूर्जे द्वादशवर्षाणि तदर्धं ताम्रपत्रके
एवं लेख्यं विशेषेण यंत्रं शक्तिः प्रतिष्ठिता पंतारामबलोपेतामित्यादिश्लोकषट्कं यंत्राद्बहिः प्रदेशे तु हंसाकारेह
त्वालिखेत् सर्वदुःखोपशमनं सर्वोपद्रवनाशनं आयुरारोग्यमैश्वर्यपुत्रपौत्रवर्द्धनं सर्वान्कामानवाप्नोति विष्ठ ५४

लोकं सद्भुतिं अस्यार्थः वक्ष्यामीत्यारभ्य वज्रपंजरं सर्जितेनेतीत्येवं स्पष्टं दक्षिणोत्तररेखाद्वयस्योपरि प्राक्पश्चिमायां रेखा द्वादश
कोष्ठिते द्वाविंशतिकोष्ठकानि भवन्ति अन्तिमकोष्ठद्वयमध्यगते रेखायाः करणेनैकविंशतिसार्द्धपंक्तिद्वयविभूषितं उत्तमं ।
चक्रं विन्यसेत् श्रीरामकवचं लिखेत् तद्यथा द्वादशाक्षरमंत्रवर्णानां मध्ये एकैकेन राघवाय नमः मे शिरः पातु इति यो
जितं संपुटितं तेनैकैकपदं एकैकस्मिन् कोष्ठे दक्षिणे एवं लिखेत् एवमपरिपंक्तौ वामे विलोम्येन तद्दशपदानां समादेशः अथ
तत्पंक्तौ प्रातिलोम्येन पुनर्विपरीतं तेनैव मंत्रवर्णेनैकैकं संपुटितानां उपरितनानां दशपदानां समादेशः एकाद
शकोष्ठे द्वादशस्थितं वर्णद्वयं ततो ऽन्तकस्य वक्षा मध्ये पार्श्वयोः ऊरुकृत्तदेव वर्णद्वयं विपरीतं लिखेत् एवमे
कविंशतिकोष्ठकानां विनियोगः तदेव द्वादशवर्णात्मकं मंत्रं दर्शयन्ति स्वेत्यादिना सौवर्णं इत्यादि यंत्रशक्तिः अ
तिहितं तत्प्रयं स्पष्टं तत्र यावज्जीवमित्यादितास्तु पत्रश्लोकं सर्वयंत्रसाधारणं एतामित्यादि श्लोकषट्कं यंत्राद्बहिः स्थलं तद्
तं यथा भवति तथा लिखेत् शेषं स्पष्टं नसंतिष्ठते वायस्यैवदीक्षाविधिक्रमः रामरक्षां वदन्नेतद्दलश्रीदलमर्पयेत्
दीक्षांतरशतेनापि नैतत्फलमवाप्यते अन्यगत्येपनचोक्तत्वात् रामरक्षासमं नहि षादलिए पक्रमेणचेति चकारसूचित
र्थं यंत्रयानरोक्तं द्रष्टव्यं हंसोयंत्रस्य जीवस्यात्मध्येबीजाद्यो न्यसेत् हंसः सोहमिति प्राणांईशात्याविक्रमात् लिखेत्
इदं तेनेत्यसेत्यार्थं ॐ श्रीं अतेतथेवच विशेषोष्टदलादौ तु गायत्रीं लिखेमेस्मृतः यंत्रराजाय विद्महे वरप्रदाय धीमहि

चं॰ तन्नोयंत्रः प्रचोदयात् इत्यर्णान्मंत्रगायत्र्याः प्रतियंत्रविशेषतो लिखेत् अथवा थावकाशेन प्रतिष्ठां प्राणादीं लिखेत् प्रयोगसमारे
५५ भूमिस्थे स्वेशो वस्थंडिले क्षिप्तनिर्माल्यसंगते द्रव्यमालेख्य तंत्रोर्यंत्रज्ञानं तथारयेत् इति सर्वयंत्रसाधारणक्रमः इत्य
ष्टमं यंत्रं इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवनविरचितायां श्रीरामार्चन
चंद्रिकायां चतुर्थः पटलः ४ चैत्रादिमासकृत्यं प्रयुनातन्प्रकाश्यते राममंत्रस्य सिद्ध्यर्थं यदुक्तं नारदादिभिः मधु
शुक्लतृतीयां च जानकीरमणं प्रभुं राजोपचारैः संपूज्य मासमांदोलयेत्कलौ दक्षिणाभिमुखं देवं दोलमानं स
देश्वरः सप्तजितं सकटघ्नासर्वपापैः प्रमुच्यते दोलारूढं प्रपश्यंति ये कृत्स्नं मधुमाधवे अपराधसहस्रैस्तु मुक्तास्ते नात्र सं
शयः दोलारूढस्य देवस्य ये कुर्वंति जागरं सर्वपुण्यफलावाप्तिर्निमिषे निमिषे भवेत् इति गारुडे दोलोत्सवः चैत्र
शुक्लनवम्यां तु कर्तव्यं व्रतमुत्तमं अगस्त्यसंहितायां यन्महत्यां समुदीरितं श्रीरामनवमी प्रोक्ता कोटिसूर्यग्रहाधिका
तस्मिन्दिने महापुण्ये राममुद्दिश्य भक्तितः यत्किंचित्क्रियते कर्म तद्भवेदक्षयं ध्रुवं उपोषणं जागरणं पितृनुद्दिश्य तर्प
णं तस्मिन्दिने तु कर्तव्यं ब्रह्मप्राप्तिमभीप्सुभिः रामप्रवपरं ब्रह्म तद्दिनं रामतोषणं इत्यादि नेदमस्य नित्यं नैमित्तिकं का
म्यव्रतं चेति विचार्यते निष्कामानां विधानां तु न तु काम्यतावदिष्यते समुदन्तोपि हि स दर्शरामनवमीव्रते तत्पजंतिष्ठ
रश्रेष्ठादेवं दोपि विशेषतः इति सदा यदस्य ग्रहणादेतत्तस्तु तिपरं न हि नैमित्तिकं च न तथा सदेति श्रूयते यतः यावज्जीववि

श्री॰= ५५

भाव्यातंसदापार्थेनवान्यथा चैत्रमासेनवम्यांतुशुक्लपक्षेरघूत्तमः प्रादुरासीत्पुराब्रह्मन्परब्रह्मैवकेवलं तस्मिन्दिनेतुकर्त्तव्यं
उपवासव्रतंसदेतिनित्यमेवभवेत्तस्माच्छ्रीरामनवमीव्रतं नतस्यस्यान्नित्यत्वंप्रत्यवायात्फलश्रुतेः सूर्यग्रहेकुरुक्षेत्रे
महादानेकृतैर्मुहुः यत्फलंतदवाप्नोतिश्रीरामनवमीव्रतादित्यादिभिरेवंफलश्रुतेर्नित्यलक्षणाभावेनाथवा ननित्यता
तत्रनायोग्निहोत्रादौविरोधतः नांत्योप्यकारणेत्वस्यमहादोषश्रुतेस्फुटं प्राप्तेश्रीरामनवमीदिनेमर्त्यौविमूढधीः उपो
षणंनकुरुतेकुंभीपाकेषुपच्यते यस्तुरामनवम्यांतुभुंक्तेमोहाद्विमूढधीः कुंभीपाकेषुघोरेषुपच्यतेनात्रसंशयइत्यादिश्रु
तःस्वीकरणेदोषविधेश्चनित्यतास्थिता कुर्याद्रामनवम्यांयउपोषणमतंद्रितः मातुर्गर्भमवाप्नोतिनैवरामोभवेत्स्वयं न
स्मात्सर्वात्मनासर्वैःकृतैवनवमीव्रतं मुच्यतेसर्वपापेभ्योयांतिब्रह्मसनातनं इतिपापक्षयद्वारामोक्षार्थत्वंचगम्यते
नसंयोगपृथक्त्वेनविरुद्धफलनित्यते नित्यानामपिदर्शादियागानांनित्यताश्रुते नत्वर्थवादत्वंस्यात्फलंयापक्षया
दिकं फलंस्यादर्थवादायद्रव्यसंस्कारकर्मसु प्रतिज्ञायांतुनैवंस्याद्विधिबाधाफलेसति संस्कारत्वांगकर्मत्वतस्यता
नामिहकर्मणि भूतभाव्युपयोगंहिद्रव्यंसंस्कार्यमिष्यते नोपयुक्तःप्रमातत्रप्राप्तोदानोपयोज्यते नाप्यंगत्वंप्रधान
स्याश्रवणादिहकस्यचित् प्रधानंफलसंबंधितद्योग्यांगमितिस्थितेः ज्यहादिवच्चकर्मांगद्रव्यत्वेनावकल्पते प
रार्थत्वनिदानंचतन्नैवात्रावकल्पते नत्वर्थवादहीनानांविधीनांविधिताकथं अर्थद्वयपरत्वेतुवाक्यभेदःप्रस

चं.
५६
56

ज्यते सैवमर्थद्वयं युक्तं नाविरुद्धादियागवत् तस्मात्पूर्वत्र यद्वा रामो नार्थवाद्यनित्यतः न्यायोपबृंहितावाक्यात्सानन्तव्यान्यायवेदि
भिः इति रामजन्मनवमीनित्यता शुद्धाविद्धेति भेदेन नवमी सद्विधा मता सामान्येनाधिका चेति शुद्धापि नवमी द्विधा पु
नर्वसुऋक्षसंयोगवियोगाभ्यां तथा द्विधा समादिऋक्षयोगाविभेदैर्विद्धापि षड्विधा एवं द्वादशधा भिन्ना नवमी तत्र निर्ण
यः महाफलप्रदा शुद्धा पुनर्वसुऋक्षयोगतः चैत्रमासे नवम्यां च जातो रामः स्वयं हरिः पुनर्वसुऋक्षसंयुक्ता सा तिथिः सर्व
कामदा पुनर्वसुऋक्षसंयोगः स्वल्पोपि यदि दृश्यते चैत्रशुद्धनवम्यां तु सा तिथिः सर्वकामदा श्रीरामनवमी प्रोक्ता कोटि
सूर्यग्रहाधिका चैत्रशुद्धा तु नवमी पुनर्वसुयुता यदि सैव मध्याह्नयोगेन महापुण्यतमा भवेत् मेषं पूषणि संप्राप्ते लग्ने कर्क
टकाह्वये आविरासीत्सकलया कौसल्यायां परः पुमानिति केवलापि सदोपोष्या नवमी शब्दसंग्रहात् तस्मात्सर्वात्मना सर्वैःका
र्यंवै नवमीव्रतमिति सर्वैरिति सर्वेषामधिकारः प्रकाश्यते विद्धे वा चेदृक्षसंयुक्ता व्रतं तत्र कथं भवेत् विद्धानिषेधश्रवणान्नवमी
वेति दाक्षतः नवमी चाष्टमीविद्धा त्याज्या विष्णुपरायणैः उपोषणं नवम्यां वै दशम्यामेव पारणमिति विष्णवानां विशेषात्तत्र
विष्णुपरैरिति दशम्यादिषु हृषिकेशे हि द्वात्याज्यैव वैष्णवैः तदन्येषां तु सर्वेषां व्रतं तत्रैव निश्चितं दशम्यामेव शब्देन दशमीनैव लंघ
येत् निश्चित्यैवं विचारेण नवमीव्रतमाचरेत् इति श्रीरामजन्मनवमीनिर्णयः वैष्णवैरिति वाक्यादित्तेषां लक्षणमुच्यते संगस
शुद्धं सन्यासमस्य चषिलेदेवतं सदीक्षाविधिसत्ज्ञानं समयं चैकादशादरं अष्टाक्षरमथान्यं वा येमंत्रं समुपासते ज्ञेयास्ते वैष्णवा लो

५६

केविष्णुवंनरनाःसदा सदीक्षाविधिमार्गेदामंत्रराजंमयंत्रंयंसहस्रान्तरंसंयुक्तंमूलस्तुत्यादिभेदतः पचार्यंतनत्र्यंपंचयेदिशाःसम्प्रपा
स्तेते महावैष्णवसंज्ञास्तेमहाविष्णोरतिप्रियाः नचलतिनिजवर्णधर्मतोयस्सममतिरात्मसुहृद्विपक्षपक्षे नहरतिनवहंतिक
श्चिदुच्चैर्निजमनसंतमवेहिवैष्णवाग्रमितियाम्ये त्रिभुवनविभवहेतवेप्यकुंठस्मृतिभिर्दिशुग्यान् नचलतिभगवत्पदारविंदा
ल्लवनिमिषार्द्धमपिसवैष्णवाग्र्यः इतिभागवतेश्चत्वावैष्णवलक्षणं श्रुमार्गेशरीरस्यत्यादिसवाविलोकयेन्नायेमेकादशि
गमांनित्यत्वादस्यकर्मणः अलंकारंपुष्पवस्त्रगंधधूपानुलेपनं उपवासेनदुष्यतउणपत्नीणांगनथाजनं सतांबूलमतांबूलम
भोजनमभोजनं मन्वादिस्मृतिभिःप्रोक्तंचतुर्विधमुपोषणं त्रिरात्रादिमतांबूलमेकादश्याद्यभोजनं अतांबूलंचपक्षांतेसभोज
नमुदाहृतं एकभक्तेननक्तेनायाचितेनहविष्यतः पयोमूलफलैर्वापिवालवृद्धातुरःक्षिपेत् हविष्यभोजनंस्नानंस
त्यमाहारलाघवं अग्निकार्यमधःशय्यांनक्तभोजीषडाचरेत् अष्टौतान्यव्रतघ्नानिआपोमूलंफलंपयः हविर्ब्राह्मणका
म्यागुरोर्वचनमौषधं इतिप्रतितिथिः स्तत्तीर्णामाहुर्वागमस्यप्रकारःसोभिधीयते क्रमेणयोजपत्नस्यव्रतोकर्त्मार्थेब्रता
र्थिना षडक्षरादिकैराममंत्रैःस्यात्पूजनंयथा सर्वेषांराममंत्राणांमंत्रराजःषडक्षरः तारकब्रह्मचेत्युक्तंतेनक्षत्रापश्यपते
यहाग्रहषट्कोयेदीक्षाविधिमजानतः वैदिकस्याथभावेनतुनाममंत्रेभवेद्ध्रुवं अष्टम्यांचैत्रमासस्यशुक्लपक्षेजितेंद्रियः
दंतधावनपूर्वंतुस्नानंकुर्याद्यथाविधिः नद्यांतडागेकूपेवाहृदेप्रस्रवणेविक ततःसंध्यादिकाः कुर्यात्संस्मरनराघवं

वं॰ ५८

57

हृदि गृहमागत्य विप्रेंद्र कुर्य्याद्देवोपासनादिकं दांतं कुटुंबिनं विप्रं वेदशास्त्रारतं सदा श्रीराममंत्रजापनिरतं सुशीलं दंभवर्जितं विधिते
राममंत्रेण रामं मंत्रैकसाधनं आहूय भक्त्या संपूज्य वस्त्रैर्यात्रार्थयन्निति श्रीरामप्रीतिमावाप्तं करिष्येहं द्विजोत्तम तत्रा
चार्यो भव प्रीतः श्रीरामोस्ति त्वमेव मे इत्युक्तोऽनेन तं विप्रं स्नापयित्वा ततः स्वयं तैलेनाभ्यंगपूर्वं स्नाया चिंतयन् राघवं हृ
दि स्वेतावरधरः स्वेतगंधमाल्यानि धारयेत् अर्चितो भूषितस्त्वैव कृत्वा मध्याह्निकक्रियाः आचार्यं भोजयेत्पश्चात्सात्त्विका
न्नैः सुविस्तरं भुंजीत स्वयमप्येवं हृदि राममनुस्मरन् नवम्यामंगभूतेन एकभक्तेन राघव इक्ष्वाकुवंशतिलक प्रीतो भव
भवप्रिय इति निवेदनमंत्रः एकभक्तं ब्रवीन्नत्र सहाचार्यो जितेंद्रियः स्थापयन् रामकथां दिव्यां महः शेषं नयेन्मुने सायंसंध्या
दिकाः कुर्य्यात्क्रिया राममनुस्मरन् आचार्यसहितो रात्रावधः शायी जितेंद्रियः वसेत्स्वयं तथैकांते श्रीरामार्पितमा
नसः आचार्यकरणेऽशक्तः स्वयं भक्त्या समेतस्तदा इत्यष्टमीकृत्यं ततः प्रातः समुत्थाय स्नात्वा संध्यां विधाय च प्रातः सर्वा
णि कर्माणि शीघ्रमेव समापयेत् उपोष्य नवमीं त्वद्य यामेष्वष्टसु राघव तेन प्रीतो भव त्वं भोः संसारात्त्राहि मां हरे इत्यु॑ एवा=
पनिवेदनमंत्रः ततः स्वस्थमना भूत्वा विद्वद्भिः सहितो नच स्वगृहे चोत्तरे भागे यागमंडपमारभेत् चतुर्द्वारं पताकाढ्यं
सुवितानं सतोरणं मनोरमं महोत्सेधं पुष्पाद्यैः समलंकृतं शंखचक्रगदापद्मैः शार्ङ्गैः समलंकृतं गरुत्मद्वाङ्कुवा
णैश्चदतिणैः समलंकृतं ॑दारवज्राङ्कुशैश्चैव पाशैश्चैव समलंकृतं पद्मरागेन्द्रनीलैश्च कौवेरैः समलंकृतं मध्ये हस्तचतु ५८
गं=

क्वाप्येवेदिकायुक्तमायतने प्रविश्य पत्न्या गीतैर्वाद्यैश्चापि समंयुतं पुण्याहं वाचयेत्तत्र विद्वद्भिः प्रीतमानसैः ततः संकल्पयेद्दे
वं राममेवमनुस्मरेत् अस्यां रामनवम्यां च रामाराधनतत्परः उपोष्याष्टसु यामेषु पूजयित्वा यथाविधिः इमां स्वर्णमयीं राम
प्रतिमां सम्प्रयत्नतः श्रीरामप्रीतिदासेन रामभक्ताय धीमते प्रीतो रामो हरत्वाशु पापानि सुबहूनि मे अनेकजन्मसंसिद्धान्यभ्य
स्तानि महान्ति च इति त्रिः संकल्प्य शक्त्याशक्त्यात्यशक्तः स्वमूर्तिनिर्माणमुच्यते ततः स्वर्णमयीं रामप्रतिमां पलमानतः
निर्मितां द्विभुजां दिव्यां वामाङ्कस्थितजानकीं बिभ्रतीं दक्षिणकरेण ज्ञानमुद्रां महाशुभे वामेनाधः करेणाराद्देवीमा।
लिङ्गसंस्थितां सिंहासने राजते च पलद्वयविनिर्मिते अशक्तो यो महाभाग तस्य वित्तानुसारतः पलेनार्द्धेन तदर्द्धा।
र्द्धेन वा भुते ततोऽप्यशक्तो रौप्येण कारयेद्द्युनन्दन लोहेन निर्मितां वापि शिलायां दारुणापि वा यद्वालेख्येऽपि लेख्या।
वामात्तरे करगतं हरिम् कोमलांगं विशालाक्षमिंद्रनीलसमप्रभं दक्षिणांगे दशरथिं पुत्रावेक्षणतत्परं पृष्ठतो ल।
क्ष्मणं देवं सच्छत्रं कनकप्रभं पार्श्वे भरतशत्रुघ्नौ तालवृन्तकरावुभौ अग्रेप्यव्यं हनूमन्तं रामानुग्रहकांक्षिणं वित्तशाठ्य
मकुर्वाणो मूर्तिं कुर्यात्प्रयत्नतः विभवे सति को मोहात्कुर्याद्विधिविस्तरं न तत्फलमवाप्नोति देवं द्रोहः स उच्य
ते इति मूर्तिलक्षणं आसनोपरि संवेश्य पत्न्या सजालं विधाय च शंखप्रपूजयेद्देवं गंधपुष्पाक्षतादिभिः कलशं वाम
भागस्थं पूजाद्रव्याणि वादरात् पात्रे च प्रोक्षयेद्द्रव्यान्यात्मानं मंत्रमुच्चरन् इति शंखप्रतिष्ठा सर्वतोभद्रमालिख्य वे

चे. दिकोपरि सिंदूरं मध्ये नीलोत्पलदलैः पूर्णकुंभं रत्नोदकं शुभं हृतपल्लवपुष्पैश्च युक्तं संस्थाप्य चार्चितं सौवर्णं राजतेनाथ यानेष
ष्कोणमालिखेत् अलाभे विल्वपीठे वा कलशोपरि संस्थिते स्थाप्योपरि वस्त्रयुग्ममच्छिन्नं सदशं ततः दिव्यसिंहास
५८ नं तत्र स्थापयित्वार्चयेत्सुधीः ॐ नमो भगवते विश्वाय सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मने नमः
इति मंत्रेणाकृष्य पुष्पाञ्जलिं पुनः इति पीठार्चा अर्घ्यपाद्यादिकं दद्यात्स्नानं पंचामृतेन च लेप्यादौ नोभिषेकः स्याद
58 द्याद्वस्त्रोपवीतकं इति स्नानं ततः संस्थाप्य पीठे तत्पूजां कुर्याद्यथाविधि आवाहनं स्थापनं च सन्निधापनमेव च सन्नि
रोधनमेव स्यादवकुंठनमंजसा तत्तन्मुद्राभिरेवं स्याद्देवं संप्रार्थ्य भक्तितः नानारत्नविचित्राणि वस्त्रादाभरणानि
च हिमांबुद्रहरुचिरचंदनसारसमन्वितं गंधं दद्यात्स्वयत्नेन सागुरुं च सकुंकुमं कल्हारकेतकीजातीपुंनागाद्यैः
प्रपूजयेत् चंद्रकैः शतपत्रैश्च सुगंधैः सुमनोहरैः हृतपल्लवपुष्पैश्च दूर्वाभिस्तुलसीदलैः कोमलैर्विल्वपत्रैश्च।
अशोककुसुमैः तथा रामस्य जननी चासि राघवात्मकमिदं जगत् अतस्त्वां पूजयिष्यामि लोकमातर्नमोस्तु ते इ
ति कौशल्यार्चा नमो दशरथायेति पूजयेत्पितरं ततः इति पितृपूजनं ततो न्यस्याप्य देवेशं सपरिवारं समर्चयेत् पूर्ववि
ष्कोणेषु हृदयादीनि षडंगमात् इति प्रथमावरणं हनूमंतं ससुग्रीवं भरतं सविभीषणं लक्ष्मणं गदशत्रुघ्नं जांबवंतं द
लादिषु इति द्वितीयं धृष्टिं जयंतं विजयं सुराष्ट्रं राष्ट्रवर्धनं अकोपं धर्मपालाख्यं सुमंत्रं दलमध्यतः इति तृतीयं द ५८

लाग्नेलोकपालांश्च चतुर्थे तदस्त्राणितद्यतः नमस्कारचतुर्थ्याभ्यांतामसमंत्रैः प्रपूजयेत् पंचमे यंदांचवावयन्स्वर्पदीपंचा
स्मैसमर्पयेत् भक्ष्यभोज्यादिनाभक्त्यानैवेद्यंविधिनार्पयेत् आचामंचसतोहूलंमहानीराजनंततः नमस्कुर्यान्नतस्तो
त्रैस्तुत्वाचप्रजपमन्वे श्रावनजयंतीमाहात्म्यंरामकथांतथा रामभक्तैःसमंयामंनयेद्रामंमनुस्मरन् इतिप्रथम
याममकृत्य शंखपात्रामनाचांवकुर्य्याद्यामेत्वतंद्वितः यामेद्वितीयेसंप्राप्तेमध्याह्नेजन्मभावयेत् उच्चस्थेग्रहपंचकेस
रगुरौसंदरेनवम्यांतिथौलग्नेकर्कटकेपुनर्वसुयुतेमेषगतेपूषणि निर्दग्धेनिखिलाःपलाशसमिधोमध्योदयोध्या
दयोध्यारणेरविर्भूतमभूतपूर्वविभवयत्किंचिदेकंमहः मंत्रैर्वेवादयेद्राद्यानर्वैदयाजगत्पतेः फलंपुष्पांबुसंपूर्णंगृ
हीत्वाशंखमुत्तमं अशोकभूतकुसुमैर्युक्तंचंदनलसीदलैः दशाननवधार्थाययधर्मसंस्थापनायच दानवानांवि
नाशायदैत्यानांनिधनायचपरित्राणायसाधूनांजातोरामःस्वयंहरिः गृहाणार्घ्यंमयादत्तंभ्रातृभिःसहितोनघ इत्य
र्घमंत्रः पुनःपुष्पांजलिंदत्वायामयामेष्टंद्वितः पूजयेद्विधिवद्भक्त्यादिवारात्रेनयेद्बुधः ततःप्रातःसमुत्थायस्नानसं
ध्यादिकाःक्रियाः समाप्यविधिवद्रामंपूजयेत्पूर्ववन्मुनेततोहोमंप्रकुर्वीतमूलमंत्रेणमंत्रवित् पूर्वोक्तपद्मकुंडे
वास्थंडिलेवायथाविधि लौकिकाग्नौविधायाथशतमष्टोत्तरंततः साज्येनपायसेनैवस्मरन्राममनन्यधीः त
तोभक्त्यासमंत्रोष्ठ्यआचार्यपूजयेन्मुते कुंडलाभ्यांसरत्नाभ्यांअंगुलीयैरनेकधा गंधपुष्पादितैर्वस्त्रैर्विचित्रैःसम

वं॰ नोहरैः ततोरामंस्मरन्ध्यादेवंमंत्रमुदीरयन् इमांस्वर्णमयींरामप्रतिमांसमलंकृतां चित्रवस्त्रयुगछन्नांरामोहंराघवा
यते श्रीरामप्रीतयेदास्यत्वष्टोभवत्वराघव इतिप्रतिमादानमंत्रः इतिदत्वाविधानेनदद्याद्वैदक्षिणांशुभे अन्येभ्यश्चय
५९ थाल्पायांगोहिरण्यादिशक्तितः दद्याद्दासोयुगंयान्ययथाविभवमादितः ब्राह्मणैःसहभुंजीतनेभ्योदद्याच्चदक्षिणां
तत्प्रसादस्वीकारः कृतेयत्पारणंमया तेनव्रतेनप्रीतस्त्वंस्वस्मिन्भक्तिंप्रयच्छमे इतिपारणासंकल्पः कृत्वैवंब्रह्म
59 हत्यादिपापेभ्योमुच्यतेध्रुवं तुलापुरुषदानादिफलंप्राप्नोतिमानवः अनेकजन्मसंसिद्धपापेभ्योमुच्यतेध्रुवं वहु
हुनाकिमिहोक्तेनमुक्तिस्तस्यकरेस्थिता कुरुक्षेत्रेमहापुण्येसूर्यपर्वण्यनेकशः तुलापुरुषदानाद्यैःकृतैर्यल्लभ्यते
फलं तत्फलंलभतेमर्त्योदानेनानेनसुव्रत इतिदशमीकृत्यं अकिंचिनोपिनियतउपोष्यनवमीदिने कृत्वाराजा
गरणंभक्त्यारामभक्तैःसमन्वितः स्मरन्रामंधियाभक्त्यापूजयेद्विधिवत्सुते जपन्राममनुंमायारामानंगसम
न्वितः एकादशवाविधिवत्सर्वन्यासकृतेनान्वितः प्रातःसंध्यांचविधिवद्दिवासंध्यादिकाःक्रियाः गोभूतिलहिरण्याभिर्दद्याद्वि
त्तानुसारतः श्रीरामचंद्रभक्तेभ्योविद्वद्भ्यःश्रद्धयान्वितः पारणंचप्रकुर्वीतब्राह्मणैःसहशक्तितः एवंयःकुरुतेभक्त्यासर्व
पापैःप्रमुच्यते गंगायांप्रतिपेद्भिष्यांलेख्यामूर्त्तिरहेत्यसेत्र इतिकिंचनव्रतं शक्तस्यपद्भतंप्रोक्तमशक्तोद्यापनंव्रतम्
तदपिस्यायथाशक्त्यामार्गेत्सकलंसदा एकामपिनरोभक्त्याश्रीरामनवमीव्रते उपोष्यकृतकृत्यःस्यात्सर्वपापैःप्र ५९

मुच्यते अपिशब्दाद्दशान्यस्यस्पृष्टैर्म्मुदानंतत्सूचितं इतिकिंचतद्व्रतंयापनंवसूचितं वर्षेवर्षेसमर्थस्यव्रतेनैवप्रदर्शिता ननुस्यायापनं
किंविद्वानादन्यद्द्रियेत सर्वव्रजस्यस्पृश्यार्थेसदारामव्रतंचरेत् नान्येनास्याद्विवन्द्द्विरेनैनेदास्यप्रदर्शिता इतिसमर्थोयापन
तयः इत्यगस्त्यसंहितायांरामजन्मनवमीजयंतीव्रतंसमाप्तम् द्वादश्यांचैत्रमासस्यशुक्लायांदमनोत्सवः बोधायनादिभिःप्रो
क्तः कर्तव्यःप्रतिवत्सरं तत्रस्यात्स्वापतिथिषुवस्त्रादेर्दमनार्पणं वह्निर्विरिंचोगिरिजागणेशः फणीविशाखोदिनकृन्म
हेशाः दुर्गान्तकोविष्णुहरिस्मरश्चसर्वःशशीचेतितिथीशपूज्याः क्रियालोपविघातार्थंयत्त्वयाविहितंप्रभोः नमेविघ्नोभ
वेदत्रकृपांकुरुतदयामयि सर्वथासर्वदाविष्णोममत्वंपरमागतिः उपवासेनतत्त्वांदेवतोषयामिजगत्पते कामक्रोधादयो
येतेनमेस्युर्व्रतघातकाः अद्यप्रभृतिदेवेशयावद्वैशेषिकंदिनं तावद्रक्षात्वयाकार्यासर्वस्यास्यजगत्पते एवंविज्ञाप्यदेवे
शंगुरुपादोष्णमप्यचप्रातःस्नात्वासमभ्यर्च्यदेवेशंविधिवत्ततः गच्छेद्दमनकाराममेकादश्यांसुशोभितं क्रमेणाद्यायत
द्वैवपूजयेच्चंदनादिनातेषामिरामपूजार्थंइतिसंप्रार्थ्यततमेतत् उत्पाद्यपंचगव्येनप्रोक्ष्यप्रक्षाल्यवारिणा अशोकमूलेतं
थादेशुस्थंडिलेपूजयेत्क्रमात् अशोकंचतथाकालंवसंतंकाममेवच ॐअशोकायनमस्तुभ्यंकामस्त्रीशोकनाशन शो
कार्त्तिहरमेनित्यमानंदंजनयस्वमे अनेनपूजयेत्पुष्पैरशोकंशोकनाशनं ॐतद्यादिकालपर्यंतःकालरूपोमहाब
लः कलतेचैवयःसर्वंतस्मैकालात्मनेनमः अनेनपूजयेत्कालंमदयंकलनात्मकं २ वसंतायनमस्तुभ्यंहतगुल्म

चं॰
६०
60

लतांप्रिय सहस्व सर्वसंवासकामरूप नमोस्तु ते वसंतपुष्पैरमनामनुना कामरूपिणं ३ ॐ काम भस्म समुद्भूत रतिबाष्पपरिप्लुत
ऋषिगंधर्वदेवादिविमोहक नमोस्तु ते संग्रहदमनं पुष्पं पूजयेन्मनुनामुना ४ ॐ नमोस्तु पंचबाणाय जगदाह्लादकारि
णे मन्मथाय जगन्नेत्रे रतिप्रीतिप्रियाय च दमनं चोपनिहितं मंत्रेणानेन मन्मथं दमनं तं पृथक्कृत्वा भागेनैकेन मन्मथं
पूजयेद्रक्तमार्गीणां परिवारसमन्वितं कामायतमशेषं मंत्रलक्षणावादिकः मंत्रेणानेन दमनं पूजयेद्गंधपुष्पकैः धौते
नवाससाच्छाद्य निधाय पटलेन वै घंटापुष्पसूक्तादिस्वनैः स्वगृहमानयेत् इति गृहानयनं वक्ष्यमाणप्रकारेण द
मनं वाधिवासयेत् निशायां रामचंद्राग्रे कुर्यादष्टदलं शुभं व्यक्तं सितासितारक्तपीतवर्णप्रपूरितं चतुष्कोणं बहिः कृत्वा
पीतवर्णेन पूरयेत् तद्बाह्ये श्वेतपीताभ्यां वर्तुलमंडलद्वयं तद्बाह्ये स्याच्चतुःकोणं रक्तवर्णेन पूरितं सार्वकामिकमेतद्वा सर्व
तोभद्रमंडलेन अंभःपूर्णपात्रं तोयपूर्णं हेमरत्नयुतं शुभं संस्थाप्य तस्मिन् रामाग्रे दमनं तत्र पूजयेत् वितानं पंचवर्णाढ्यं वध्यस्तु
मंडपं च निर्माय महतीं पूजां कुर्याज्जनदधिवासने पूजार्थं देवदेवस्य विष्णोर्लक्ष्मीपतेः प्रभोः दमनत्वमिहागच्छ सान्निध्यं
कुरु ते नमः आवाहनमंत्रः ॐ क्लीं कामदेवाय नमः ॐ क्लीं रत्यै नमोस्त्विति दिक्षु स्मरशरीराय अनंगाय च नमो नमः
ॐ मन्मथाय च रामाय क्लीं वसंतसखाय च स्मराय चेक्षुचापाय पुष्पास्त्रायेति पूजयेत् ॐ तत्पुरुषाय विद्महे कामदेवाय धी
महि तन्नोऽनंगः प्रचोदयात् इति मन्मथगायत्र्या समंत्र्याष्टोत्तरशतं धूपदीपैश्च नैवेद्यैरुपचारैः प्रपूजयेत् हार्दं मममनुना ६०

पुष्पांजलिं दत्वाभिवंदयेत् नमोस्तु पुष्पबाणाय जगदाह्लादकारिणे मन्मथाय जगन्नेत्रे रतिप्रिय नमोस्तु ते इति आमंत्रितोसि
देवेश पुराणपुरुषोत्तम प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सान्निध्यं कुरु केशव क्षीरोदधिमहानागशय्यावस्थितविग्रह प्रातस्त्वां पूजयि
ष्यामि सन्निधौ भव ते नमः निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातर्दमनकं शुभं सर्वथा सर्वदा विष्णो नमस्तेस्तु प्रसीद मे इत्यामन्त्र्य
देवेशं दत्वा पुष्पांजलिं पुनः पूजितं तं दमनकं कुंभस्योपरि संस्थितं श्रेष्ठेन सर्वतो रक्तेन कवचेनावगुंठयेत् रक्षेद्वा चक्रमं
त्रेणाथ हेरम्बमन्त्रेणाथवा ब्राह्मणेभ्यो नमस्कृत्य गुरुपादौ प्रणम्य च गीतमंगलनिर्घोषैः कुर्याज्जागरणं ततः इति दमनाधि
वासनं प्रातर्नत्वाथ देवेशं कुर्यात्स्नानं यथाविधि नित्यपूजां पृथक्कृत्वा कुर्यान्नैमित्तिकीं ततः दमनं हूर्वायपुञ्जं गंधाद्य
तसमन्वितं जयमंगलनिर्घोषैर्देवदेवे समर्पयेत् ॐ देवदेव जगन्नाथ वांछितार्थप्रदायक हृदिस्थान्पूरये: कामान्ममका
मेश्वरीप्रिय इदं दमनकं देव गृहाण मदनुग्रहात् इमां सांवत्सरीं पूजां भगवन्परिपूरय मूलं संपुटितो सैष दमनीरोपणे
मंत्रः एवं समर्प्य देवाय प्रार्थयेद्विश्वमव्ययं मणिविद्रुममालाभिर्मंदारकुसुमादिभिः इयं सांवत्सरी पूजा तवास्तु गरुडध्वज
वनमाला यथा देव कौस्तुभं सततं हृदि तद्वद्दामनिकीं मालां पूजां च हृदये वह जानताजानता वापि न कृतं यन्मयार्चनं तत्सर्व
पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाद्रमापते जितं ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन नमस्तेस्तु हृषीकेश महापुरुषपूर्वज मंत्रहीनं कि
याहीनं भक्तिहीनं जनार्दन यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे एवं संप्रार्थ्य देवेशं निपतेद्दंडवद्भुवि अथ संपूजयेद्भक्त्या

त=२

चे. गुडं च घृतादिकं चापि तैः स्वयं च भक्त्याभ्यर्च्य वैष्णवान्विप्रान्संभोज्य पारयेत् स्यादश्वमेधजं पुण्यमित्याह भगवाञ्छिवः इति दमनारोपणे
पारणाहे न लभ्येत द्वादशी घटिकापि चेत् तदा त्रयोदशीयां सा पवित्रदमनार्पणे माधवे दमनारोपः स्यान्मध्ये विघ्नतो यदि
६१ वैशाखे श्रावणे भावे कर्त्तव्या तदर्पणं इति चैत्रकृत्यं वैशाखे पौर्णमास्यां तु जलस्थं जगदीश्वरं शुक्ले चैकादशीया
वत्पूजयेत्सुप्रहृष्टचित्तः तथा च गारुडे निक्षिप्य जलपात्रे तु मासे माधवसंज्ञिते माधवं येर्चयिष्यन्ति देवता लेन राक्षवि स्वर्ग
61 पात्रे तु धारयेत्तु तामे वा मृण्मयेपि वा तोयस्थं योर्चयेद्देवं सालग्रामसमुद्भवं प्रतिमां वा महाभाग तस्य पुण्यमनन्तकं न
स्माज्ज्येष्ठे महाभक्त्या तोयस्थं पूजयेद्धरिं वीततापो नरस्तिष्ठेद्यावदाभूतसंप्लवमिति ज्येयः कालविकल्पेयद्यप्सप्ततावतस्य
नः गंधोदकयुते पात्रे नित्यं पूजां समाप्य च श्रुतिवासरदिनं पूजां समाप्य च प्रतिवासरदिने रात्रौ देवं नीत्वा निजाश्रमे पंचाप
चारैः संपूज्य तीर्थं प्राप्य विसर्जयेत् आत्मानं गृहदारादीन्तेनु तीर्थेन पावयेत् द्वादश्यां तु जले रात्रौ जलस्थं जलशायिनमि
ति इति वैशाखज्येष्ठयोः कृत्यं आषाढशुक्लद्वादश्यां नीराजि शयनोत्सवः कार्योन्यथा तन्नाहंहि भवन्त्यो रेणावाक्यतः भविष्ये
मिथुनस्थे सहस्रांशौ स्वापयेन्मधुसूदनं तुलाराशिगते तस्मिन्पुनरुत्थापयेत्प्रभुमिति गारुडे मिथुनस्थे सहस्रांशौ ये तु
स्वापयन्ति ये हरिं वैष्णवैः सह संभूय ते नाहंहि तदा भवेदिति भविष्योक्तप्रकारस्तु प्रोच्यते शयनोत्सवे पारणाहे प्रदोषे च
घंटादीन्वादयन्बहु विधाय महतीं पूजां विष्णुमभ्यर्च्य वैष्णवान् शौनकोक्तप्रकारेण तन्मप्रदोकथारणं कर्त्तव्यं वैष्णवैः ६१

वि=

सर्वैः संप्रदायात्तरोयतः असन्नत्वंतदामोऽश्नुते हृतासद्ध्रहन्त्रत्तस्मामाशात तयोः पवित्रं वितनंदिव्यस्यदेशो वेतोऽस्य
स्यंतंतवोऽस्थिवन् इति ऋग्वेदे सहोवाचयाज्ञवल्क्यस्तस्मात्स्मानात्महिताय प्रसृगाह हरिंभजेत्सुश्लोकमौलेर्वमा।
एपम्रिनामेदथत इति शातपथी श्रुतिः प्रतिद्विसाअर्चकेस्तुतनेज नांभोधीतन्नैवेचर्षणीन्द्राः मूलेर्वा स्त्वार्दथत्यप्ररा
णलिङ्गान्येङ्गतनाष्याद्यथात्यर्पयेत इति सामवेदे अग्निहोत्रं यथा नित्यं वेदस्याध्ययनं यथा ब्राह्मणस्य तथैवेदं तन्त्रच।
क्रादियारणमिति याम स्मृतिः श्रुतिस्मृतिशतेहक्तास्त्तम्यकारः प्रतत्यते बह्वृचपरिशिष्टे प्रोक्तोयः शौनकादि
भिः षोडशोपचारैर्भगवन्तमभ्यर्च्य ऋचेऽपरमेत्त्यामत शन्नोमित्रः शंवरुण इत्येताभ्यां चक्रे शंखं चाभ्यर्च्य द्वा
दशार्णं तहिनज्जरायायैर्मकृते प्रथमस्य प्रचेतसृ इत्येताभ्यामग्नावादध्यात् वैश्वानरस्य सुमतौ स्यामेत्यनयाग्निं
परिषिचेत् पुरुषसूक्तेन षोडशाहुतीर्हुत्वा भगवन्तं पुरुषसूक्तेनोपस्तुत्य योब्रह्माणमिति प्रदंडवन्निपतेत्
अथसुदर्शनमहाज्वालसूर्यकोटिसमप्रभ अज्ञानां धस्यमेनित्यं विष्णोमार्गं प्रदर्शय इत्यादाय ॐ सुदर्शना
यविद्महे महाज्वालाय धीमहि तन्नश्चक्रं प्रचोदयात् इति चक्रं धारयेत् पंचजन्यनिजध्वांतस्त्वपातकसंचयं पाहिमां
पापिनंघोरं संसारार्णवपातिनं इत्यादाय पंचजन्याय विद्महे हयवामनाय धीमहि तन्नो शंखः प्रचोदयात् इति
शंखं धारयेदिति यएवं कुरुते विद्वान्ब्राह्मणः श्रोत्रियः शुचिः सर्वपापैः प्रमुच्येत विष्णुलोकं च गच्छति शायन्यांचैव

च॰ वोथन्यांचक्रतीर्थेतथैवच शांखचक्रांवियानेनचक्रिपूतोभवेन्नरः इतिमुद्राधारणविधिः ततोराज्यपनरयानेनयायाद्रोहंसमंसवैर्लवैः
६२ गीतवादित्रघोषेणदेवीनीनाजलाशयं पुष्पांजलिंप्रदायाथयानादुत्तारयेत्प्रभुं ततोरंगिन्यामसमाधायसहस्रदलेनोपवेश
येत् यौनांघ्रिपाणिराचांतःकुर्यान्नित्यमाह्नतःन्यासंहाव्नाथदेवेवस्वर्णचर्मासनवाकतः तथापुरुषसूक्तेनोत्तरनारा
62 यणेनच पंचामृतेनसंस्नाप्यपूजाभ्यर्थ्यारघूत्तमंमंत्रेनोदैवेतिमंत्रेणजलेप्रस्वापयेत्प्रभुं शेषपर्यंकवर्येस्मिनफलाम
गणगणामले स्वपतहीपांतरेदेवकुरुतिद्रांनमोस्त्विति प्रथकृत्वामहापूजांगंधस्रग्धूपदीपकैः अनन्ताह्वलतन्मायैरा
भरणस्तवयहेहरेः स्वपेत्वयिजगन्नाथजगत्सुप्तंभवेदिदं विबुद्धेचविबुद्धेतप्रसन्नोमेभवाव्ययः इतिसंप्रार्थनत्स्याग्रेगृह्णी
यान्नियमानिमान् स्वपतद्देयभोगिनाथेयोगिनाथस्थितेनवायि चातुर्मास्यव्रतेत्वजांदेहिलक्ष्मीपतेमम १ लब्धानुज्ञां
शांखहस्तोयथाप्रोषितभर्तृकाचतुरोवार्षिकान्मासाप्रारचबोस्थापनावधि इमंकरिष्येनिर्विघ्नंकुरुमेच्युत इदंव्रतंमया
देवगृहीतंपुरतस्तवनिर्विघ्नंसिद्धिमायातुप्रसादात्तेरमापते गृहीतेस्मिनव्रतेदेवहीनपंचरुत्वनिर्विघ्नंसिद्ध पंचत्वयदिमे
भवेत् तदाभवतुसंपूर्णंप्रसादात्तेरघूद्वह इत्यभ्यर्थ्याथदेवायशंखेनार्घ्यनिवेदयेत् श्रावणेवर्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदेतु
था दुग्धामाश्वयुजेमासिकार्तिकेचामिषंत्यजेत् प्राणिपगहर्णंचर्मावुजंवीरंवीचप्रत्यकं श्रायत्तशिष्टमन्नाद्यंयद्धिस्मार
निवेदितं दग्धमन्नंमसूरंचमाषंचेन्यपुष्टयामिषं रुच्यंतद्देशालभ्यंफलमूलादिवर्जयेत् निष्पावीनाजमाषांश्चमसूरं

संधितानिच हंताकंचकलिंगंचमसूनं देवेनभक्षये।दितिस्मृतेः चतुर्थपीहमासेषुहविष्याशीनपापभाक् हैमंतिकंसि
तास्विन्नंधान्यंमुद्गायवास्तिलाः कलायकंगुनीवारावास्तूकंहिमलोचिका षष्टिकाकालशाकंचमूलकंकेमुकेतरत्
कंदंसैंधवसामुद्रेगव्येचदधिसर्पिषी पयोनुद्धृतसारंचपनसाम्रहरीतकी पिप्पलीजीरकंचैवनागरंगंचतिंतिडी
कदलीलवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवं अतैलपक्वंमुनयोहविष्याण्णंप्रचक्षते अन्यान्यपिप्रशस्तानिदृष्ट्वानिव्रतानित्र
ततस्तत्वाप्रजापालेराजन्याशास्यमंगलं शंखतीर्थेचसंस्नाप्यगीतनृत्यादिनाहरिं परितोष्याथसंहृष्टवैसवानरया
नकं भगवंतंसमारोप्यगीतवादित्रघोषतः आगत्यमंदिरेहृत्वामहानीराजनंप्रभोः विसृज्यवैसवान्देवमुपवेश्यप
सुखंस्वपेत् इत्याषाढेशयनोत्सवः श्रावणस्यसितेपक्षेद्वादश्यांश्रोत्रकादिभिः उक्तःसदाप्रकर्तव्यःपवित्रारोपणोत्सवः
तथाचवह्निचपरिशिष्टे सस्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः हरिश्चप्रीतिमाप्नोतियःपवित्रंसमाचरेत् विधिनाशा
स्त्रादृष्टेनयोनकुर्यात्पवित्रकं हरंतिराक्षसास्तस्यवर्षपूजादिकंफलमिति पाद्मे ऊर्जेव्रतमथोदोलांश्रावणेतंतुपू
जनंचैत्रेचदमनारोपमकुर्वाणोव्रजत्यधः इति पवित्रारोपणंविघ्नाच्छ्रावणेनभवेद्यदि कार्त्तिकेचविधिज्ञःकालेकर्तव्यमि
तिनारदः इतिपवित्रनित्यता प्रयोगसाराद्युत्पत्तिः पवित्रस्यप्रतन्यते कनीयान्वासुकेर्नाम्नापवित्रोनामनागराट्
निराहारप्रव्रतोभूत्वावैदिकंशारदंशतं नपश्चात्पेसमाधिन्यदेवदेवंमहेश्वरं प्रसन्नस्तपसातस्यप्रददौस्वान्हृषोत्तमः

चे. प्रणतार्तिहरः शंभुरविरोधीउमापतिः प्रसादाभिमुखं दृष्ट्वा देवं सभुजगेश्वरः कंठाभरणनाशाङ्कं वव्रे वरमनुत्तमं तथेत्याभाष्य तं
६३ तद्वारयंस्त्रिपुरान्तकः प्रादात्तस्मैव वरं चान्यत्पविज्ञायात्मयोगिने येनावहृतमन्यं ते यथासंभावितो मया जपहोमादिकं ते
षां फलं वामतं निष्फलं यात् अद्यैव श्रावणे मासि सितपक्षे चापि वै सदा तस्मादारायतंतस्तान्नित्यनैमित्तिकोद्यताः वैदिकाः
63 शक्तहोमेन यज्ञांश्चर्वन्तु तेन च तत्माहृव्यपगतकोरणानिवीतेनैव तांत्रिकाः आराध्यारोप्यसूत्र्यायै देवतायै पवित्रकमिति
इतिपवित्रोत्पत्तिः नानागमोक्तमार्गेण तस्य कर्तव्यतोच्यते हैम्यरौप्यताम्र दौर्भैः सूत्रैः कौशेयपद्मजैः कुशैश्च कार्य्या
प= कर्पासैः ब्राह्मणाकर्तितैः शुभैः कन्ययावस्त्रिवृतैः स्यान्नवपृष्यादिभिः कृतैः त्वानात्रिगुणितं सूत्रं त्रिगुणीकृत्य शोधये
त् हृन्मंत्रेण पंचगव्यैरद्भिः प्रक्षाल्येत्ततः मूलेनाष्टोत्तरशतं गायत्र्यारामसंज्ञया शंखोदकेनाभिमंत्र्यापवित्राणि वि
निर्ममेत् दुग्धं दध्याज्यविण्मूत्रैः पंचगव्यक्रमं विदुः आप्यायस्व दधिक्राव्णस्तेजोसिशुक्रमस्यथा गायत्र्यातोगंधद्वारामि
ग्राःस्युः पंचगव्यके मधुवातेति गायत्रीक्रमः पंचामृते तथा इतिसूत्रशुद्धिः तत्रोत्तमं पवित्रं त्वषष्ट्यासहस्रशतैस्त्रिभिः स
मन्त्रासहितद्वाभ्यां शताभ्यां मध्यमं सूत्रं साशीतिना शतेनैव कनिष्ठं तत्समाचरेत् अष्टोत्तरं तदर्द्धं हि नवसूत्रीक्रमेण
वा जानूस्तनाभिपर्यंतमुत्तमादित्रयं भवेत् अष्टोत्तरसहस्रेण वनमालां समाचरेत् उत्तमस्य पवित्रस्य हेतुणेपनायिभावये
त् आरभ्य मुकुटं यावत्सूत्रैर्विरचिता शुभा आपादलंबिनीमाला वनमाला प्रकीर्तिता यजमानपवित्रं वाधिवासनय

६३

कुत्रचित् विघ्नो भवेत् दानेन कर्त्तु स्यादशुभं फलं पवित्रं परया भक्त्या
तस्मात्कुर्वीत =४

वित्रकं कनिष्ठेन समं कार्य्यं मध्यमेव समं गुरोः स्वैः पवित्रं कुर्वीत मध्यमेन समं शुभं साधारणपवित्राणि त्रिभिः सूत्रैः समा
चरेत् उत्तमं तु शतग्रंथि पञ्चाशद्ग्रंथि मध्यमं कनिष्ठं तु पवित्रं स्यात् षट्त्रिंशद्ग्रंथि शोभनं षट्त्रिंशच्चतुर्विंशद्द्वादशेति च केचन
चतुर्विंशद्द्वादशाष्टौ इति के मनयो विदुः ग्रंथिपर्वमानं तु कुर्य्याद्ग्रंथिमध्यान्तमे तदर्द्धेन तदर्द्धेन मध्यमेव कनिष्ठकं
ग्रथ्नीत कुर्वीत सर्वत्र स्वहस्तात्म मनोहरान् नैवे विषमसंख्याकान् ग्रथ्नीत कुर्वीत शोभनं कुंकुमे रोचनेनैव कर्पूरेण विमि
श्रितं ततोभिमंत्रणं कुर्यात् इदं विष्णुमंत्रतः द्वादशाक्षरमंत्रो वा सर्वसाधारणस्ततः त्रिभिरुत्तमसूत्रैः स्यात्तद्देवाधिवा
सके हि मध्यमेभिमंत्रः स्यात्कनिष्ठेन सहोन्मृतः इति पवित्रलक्षणं ततस्तानि पवित्राणि वैणवे पटले शुभे संस्थाप्य
शुचिवस्त्रेण विधाय पुरतो न्यसेत् अर्चनीयेमितां वैष्णवीं कुर्यात् षट्त्रिंशतां गुणैः मंत्रयेत्मूलमंत्रेण पंचगव्येन शोधयेत्
तांस्तु कर्त्ता तु देहनामात संस्नानमाचरेत् ततस्सर्वतोरस्तां कृत्वा यो होममाचरेत् स्वयं तु भगवत्स्वर्णमहतीं च समाच
रेत् महास्नाने प्रकुर्वीत उपचारांस्तथैव च देवस्य सर्वतस्याग्यं दत्त्वा काष्टजलं कुशाः मृत्तिका च हरिद्रा च कुंकुमं गोरोचनादि
च पादुकोपानहौ छत्रं चामरं व्यजनं तथा ब्रीह्यादिनि च धान्यानि पुरतः स्थापयेत्तथा देवस्त्राणि पात्रेषु स्तोत्रैर्नानाविधै
रपि वैदिकैश्च जपैर्देवं यथावत्स्तुति रोचयेत् क्रियालोपविघातार्थं यत्त्वया विहितं प्रभो मयैतत्क्रियते देव तत्र चैतत्पवित्र
कं न मे विघ्नो भवेदत्र कुरु नाथ दयां मयि सर्वथा सर्वदा विष्णो मम त्वं परमा गतिः उपवासेन देवत्वं तोषयामि जगत्पते काम

चं. कोथादयोप्येतेनमेस्सर्बेलयात्मकाः स्वयप्रभृतिदेवेशायावेद्देशोषिकंदिते तावद्ध्यानयाकार्यासर्वस्यास्यनमेोस्तुते एवंवि।
त्याय्यदेवेशंगरुयादौप्रणम्यच कुर्वीतवैस्तवेः साईपदिव्योरायणेहृदि: ॐमंयुगणोत्तुनाहर्ष्यसर्वतोभद्रकेशुभे स्थाप
६४ येत्पुरतोविष्णोस्तत्रसूत्राणिपूजयेत् ॐसर्ववित्सरस्यायाराग्स्यपवित्रीकरणायभोः विष्णुलोकात्पवित्राद्यश्रागच्छेहन।
मोस्तुते श्रनेनवाहयेत्सूत्रंमूलमंत्रयतेनच उत्तमादित्रयेविद्वानस्मरेदेवत्रयंतथा गणान्वदत्रयंचैवध्यायेल्लोकत्रयं
64 तथा प्रकृतिंवतस्र्वीयांमालायांनिखिलात्मिकां श्रुलोकंमोऽङ्कदेवसूत्रेध्यायेत्तद्भावशालिनि ॐसर्वाभरणाचित्रांगसर्व
देवतानमस्कृत लावण्यरूपविश्वात्मत्ज्येष्ठसूत्रंसमाश्रयं ॐसर्वलक्ष्मीकरश्रीशसर्वत्तानसमात्मक सर्वाधारस्थ
रारूपसर्वकर्त्रीप्रजापते सर्वगात्मेशशस्त्रेस्मिन्मान्नियंकुरुतेनमः सर्वरत्नोज्वलाकारब्रह्मांडब्रह्मरूपविधा सृष्टादौत्व
मसर्वांगशिरःसूत्रेऽस्मिन्दिभो प्रकृतेजगतःकर्त्रिसर्वालावण्यदायिनि श्रीमूत्रेसर्वकल्याणिसान्निध्यंकुरुतेनमः
उत्तमादीनिसूत्राणिक्रमादालभ्ययाणिना मुनिभिर्मत्रयेदेतैःपूजयेन्मूलमंत्रतः ब्रह्माविष्णुर्महादेवास्त्रिसूत्रीदेवता
स्मृताः ॐकारमामवन्हीवब्रह्मानागणशीरविः शिवश्चविश्वेदेवाश्चनवसूत्राधिदेवताः क्रियाचपौरुषीवीराविज
येषापराजिता मनोन्मयीजयाभद्रामुक्तिश्चग्रंथिदेवताः ध्यानावाहामृतीकृत्यगंधपुष्पादतंडकैः धूपदीपान्नता
म्बलैःपवित्रंविधयायजेत् श्रथदेवकरैविष्ठानपरस्त्रमुसङ्गवं वितास्तिमानकंहोरंवक्षीयात्मंगलात्मकं ॐसंवत्सर ६४

कृतो वा यः संपूर्णफलदोपियत् पवित्रारोपणायैतत्कुरुकं यत्नेन नमः मूलसंपुटितानादस्माद्वन्त्योपवित्रकं नीराजयेत्ततोदेवं
मंगलाघोषपूर्वकं नैवेद्यं विविधं दद्यात्ताम्बूलमनुलेपनं उपविष्टस्ततो देवं जितंमित्यादिभिस्तवैः मंत्रेणाथ सुरेशानं दे
वदेवं निमंत्रयेत् आमंत्रितोसि देवेश पुराणपुरुषोत्तम प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सान्निध्यं कुरु केशव ओं क्षीरोदधिमहा
नागशय्यावस्थितविग्रह प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सन्निधौ भव तेनमः निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातरेतत्पवित्रकं सर्वथा सर्व
दा विष्णो नमस्तेस्तु प्रसीद मे निपत्य दंडवद्भूमौ त्रिःप्रणम्य कृताञ्जलिः पुनः पूजितानापथपूजाणीक्रमंतच पुनःस्थितं अस्त्रेणस
र्वतो रक्षेत्कवचेनावगुंठयेत् रक्षोघ्नचक्रमंत्रेण त्वहरेर्मंत्रेणाथवा ब्राह्मणेभ्यो नमस्कृत्य गुरुपादौ प्रणम्य च गीतमंगल
निर्घोषैः कुर्य्याज्जागरणं ततः अधिवासविधिः प्रोक्तः कथितो नारदादिभिः इति पवित्राधिवासनं ततः प्रातः समुत्थाय पूज्या
त्तो देवं यथोदितं नित्यपूजां ततः कृत्वा पवित्राणं तथैव च नीराजयेच्छुभैः दीपैर्मंगलाघोषपूर्वकं स्तुत्वा च विविधैः स्तोत्रैः।
नत्वा देवं समर्चितं ततो मंगलनिर्घोषैः प्रावत्तूर्यादिनिःस्वनैः गंधपुष्पान्वितं तावकं दद्याद्देवाय सूत्रकं ओं राम राम नमस्तुभ्यं
गृहाण देव पवित्रकं पवित्रीकरणार्थाय वर्षपूजाफलप्रदं पवित्रकं कुरुष्वाद्य यन्मया दुष्कृतं कृतं शुद्धो भवाम्यहं देव त्व
त्प्रसादात्सुरेश्वर मूलसंपुटितो ह्येष पवित्रारोपणे मनुः अपापाद्वन्तिदेवेभ्यस्ततो दद्यात्स्वनामभिः नैवेद्यं तु महापू
र्वं ततो दद्याच्च भक्तितः नीराजयेत्ततो देवं रामकान्तं समंगलं संवीज्य चामरैः पुष्पैर्दर्पणं दर्शयेत्ततः विविधानि च

पं.
६५

पुष्पाणि दद्यात्पुष्पांजलिं तथा प्रार्थयेद्देवदेवेशं मंत्रैरेभिर्यथाविधि मणिविद्रुममालाभिर्मंदारकुसुमादिभिः इयं सांव
त्सरी पूजा तवास्तु गरुडध्वज वनमालां यथा देव कौस्तुभं सततं हृदि तद्वत्पवित्रतंतूंश्च पूजां च हृदये वह जानताजानता वा-
पि न कृतं यन्मयार्चनं केनचिद्विघ्नदोषेण परिपूर्णं तदस्तु मे मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जनार्दन यत्पूजितं मया
देव परिपूर्णं तदस्तु मे अपराधसहस्राणि क्रियंतेऽहर्निशं मया दासोयमिति मां मत्वा क्षमस्व मधुसूदन नियमं दे
व कृत्वा भक्तियुक्तेन चेतसा प्रणमेद्देवदेवेशं राममिष्टार्थदं बुधः ततः पवित्रं गुरवे दद्यात्कृत्वादिपूर्वकं अथैतं पूज
येद्भक्त्या स्वर्णवस्त्रांगुलेपनैः ब्राह्मणान्वैष्णवांश्चैव गंधपुष्पादिनार्चयेत् भक्ष्यापूतोषधैर्नानावस्त्रभोजनकांच
नैः मासं पक्षमहोरात्रं त्रिरात्रं धारयेत्तथा देवं तत्सूत्रसंदर्भं देशकालविवक्षया अन्यहं स्नानकार्यादि सूत्राणि पुना
र्यं कारयेत् अभिषिच्यार्घ्यतोयेन पुनर्देवं निवेशयेत् अथ यत्ते देवमभ्यर्च्य विशेषात्पुष्पचंदनैः नैवेद्यं विविधं
दत्वा ततः सूत्रं विसर्जयेत् ॐ सांवत्सरीं शुभां पूजां संपाद्य विधिवन्मया व्रजेदानीं पवित्रं त्वं विष्णुलोकं विसर्जितं
यावद्देवे पवित्राणि तावत्तिष्ठेत्समाहितः ब्रह्मचारी हविष्याशी देवपूजापरायणः पवित्रारोपणं कालेन करो
ति कदाचन तदाशतं जपेन्मंत्रं स्तोत्रं वापि समाचरेत् इति पवित्रारोपणं इति श्रावणकृत्यं अथ भाद्रपदे कृष्णक्रीडा
दशपाकर्णिकोत्सवः कर्त्तव्यो वैष्णवैः सार्द्धमायस्त्वसवडरैः तथा च भविष्योत्तरे श्रावणे भाद्रपदे मासि पकादश्यांसि ६५

तेहनि कटदानंभवेद्धिंस्मिन्महापातकनाशनमिति प्रापयेत्सवरीत्यात्तद्देवंनीत्वाजलाशयं कटदानोत्सवंकृ
र्वेद्इतिसंकल्प्यपूजयेत् देवदेवजगन्नाथयोगिगम्यनिरंजन कटदानंकृतंह्याद्यप्राप्तेभाद्रपदेशुभे अनेकक
ग्गिकाहत्रिंदद्क्षिणांगेग्रकल्पयेत् महाष्टजांततःकृत्वापूर्ववत्स्वगृहंव्रजेत् इतिकटदानोत्सवः इतिभाद्रपदं
कृत्यं आश्विनस्यसितेपक्षेदशम्यांविजयोत्सवःकर्त्तव्यःसुजनैःसार्द्धंसर्वत्रविजयार्थिभिः हनूमद्वाक्यमाक।
र्ण्यहृष्टातिजनकात्मजा आनंदपूर्णैःकपिभिर्विज्ञापितमुपस्थितं रथमारोप्यदेवेशंसर्वालंकारभूषितं सौमि
त्रिणायुतंधनुर्बाणपाणिंतंक्षीचरांतकं स्वलीलयाजगत्त्रातुमाविर्भूतमजंविभुं रथैरश्वैःगजैःपद्भिर्सोमित्री।
सुग्रीवादिभिः युतंराजोपचारैस्तंशमींप्रतिसमानयेत् शमीविस्पर्चनंकुर्वइतिसंकल्प्यपूजयेत् विस्तुधर्मो
कृमार्गेणयात्रानिर्विघ्नसिद्धये शमीपूजांसितारामंभक्तानामभयंकरं अर्चयित्वाशमीवृक्षमर्चयेच्चततःप्रमा
न् शमीशमयतीपापंशमीलोहितकंटकी धरित्र्यर्जुनबाणानांरामस्यप्रियवादिनी करिष्यमाणयात्रा
त्राययाकालंसुखंमया तत्रनिर्विघ्नकर्त्रीत्वंभवश्रीरामपूजिते गृहीत्वासाक्षतांईचशमीमूलगतांमृदं गी
तवादित्रनिर्घोषैस्ततोदेवंगृहंनयेत् कैश्चिद्देवस्तत्रभाव्यंकैश्चिद्भाव्यंतुवानरैः कैश्चिद्रक्षगणैर्भाव्यंकोशले
द्रसस्तदृष्टये निर्जितारातसाद्दैन्यावविरेणाजगतीतले रामराज्यंरामराज्यंरामराज्यमितिब्रुवन् आनीयस्वा

च. पयेत्स्वस्थंदिव्यसिंहासनेतुविभुं ततोनीराज्यदेवेशंप्रणमेदंडवद्भुवि ततोपभुक्तवस्त्रादिधारयेत्स्वजनैःसह इतिविष्णु
धर्मोक्तमाश्विनकृत्यं प्रारभ्यैकादशीशुक्लामाश्विनस्यतुजागरं प्रबोध्यदेवंकुर्वीतनक्तोदवाक्याद्द्विजोत्तमाः जा
६६ गरंकार्त्तिकेमासियःकरोत्यरुणोदये दामोदराग्रेगोविंदगोसहस्रफलंलभेत कार्त्तिकेपश्चिमेयामेस्तवंगी
तंकरोतियः वसतेश्वेतवैकुंठेपितृभिःसहनारद। नकरोतिनरोमूढःकार्त्तिकेहरिजागरं सयातिनरकंघोर
मितिपाद्मेविधानतः नीराज्यसंततोस्नायाद्विधिवत्तर्पयेद्धरेः व्रतंचरेत्तथाकिंचिच्छ्रुत्वोर्जेमाहिमानकं शंखेन
द्विपयसास्नमासंदामोदरप्रियं तिर्य्यग्योनिमवाप्नोतिइत्यदिपाद्माभिधानतः अथकार्त्तिकेशुक्लैकेहुतानत्प्राग
धारणं शायनस्तकप्रकारेणारथ्यमारोप्यमाधवं धौतांघ्रिपाणिःकुर्वीतसंकल्पंवैष्णवैःसह पंचगुणविशिष्टायां।
बोधिव्यामिंदिरापतेःकुर्वेप्रबोधमथवाप्रोक्तानमन्त्रंपठेत ब्रह्मेंद्ररुद्राग्निकुबेरसूर्य्यसोमादिभिर्वंदितवंदना
य बुध्यस्वदेवेशजगन्निवासमंत्रप्रभावेनसुखेनदेव इयंतुद्वादशीदेवप्रबोधायविनिर्मिता त्वयैवसर्वलोका।
नांहितार्थंशेषशायिना त्वयिसुप्तेजगन्नाथेजगत्सुप्तंभवेदिदं उत्थितेचेष्टतेसर्वमुत्तिष्ठोत्तिष्ठमाधव इदंविष्णु
रनेनाद्धृतल्पाद्गुत्थापयेत्प्रभुं प्राजायत्यंचगायत्र्यंवैष्णवंसर्वकामदं उत्तिष्ठोत्तिष्ठगोविंदयोगनिद्रांविहायच
अनेनमनुनोत्थायचेदावादित्रनिःस्वनैः नीरंसमुपवेश्यैषोमहात्रुयदमर्चयेत सोसावदभ्रकरुणोभगवा ६६

स्वहृदः प्रेमसिक्तेन नयनांबुरुहं हृदि जृंभत् उत्थाय विघ्नविजयाय वनाविषादं मध्याग्निरापनयतान्मुहृषःप्रयाणः ३
ति पुष्पांजलिं दत्वा सूक्तमाथर्वणं जपेत् स्नापयेद्राघवं पंचामृतैः पुरुषसूक्तेन नीराजयं मंत्रविन्यस्य वस्त्रालंकार
चंदनैः स्रग्धूपदीपदिव्यान्नैर्नाहलैस्तोषयेद्विभुं एवं कृत्वा महापूजां गृहीत्वा साक्षतं जलं प्रतिमासव्रतान्कृत्वा रा
घवाय निवेदयेत् श्रीधिष्ठितेमयानानानाशास्त्रमार्गस्पबृंजेः प्रभुः प्रभूतयानकस्यांते राघवः प्रीयतांमम एवंव्रतान्यर्पी
यित्वा स्तुवीत परमाद्भुतः श्रुतिस्तुत्यादिवर्द्धंदिवोधमानेरमापतिं जयत्वयेत्यादिवेदस्तुतिः स्वस्त्यस्तु विघ्नस्याखलः
प्रसीदतां ध्यायंतु भूतानि शिवं मिथोधिया मनश्च भद्रं भजतां मधोक्षजे ध्यावेश्यतांनोमतिरप्यहैतुकी इत्याशिवः स
मभ्यर्थ्य गीतवाद्यजयः स्वनैः पूजां चाखिलपापेभ्यो मुक्तायां तिहरेः प्रदद्यात्सेत्यादिवाहैर्मरकतरणकिंकिणी
जालमाला रत्नाद्यैर्मौक्तिकानामविरलमणिभिः संभृतैश्चैव हारैः हैमैः कुंभैः पात्रकाशिवनानाविचित्रैः भूषितैः के
तुमुख्यैः छत्रैर्ब्रह्मशर्वैर्योदुरितहरवरैः पातुजेत्रो रथो वः पलायध्वं पलायध्वं रे रे दितिजदानवाः संरक्षणाय लोकानां
रथारूढो न्रकेशवः इत्यादिविस्मृथमौक्तमंत्रैः संतोष्य सादरं प्रसादमालांन्हरेर्गृहीयाद्भक्तिभावितः जयदेव
महादेव जयरामाविलेश्वरात् वरदेव्गाविलरक्षरत् जगत्पते जयसीतापते देव जयदैत्यानिषूदन देवदेवाखि
लाधार याहि नः शरणागतान् नत्वैवं वाद्यैर्भगवतिं यत्नवाद जयस्वनैः शामयेत्संपदंनविस्मा : परमध्येसमन्ततः

चै. रथस्याकर्षणं श्रेष्ठं पुरतो दैत्यनायकाः सुराश्च सिद्धसंघाश्च मुनिगन्धर्वमानवाः यावन्त्यदानि कृष्णस्य रथस्याकर्षणे नरः
करोति कृतुभिस्तानि तुल्यानि तव नायकः रथेन सह गच्छन्ति पुरतः पृष्ठतोऽग्रतः महाविष्णुसमाश्लेषेन भवन्त्याविभवाश्च
६७ पि श्रीकृष्णस्य रथयोगं भांये प्रकुर्वन्ति वदन्ति च जयेति च पुनर्ये वै तेषां लोकाः सनातनाः रथस्थितो नरैर्दृष्टो विप्रपूजितो म
धुसूदनः ददाति वाञ्छितं तेषां मन्ते च परमां गतिं दोलायमानं गोविन्दं रथस्थं मधुसूदनं नराणां भक्त्या सह हृद् दृष्ट्वा
67 पुनर्जन्म न विद्यते रथेन भ्रममाणेयेन गच्छन्ति जनार्दनं विप्रा वेदविदस्तेऽपि विज्ञेयाः श्वपचाधमाः येषां गृहागतो
याति रथस्थः श्रीनृकेसरी पूजितैस्तैः प्रकर्तव्या विद्वन् शाठ्यविवर्जितैः अनर्चितो यदा याति प्रमादात्त्वगृहाद्बहिः
पितरस्तस्य विप्रस्य यावदष्टसंवत्सरं नृप स्त्रियोऽपि भक्तिमायान्ति रथयात्रापरायणाः नीराजनेन गीतेन जायन्ते मण्डले
श्वराः रथोत्सवस्य माहात्म्यं कलौ वित्तं नतेहृयः सशैलवनदेशाढ्येन तेन दत्ता वसुंधरा इति पद्मपुराणोक्तो श्रीमयिता
रथं गृहं गत्वा तीराज्यपदे वे पांशयीनरायवंस्मरन् इति रथमहोत्सवः पौर्णमास्यां तु संध्यायां कर्तव्यः स्नेपुरोत्सवः
दृष्ट्वा प्रदीयं नो विप्रजन्मितः श्वपचाऽपि इति स्कान्दे नेपुरोत्सवः इति कार्त्तिककृत्यं मार्गशीर्षप्रथमे कृत्वा योऽभ्य
र्चयेद्धरिं भोजयित्वा द्विजान्भक्त्या स्यादिन्याहृकलिप्रियः नक्तव्रतेन यो मासं मार्गशीर्षे हरिप्रियं नयेदसौ नरो या
ति विष्णुलोकं सनातनं इति विष्णुधर्मे मार्गशीर्षकृत्यं पौषस्यैकादशीं कृत्वा आरभ्य स्थण्डिलशयः मासमात्रं स्तु

सु= ६७

प्रीतेपेहिवारंस्नानमाचरेत् त्रिकालमर्चयेद्रामंसप्तकभोगोजितेंद्रियः माघस्यद्वादशीशुक्लायावन्त्यथुफलप्रदा मासम
र्दनवर्द्ध्वादशगृहेवाप्तदर्द्धकं कृत्वायातिहरेःस्थानंरजांवदमतोत्सवं विसर्ज्यनिवेदितान्नेनयष्टव्यंदेवतानंतरं पितृ
भ्यश्चैवतद्देयंतदानंत्यायकल्प्यते पितृभ्योपितयोदद्याद्धारयेपरमात्मने रेतोदाःपितरस्तस्यभवंतिक्लेशभा।
गिनः गीतैर्वाद्यैश्चनृत्यैश्चदधिभक्तंसमर्पयेत् अर्चयित्वाहरेर्भक्त्याप्रसादादनयेन्नरः यःप्रसादंहरेर्भक्त्याप्र
प्नोतिप्रददातिच भुक्तिर्वेसवैःसार्द्धमानंतफलमश्नुते इतिविष्णुधर्मे माघपुष्पयोर्दध्योदनोत्सवः तपस्येपौ
र्णमास्यांतुकुर्याद्धैदोलिकोत्सवं वसंतोत्सवंप्रकुर्वीतपरमानंदरूपिणे प्रभातेविमलेजातेप्रतिपद्यास्फोटाद
ये कृत्वाचावश्यकंकर्मसंतर्प्यपितृदेवताः वंदयेद्धोलिभूतिंचसर्वदुष्टोपशांतये वंदितासिसुरेंद्रेणब्रह्मणा
शंकरेणच अतस्त्वंपाहिभूतेभ्योभूतेभूतिप्रदाभव प्रातर्वसंतसमयेरमणीरमाया अभ्यर्चचंदनरमालतुरुप्रवा
लैःप्रार्थ्यानिहुतकुसुमानिनिवेद्यदेवंसंतोषयद्विविधगीतविनोदनृत्यैः मंडितेचवितेशुद्धेउपलिप्तेगृहाजिरे चतुष्कं
कारयेद्वामधेवर्णकैश्चावृतेनैःशुभैः तन्मध्येस्थापयेत्पीठमस्तुलकवृत्तोत्तरच्छदं अपतःपूर्णकलशंस्थापयेत्पल्लवैर्युतं
आसनेचोपविष्टस्यब्राह्मणयोषेणभारत अभिषेकप्रकर्तव्यःसहदैश्चूतपल्लवैः कुसुमेहृतैर्हृदस्यवसंतनवपल्लवैःसं
शयामिसुखदमायुरारोग्यवर्द्धनं योपिवीतवसंतादौहुतपुष्पंससचंदनं सम्यक्हृदस्यकाम[illegible]कुर्वंतेजनाः
अनंतरंद्विजेंद्राणांसूतमागधवंदिनां दद्याद्दानंयथाशक्त्याकामात्माप्रीयतामिति ततोभोजनवेलायांफल्गुनंतथा

चं॰

६८

68

गोवत्सहिते प्राशयेत्प्रथमं चान्नं ततो भुंजीत कामतः सायं चूतकसंस्थितक्षुद्रपीठगतां हरिम् नूतनैर्भाभसाच्चूतपल्लवै।
वैरभिषेचयेत् एवं यः कुरुते पार्थ शास्त्रोक्तं फाल्गुनोत्सवं मत्प्रसादाच्च सिध्यंति तस्य सर्वे मनोरथाः हेमंते च वसंतसमये
सितपंचदश्यां प्रातर्वसंतसमये समुपस्थिते च संप्राश्य चूतकुसुमं सह चंदनेन सत्यं हि पार्थ पुरुषोथ समां सुखी स्यात्
इति भविष्योत्तरे श्रीभगवदुक्तो वसंतोत्सवः इति फाल्गुनकृत्यं अधिमासे तु संप्राप्ते स्नानासीनाप्रतिहारे स्ववर्णं।
चाज्यसंयुक्तं त्रयस्त्रिंशदपूपकं दद्याच्चैव द्विजश्रेष्ठाय कुटुंबिने नश्यंत्यकरणीयोत्थपुण्यं च द्वादशमासजं
इति भविष्योत्तरे अधिकमासकृत्यं द्वादशस्वपि मासेषु पक्षयोरुभयोरपि विष्णूत्सवः प्रकर्तव्य एकादश्यां च जागरः
दशम्यां प्रातरुत्थाय कृतमैत्रादिको व्रती देवार्चनक्रियां कृत्वा कुर्यात्संकल्पमादृतः दशमीदिनमारभ्य करिष्ये
हं व्रतं तव त्रिदिनं देवदेवेश निर्विघ्नं कुरु केशव इत्युच्चार्यार्पयेत्पुष्पांजलिं श्रीरामपादयोः शंखोदकेन संकल्प्य प्रणमे
द्दंडवद्विभुं इति दशमीसंकल्पः एकादश्यां तु पूर्णायां निर्वर्त्य दंतधावनं स्नात्वा देवार्चनं कृत्वा व्रतसंकल्पमाचरेत् एका
दश्यां निराहारः स्थित्वाहमपरेऽहनि भोक्ष्यामि पुंडरीकाक्ष शरणं मे भवाच्युत इति चांजलिपात्रेणार्पयेद्देवलवाक्यतः
गृहीतोदुंबरपात्रे वारिपूर्णमुदङ्मुखः उपवासं गृहीत्वाथ मंत्रपूतं जलं पिबेत् इत्येकादशीसंकल्पः कृत्वानावपपकं
सर्वं द्वादश्यां व्रतमर्पयेत् अज्ञानतिमिरांधस्य व्रतेनानेन केशव प्रसीद सुमुखो नाथ ज्ञानदृष्टिप्रदो भव इति द्वादशी
संकल्पः भविष्योक्तप्रकारेण कुर्याद्धि त्रिदिनं व्रतं प्रसिद्धत्वात्तदस्माभिः कार्त्स्न्येन प्रपंचितं कृष्णजन्माष्टमी सख्याथर्मं

तोनागमोदिता तत्तत्कास्त्रात्तुविज्ञेयावैस्त्रवीवैस्तवैतैरैः प्रसिद्धत्वान्नचोक्तंनेग्रंथविस्तरभीतितः प्रसिद्धस्यपतस्यसंकोचेरेश
सिद्धस्यविस्तरः चैत्रादिहृदितोस्वाभिः कर्त्तव्यस्यशांतहृष्टये व्रतात्तंदेनिममस्यतालेमेस्यात्स्थिरंमनः त्वत्पादपद्मयो
येनयथासाज्ञानकीपते तत्कालतायेनततोस्तिमेयतः प्रकाशितातेचंतचंद्रिकेयं तद्देवाभवत्वंसहितेनयस्मात्
स्मात्तुदत्यंतहरिरामचंद्र रामोस्मीत्यतियत्नधीरनिरंतरामंभजेतत्तुष्टयेयद्रामेणनियुक्तमेतदखिलंरामायतत्त्वार्पये
रामादेतदभिन्नमेवचरितंकोवेत्तिरामस्यतद्रामंसर्वमिदंविलीयतइतोमेरामसाम्यंततः कार्कश्यपदशकंयरोरक्ष
यतेसत्माद्देवंमैथिलीदारुवंचविभीषणेणवद्भविधंस्तेहपतःसांप्रतं संसारदावानलतापशांत्यैश्रीरामचंद्रार्चन
चंद्रिकेयं स्यात्संहितामार्गमपाश्रयद्भिर्भवादिभिर्निर्मितमोक्षपंथ्या पटलैःपंचभिःश्रोक्तंश्रीरामार्चनचंद्रिका श्री
नंदवननाम्नाहृदिकविनाहरितुष्टये ॥ इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदव
नविरचितायांश्रीरामार्चनचंद्रिकायांपंचमःपटलः संपूर्णः समाप्ताचेयंरामार्चनचंद्रिका ॥ संवत् १९ २९ ॥

69